

**KAZANCI BEDİH ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ RESİM
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN YAKIN ÇEVRE KÜLTÜRLERİNE
YÖNELİK İLGİ VE BİLGİLERİ
(GÖBEKLİ TEPE ÖRNEĞİ)**

Seda Akalın

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Kasım, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 60 ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Seda

Soyadı : Akalın

Bölümü : Resim-İş Eğitimi

İmza :

Teslim tarihi : 02.11.2023

TEZİN

Türkçe Adı : Kazancı Bedih Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğrencilerinin Yakın Çevre Kültürlerine Yönelik İlgi ve Bilgileri (Göbekli Tepe Örneği)

İngilizce Adı : Interest and Knowledge of Kazancı Bedih Anatolian Fine Arts High School Painting Department Students Regarding Nearby Cultural Aspects (Example of Göbekli Tepe)

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Seda Akalın

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Seda Akalın tarafından hazırlanan Kazancı Bedih Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Öğrencilerinin Yakın Çevre Kültürlerine Yönelik İlgi ve Bilgileri (Göbekli Tepe Örneği)” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman:Dr. Öğr. Üyesi Erol BATIRBEK

.....

(Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan:Prof. Dr. Osman ÇAYDERE

.....

(Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Üye:Dr. Öğr. Üyesi Orhan DOĞRU

.....

(Kuyumculuk ve Mücevher Tasarımı Anasanat Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 06/10/2023

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

TEŞEKKÜR

Çalışmalarım boyunca bana her koşulda yardımcı olan, ilgi ve desteği ile beni yönlendiren sayın danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Erol BATIRBEK'e, üniversite eğitimi süresince iyi dileklerini esirgemeyen ve motive eden sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Necmettin YAĞCI'ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu süreçte sonsuz destek ve güvenini esirgemeyen değerli aile üyelerimden ablam Nadire Fulda ODABAŞI'ya, annem Sevgi VURAL'a ve kıymetli eşim İbrahim Engin AKALIN'a çok teşekkür ederim.

**KAZANCI BEDİH ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSESİ RESİM
BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN YAKIN ÇEVRE KÜLTÜRLERİNE
YÖNELİK İLGİ VE BİLGİLERİ
(GÖBEKLİ TEPE ÖRNEĞİ)**

(Yüksek Lisans Tezi)

Seda Akalın
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Kasım 2023

ÖZ

Tarihsel olarak oldukça derin kökenleri bulunan kültür kavramı, bir medeniyeti oluşturan temel unsurların başında gelmektedir. İnsanlık tarihi boyunca farklı coğrafyalarda birçok medeniyet yaşamıştır. Bu medeniyetler, yaşadıkları döneme ait olan pek çok kültürel unsur, sonraki kuşaklara aktararak, insanlığın kültürel mirasına katkıda bulunmuşlardır. Bu kadim medeniyetlerin bırakmış oldukları kültürel mirasın bir kısmı günümüze ulaşamamış bir kısmı ise hala keşfedilmeyi beklemektedir. Bu bağlamda insanlık tarihinin bilinmeyen dönemlerini aydınlatacak önemli keşiflerden birisi Şanlıurfa il sınırları içerisindeki Göbekli Tepe ören yeri olmuştur. Tarihin karanlık dönemlerine ışık tutacak olan Göbekli Tepe, kültürel tarih açısından bütün insanlığı ilgilendirmesinin yanında, yakın kültür çerçevesinde ise Şanlıurfa için büyük önem arz etmektedir. Tarihin sıfır noktası şeklinde nitelendirilen Göbekli Tepe, birçok medeniyete ve farklı kültürlere ev sahipliği yapmış olan Şanlıurfa için yakın kültür noktasında yeni bir vizyonu da beraberinde getirmektedir. Dünyada her alanda görülen globalleşme olgusundan kültür de üzerine düşen payı almaktadır. Farklılıkların göz ardı edildiği bu kültür ortamında yerel kültürlerin önemi aslında daha da artmaktadır. Şanlıurfa için oldukça önemli bir tarihi ve kültürel değer olan Göbekli Tepe'nin özellikle de güzel sanatlar eğitimi kapsamında öğrenim gören öğrencilerin, evrensel kültürün yanında yakın/yerel kültüre karşı olan farkındalıkları oldukça önemlidir. Çalışmamızda bu noktadan yola çıkılarak, Güzel sanatlar lisesi 4. sınıf öğrencilerinin yakın kültürler hakkındaki ilgi ve bilgilerinin Göbekli Tepe örneği

üzerinden incelenip değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmamızda öğrencilerin yakın kültürlerine ve tarihi miraslara yönelik farkındalıklarının artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Göbekli Tepe gibi önemli bir kültürel mirasın yanı sıra, diğer tarihi ve arkeolojik alanlara da daha fazla ilgi göstermeleri ve bu konularda bilgi edinmeleri önemlidir. Öğrencilerin bilgi düzeylerini güncellemek ve derinleştirmek için daha fazla kaynak kullanmaları ve araştırmalara yönelmeleri teşvik edilmesi gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Şanlıurfa, Göbekli Tepe, kültür, Güzel Sanatlar Liseleri.

Sayfa Adedi : 85+XIV

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Erol BATIRBEK

**INTEREST AND KNOWLEDGE OF KAZANCI BEDİH ANATOLIAN
FINE ARTS HIGH SCHOOL PAINTING DEPARTMENT STUDENTS
REGARDING NEARBY CULTURAL ASPECTS (EXAMPLE OF
GÖBEKLİ TEPE)**

(M.S. Thesis)

Seda Akalın

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

November 2023

ABSTRACT

The concept of culture, which has deep historical roots, stands as one of the fundamental elements shaping a civilization. Throughout the history of humanity, numerous civilizations have thrived in different geographical regions. These civilizations have passed down many cultural elements specific to their eras, contributing to the cultural heritage of mankind. Some of the cultural heritage left behind by these ancient civilizations has not survived to the present day, while others remain waiting to be discovered. In this context, one of the significant discoveries that shed light on the unknown periods of human history is the archaeological site of Göbekli Tepe, located within the borders of Şanlıurfa province. Göbekli Tepe, which will illuminate the dark ages of history, holds great importance not only for the cultural history of humanity as a whole but also in the context of the local culture for the city of Şanlıurfa. Referred to as the “zero point of history” Göbekli Tepe not only holds the potential to impact various civilizations and cultures but also introduces a new vision for the local culture of Şanlıurfa, a city that has hosted many civilizations and diverse cultures. In a world experiencing globalization across all domains, culture also claims its share. Within this cultural environment where differences are sometimes overlooked, the significance of local cultures becomes even more pronounced. Göbekli Tepe, being a highly important historical and cultural asset for Şanlıurfa, underscores the significance of awareness among students studying fine arts, particularly in the realm of local culture, alongside universal culture. With this in mind, our study aims to investigate and assess the interest and knowledge of fourth-year students from the Fine Arts High School regarding local cultures, using the example of Göbekli Tepe. In our study, it has

been concluded that there is a need to enhance students' awareness of their close cultures and historical heritages. In addition to significant cultural heritage sites like Göbekli Tepe, it is important for them to show more interest in other historical and archaeological areas and acquire knowledge in these subjects. It has been determined that encouraging students to utilize more resources, conduct research, and update and deepen their levels of knowledge is necessary.

Key words : Şanlıurfa, Göbekli Tepe, cultur, Fine Arts High Scholl

Page Number : 85+ XIV

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Erol BATIRBEK

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	İ
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	İİ
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	İİİ
TEŞEKKÜR.....	İV
İÇİNDEKİLER.....	İX
TABLolar LİSTESİ.....	Xİ
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	Xİİ
KISALTMALAR.....	XIV
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Amaç.....	5
1.3. Önem	5
1.4. Varsayımlar.....	5
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM II.....	8
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
BÖLÜM III	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
3.1. Kültür Kavramı	10
3.1.1. Kültüre Etki Eden Bileşenler	12
3.1.2. Yakın Çevre/Yerel Kültür Kavramı.....	14

3.1.3. Kùltür ve Eğitim İlişkisi	15
3.2. Kùltürel Miras Kavramı	17
3.2.1. Somut Kùltürel Miras.....	19
3.2.2. Somut Olmayan Kùltürel Miras	19
3.2.3. Kùltürel Mirasın Önemi	21
3.2.4. Kùltürel Miras Eğitimi	22
3.2.5. Kùltürel Miras Bilinci ve Farkındalık	24
3.2.6. Kùltürel Mirasın Sùrdürülebilirliđi	25
3.3. Göbekli Tepe Ören Yeri	26
3.3.1. Göbekli Tepe'nin Konumu.....	27
3.3.2. Göbekli Tepe'nin Keşfinin Önemi.....	28
3.3.3. Göbekli Tepe'de Kazılar.....	30
3.4. Güzel Sanatlar Liseleri	32
3.4.1. Güzel Sanatlar Liselerinin Tarihçesi.....	33
3.4.2. Sanat Eğitimi	34
3.4.3. Sanat Eğitiminin Amacı ve Gerekliliği.....	35
BÖLÜM IV	37
YÖNTEM.....	37
4.1. Araştırma Modeli.....	37
4.2. Evren ve Örneklem	37
4.3. Verilerin Analizi.....	37
4.4. Veri Toplama Araçları	38
BÖLÜM V	39
BULGULAR	39
BÖLÜM VI	61
SONUÇ VE TARTIşMA.....	61
KAYNAKLAR.....	70
EKLER.....	77
EK 1. ANKET SORULARI.....	78

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyet Özellikleri.....	39
Tablo 2. Göbekli Tepe Kültürel Miras Türü Özellikleri	40
Tablo 3. Göbekli Tepe Kazı Çalışmasında Yer Alan Arkeolaga İlişkin Bilgi	41
Tablo 4. Göbekli Tepe'nin Bulunduğu Şehir	42
Tablo 5. Göbekli Tepenin Yakınında Yer Alan Köye İlişkin Bilgi Özellikleri	43
Tablo 6. Arkeoloji Bilim Dalına İlişkin Yanıtlar	44
Tablo 7. Göbekli Tepe'nin Ait Olduğu Çağa İlişkin Yanıtlar	46
Tablo 8. Göbekli Tepe'yi Diğer Arkeolojik Yapılardan Ayıran Özelliklere İlişkin Yanıtlar	47
Tablo 9. Göbekli Tepe'de Bulunan Megalitik Yapıların Sembolize Ettiği Harfe İlişkin Yanıtlar	48
Tablo 10. Göbekli Tepe'de Bulunan Megalitik Sütunları İçinde Barındıran Yapı Şekline İlişkin Yanıtlar	49
Tablo 11. Göbekli Tepe'de Yapılan Kazı Çalışmalarında Kaç Adet Yapı Ortaya Çıktığına İlişkin Yanıtlar	50
Tablo 12. Göbekli Tepe'de Rastlanmayan Figürlere İlişkin Yanıtlar	51
Tablo 13. Göbekli Tepe'nin Hangi maçla İnşa Edildiğine İlişkin Yanıtlar	52
Tablo 14. Göbekli Tepe'de Bulunan Taşların Hangilerinin Mısır Piramitleri'nde de Görüldüğüne İlişkin Yanıtlar	53
Tablo 15. Göbekli Tepe'deki Figürlerin Yapılma Tekniğine İlişkin Yanıtlar	54
Tablo 16. Göbekli Tepe'nin Dünya Mirası Kabul Edilme Tarihine İlişkin Yanıtlar	55
Tablo 17. Göbekli Tepe Kazı Çalışmalarında En Son Bulunan Kalıntıya İlişkin Yanıtlar	56
Tablo 18. Göbekli Tepe'deki Yapıları Neden Gömme İhtiyacı Duyulduğuna İlişkin Yanıtlar	57
Tablo 19. Balıklıgöl Heykeli/Urfa Adamı Heykeli'nin Özelliklerine İlişkin Yanıtlar	58
Tablo 20. Katılımcıların Göbekli Tepe'ye İlişkin İlgilerine Yönelik Yanıtlar	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Göbekli Tepe haritası	27
<i>Şekil 2.</i> Katılımcıların cinsiyet dağılımları	40
<i>Şekil 3.</i> Göbekli tepe kültürel miras türü dağılımları	41
<i>Şekil 4.</i> Göbekli Tepe kazı çalışmasında yer alan arkeolaga ilişkin bilgi dağılımları	42
<i>Şekil 5.</i> Göbekli Tepe'nin bulunduğu şehir.....	43
<i>Şekil 6.</i> Göbekli Tepe'nin yakınında yer alan köy isimlerinin dağılımları	44
<i>Şekil 7.</i> Arkeoloji bilim dalına ilişkin yanıtların dağılımı.....	45
<i>Şekil 8.</i> Göbekli Tepe'nin ait olduğu çağa ilişkin yanıtların dağılımı	46
<i>Şekil 9.</i> Göbekli Tepe'yi diğer arkeolojik yapılardan ayıran özelliklere ilişkin yanıtların dağılımı	47
<i>Şekil 10.</i> Göbekli Tepe'de bulunan megalitik yapıların sembolize ettiği harfe ilişkin yanıtların dağılımı.....	48
<i>Şekil 11.</i> Göbekli Tepe'de bulunan megalitik sütunları içinde barındıran yapı şekline ilişkin yanıtların dağılımı.....	49
<i>Şekil 12.</i> Göbekli Tepe'de yapılan kazı çalışmalarında kaç adet yapı ortaya çıktığına ilişkin yanıtların dağılımı.....	50
<i>Şekil 13.</i> Göbekli Tepe'de rastlanmayan figürlere ilişkin yanıtların dağılımı	51
<i>Şekil 14.</i> Göbekli Tepe'nin hangi amaçla inşa edildiğine ilişkin yanıtların dağılımı	52
<i>Şekil 15.</i> Göbekli Tepe'de bulunan taşların hangilerinin Mısır Piramitleri'nde de görüldüğüne ilişkin yanıtlar	53
<i>Şekil 16.</i> Göbekli Tepe'deki figürlerin yapılma tekniğine ilişkin yanıtların dağılımı	54
<i>Şekil 17.</i> Göbekli Tepe'nin dünya mirası kabul edilme tarihine ilişkin yanıtların dağılımı	55
<i>Şekil 18.</i> Göbekli Tepe kazı çalışmalarında en son bulunan kalıntıya ilişkin yanıtların dağılımı	56
<i>Şekil 19.</i> Göbekli Tepe'deki yapıları neden gömme ihtiyacı duyulduğuna ilişkin yanıtların dağılımı	57

Şekil 20. Balıklıgöl Heykeli/Urfa Adamı Heykeli'nin özelliklerine ilişkin yanıtların dağılımı	58
---	----

KISALTMALAR

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
M.Ö.	Milattan Önce
ÖSYM	Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
TDK	Türk Dil Kurumu
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanın kainattaki yerinin ve özelliklerinin ne olduğu sorusuna tarihin erken dönemlerinden bu yana, insanı öteki canlılardan ayırt eden hususiyetler de düşünülerek birçok yanıt aranmıştır. Düşünme, karar alabilme, seçimde bulunma ve üreticilik gibi yönleri insanı şüphesiz ki başka canlılardan farklı kılan en önemli özellikler konumundadır. İnsanlar, bu yeteneklerini kullanmak suretiyle doğru ve yanlışın ayırımını yapabilmekte, yaşamını devam ettirebilme ve kolaylaştırma adına faydalı ve kullanışlı olanı geliştirebilmekte, yaşamı güzelleştirme ve bu mevcut güzellikleri kendi hayatına katabilme adına da saf ve güzele ulaşmaya çaba göstermektedirler. Sonuç olarak bütün bu çaba ve gayretler sanatı, bilimi ve teknolojiyi ortaya çıkarmıştır.

İnsanın varoluşunun özünde bulunan sanatın yansıdığı en önemli alanlarından birisi de kültür olmuştur. İnsan, bir kültür varlığıdır ve onu diğer canlılardan farklı kılan sebep bu kültür oluşturabilme yetisidir. İnsan dışındaki tüm canlılar, doğanın kendileri için belirlemiş olmadığı hiçbir şeyi gerçekleştiremezken, insan kendine bir kültür yaratır ve bu yarattığı kültür, onu değiştirir ve geliştirir. Dolayısıyla kültürün insan için bir zorunluluk durumu vardır. Kültür olmayınca insan da olmayacağına göre, insanın kültürü var edip kültürce var edildiği, kültür aktarıp kültürce aktarıldığı, asıl gerçeğinin, insan varlığını sürdüren en başta gelen ve en önemli olan var olma koşuludur, kültür. Kültürün bir alt boyutu olan yakın/yerel kültür de globalleşmenin etkisiyle geri planda kalabilmektedir. Bir ulusun en önemli yapı taşlarından olan yakın çevre kültürlerinin ihmal edilmeden eğitim kademelerinde öğrencilere aktarılması ve bu kültürlerle karşı farkındalığın oluşturulması önem arz etmektedir.

Dünya üzerindeki oldukça uzun sayılabilecek tarihsel süreç içerisinde pek çok medeniyet hüküm sürmüştür. Bu medeniyetler, yaşamış oldukları döneme ait olan birçok kültürel unsuru, kendilerinden sonra gelen nesillere aktararak insanlığın kültürel mirasını daha da zengin hale getirmişlerdir. Günümüzde sanatsal, arkeolojik, doğal ve toplumsal olmak üzere, birçok yönden kültürel zenginlikler ile dolu bir tarihsel geçmişin mirasçıları olan çağdaş toplumların global ölçekteki farkındalık düzeylerinin yüksek olması, söz konusu zenginliği muhafaza ederek kullanması ve kendilerinden sonraki nesillere de ulaştırabilmeleri oldukça önem arz etmektedir. Günümüzde mevcut olan kültürel bağlamdaki zenginlikler, yalnızca ait olduğu çağı değil, bugünü ve de geleceği kapsayacak simgeler şeklinde ele alınabilir. Bu konu bağlamında günümüzde ilgili değerlerin nasıl muhafaza edileceği ve kendilerine ait kimlikleri ile de gelecekteki nesillere ne şekilde aktarılacağı hususu kültür ve medeniyet alanında öne çıkan bir konudur.

Şanlıurfa sınırları içerisinde bulunan Göbekli Tepe'nin keşfi insanlık tarihinin karanlık noktalarını aydınlatma açısından bir dönüm noktası konumunda olmuştur. Kabul gören mevcut pek çok tarihsel bilgi ve inanişe yeni bir yaklaşımı getirmiş olan bu anıtsal alan Şanlıurfa için yakın kültürler bağlamında en öne çıkan olgu durumundadır. Her ne kadar küreselleşen bir dünyada yaşamakta olsak da yerel ve yakın olanın ulus olma bilincinde ve yerli bir sanatsal yaklaşımın yeniden üretiminde önemli rolleri bulunmaktadır.

“Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.” sözü ile bu alanda bir perspektif ve ufuk çizmiş olan M. Kemal Atatürk'ün sanata verdiği öneme paralel olarak Türkiye’de “Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri” kurulmuştur. Başlangıçta yalnızca birkaç şehirde bulunan bu eğitim kurumları günümüzde bütün ülkeye yayılmış konumdadırlar. Yetenek sınavıyla almış olduğu öğrencilerine modern bir yaklaşımla sanatsal bir kavrayışı benimsetmeye çalışan bu kurumlar, bir ulusun temel taşlarından olan yerli kültür ve sanatın belli disiplinler altında kavratıldığı yerlerdir. Geleceğin resim ve müzik alanlarındaki sanatçıları yetiştiren bu okulların öğrencilerine kültürel mirasın aktarımı noktasında önemli görevler icra etmektedirler.

Güzel Sanatlar Liseleri, her ne kadar modern zamanların kültürel ve sanatsal anlayışları içerisinde eğitim sunsalar da ait oldukları ulusun ve üzerinde bulundukları topraklardaki kadim medeniyetlerden tevarüs eden kültürel birikimi de yeni nesillere aktarma noktasında belli bir farkındalığa sahip olmak durumundadırlar. Çünkü bugün için çağdaş sanatlarda global bir anlayış etkin olsa da bu sanatların oluşumunda yerli olandan her zaman

faaydalanıldığı bir hakikattir. Bu bağlamda çalışmamızda şanlıurfa ilinde bulunan Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi dördüncü sınıf ğrencilerinin son yıllarda bilimsel ve tarihsel alanda oldukça rağbet gören ve köklü bir geçmişe sahip olan bu kentte yer alan “tarihin sıfır noktası” şeklinde de açıklanan Göbekli Tepe hakkındaki bilgi yani farkındalık durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmadaki sonuçlardan yola çıkılarak da yakın evre kültürlerinin bu eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere öğretilip, farkındalık düzeylerinin artırılması veya neler yapılması gerektiği hususunda çıkarımlarda bulunulacaktır.

1.1. Problem Durumu

Merak duygusu insanoğlunun teknolojik buluşlar, sanat alanında yenilikler, yeni tedavi yöntemleri ve arkeolojik gelişmeler gibi pek çok alanda ilerlemesine sebep olmuştur. Bunlardan biri de dünya mirası olarak kabul edilen Göbekli Tepe’nin sağladığı arkeolojik ve tarihsel alandaki ilerlemelerdir. Bu ilerlemelere ışık tutan şey ise bir çiftçinin tarlasını sürerken bulduğu heykellerin Alman arkeolog Prof. Dr. Klaus Schmidt’in aklında uyklarını kaçıracak türde bir merak uyandırmasıdır. Klaus Schmidt arkeoloji alanında çalışmalar yapmış bir profesördür ve uzun yıllar Göbekli Tepe’nin de bulunduğu şanlıurfa bölgesinde çeşitli kazı çalışmaları yapmıştır.

1992’den önce Nevali Çori’de kazı çalışmaları yapılmıştır. Nevali Çori’den çıkarılan eserleri teslim etmek için gelen Klaus Schmidt’in 1986’da şavak Yıldız’ın getirmiş olduğu iki eseri görür. Müze yetkililerine bu eserleri sorar. Bilim heyeti, arazi tespit çalışmalarında bu arazinin toprağının doğal olmadığını yığma bir toprak olduğunu tespit etmişlerdir. Arazide akmak taşlarının yoğun bir şekilde görülmesi de bilim heyetinin dikkatini çekmiştir. Klaus Schmidt, arazi sahiplerinden arazilerinde araştırma yapılması için şifahi olarak izin ister (Avcı, 2019, s.72-73).

şanlıurfa İl Merkezi’nin 17 km doğusunda rencik (Karaharabe) Köyü’nün 3 km kuzeydoğusunda yer alan Göbekli Tepe, adını bölgede bulunan taş yatır mezardan (ziyaretten) almaktadır. İlk kez 1963 yılında İstanbul ve Chicago niversitelerinin işbirliği ile hazırlanan “Güneydoğu Anadolu Bölgesi Araştırma Projesi” çerçevesinde gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında, İstanbul niversitesinden Prehistorya Bölüm Başkanı Prof. Dr. Halet ÇAMBEL ve Chicago niversitesinden Prof. Dr. Robert BRAIDWOOD tarafından keşfedilmiştir. 1995 yılında şanlıurfa Müze Müdürlüğü

başkanlığında ve Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden Arkeolog Harald HAUPTMANN'ın danışmanlığında yüzey araştırmaları yapılmış ve 1996 yılından 2006 yılına kadar Şanlıurfa Müze Müdürlüğü başkanlığında ve Alman Arkeoloji Enstitüsü'nden Arkeolog Klaus Schmidt danışmanlığında kazı çalışmaları sürdürülmüştür. Göbeklitepe'deki kazı çalışmaları 2007 yılından itibaren Bakanlar Kurulu kararı ile Alman Arkeoloji Enstitüsünden Arkeolog Klaus Schmidt başkanlığında yürütülmektedir ("Göbeklitepe 12000 yıllık Dünya'nın en eski tapınağı", 2014 s. 6-7).

Göbekli Tepe tarihin bilinen gerçeklerini değiştirmesi sebebiyle tüm dünyanın ilgi odağı olmuştur. Göbekli Tepe'nin keşfinden önce insanoğlunun tarımın başlangıcıyla yerleşik hayata geçtiği ve sonrasında tapınaklar kentler inşa ettiği düşünülmekteydi ancak yapılan kazılar avcı toplayıcı olarak yaşayan insanoğlunun tarıma geçmeden bir inanç sistemine sahip olduğu ve tapınaklar inşa ettiğini düşündürmektedir. Aynı zamanda hem mimari yapısıyla hem de sanata hitap eden çeşitli figür ve heykelleriyle birçok araştırmacının ve sanatçının da dikkatini çekmiştir. Burada neolitik döneme ait T şeklinde sütunlar, insan ve hayvan heykelleri, rölyefler ve bunların içinde bulunduğu tapınak olduğu düşünülen altı adet daire ve oval biçimde yapılar bulunmuştur. Yapılan çalışmalar bu yapıların yaklaşık 12.000 yıl öncesine dayandığını gösterir. Jeolojik yer taramalarında daha bir çok oval ve daire biçiminde yapıların olduğu düşünülmüştür ve bunların daha eskiye dayandığı gerekçesiyle buzul çağının sonlanmasıyla bu yapıların ortaya çıktığı düşünülmektedir. İngiltere'deki insanlığın varlığına dair en eski sembol olan Stonehenge ve onu takip eden ilk Mısır piramidinden de eskidir İşte bu sebeple Göbekli Tepe tarihin sıfır noktası olarak kabul edilmektedir. Kısacası hem yakın çevre kültürüdür, hem de tüm insanlık tarihini ilgilendiren özellikleri sayesinde dünya mirası olarak kabul edilmiştir. Göbekli Tepe arkeolojik yerleşim alanı 1 Temmuz 2018 tarihinde UNESCO Dünya Miras Listesine girerek Türkiye'nin 18. miras ögesi olarak tescillenmiştir (Yağmurlu, 2019).

Böyle evrensel değerleri anlamak, tanımak, tanıtmak ve daha fazla ilgi çekmesini sağlamak gerekir. Buna önce yakın çevredeki evrensel değerleri anlayarak anlatarak başlanabilir. Ancak buradaki problem küresel olanın yerel olanın önüne geçtiği, onu ötelediği ve hatta onu yok saydığı bilgi çağında bunun mümkün olmadığıdır. Öğrencilere henüz ilkokuldayken bile yerel sanatçıların öncesinde evrensel sanatçılar tanıtılmaktadır. Göbekli Tepe örneği üzerinden yola çıkılacak olunursa Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri gibi sanatın iç içe yaşayan, gerek sanat tarihi bilgisi gerekse heykel, resim, grafik ve seramik gibi alanlarda

eğitim gören öğrencilerin birçok sanat öğesini ve tarihini içinde barındıran bu megalitik yapı hakkında yeterince ilgi ve bilgiye sahip olup olmadığı problemin temelini oluşturmaktadır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı; Güzel Sanatlar Lisesi son sınıf öğrencilerinin yakın kültürleri hakkındaki ilgi ve bilgilerini Göbekli Tepe örneği üzerinden ölçmektir.

Bu genel amaca ulaşabilmek için aşağıdaki alt amaçlara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

1. Öğrencilerin yakın kültürlerine ilgileri ne derecedir?
2. Öğrencilerin, Göbekli Tepe hakkındaki bilgileri nelerdir?
3. Göbekli Tepe'nin önemi hakkında öğrenci görüşleri nelerdir?
4. Öğrencilerin Göbekli Tepe hakkında bilgilerinin kaynağı nelerdir?

1.3. Önem

Günümüzde güzel sanatlar eğitimi kapsamında eğitim alan öğrencilerin, sanatla iç içe olacakları hayatlarında yakın kültürlerine olan bilgileri ve ilgileri çok önemlidir. Kültürel mirasların gelecek nesillere aktarılabilmesi için söz konusu varlığa toplumun sahip çıkması gerekmektedir. Geleceğe yön verecek olan genç nesillerin özellikle de sanat eğitimi alan öğrencilerin en çok üzerinde durması gereken konulardan biridir. Bu araştırma;

1. Güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin yakın çevre kültürlerini ne kadar tanıdığını veya bildiğini ortaya koyması, derslerdeki içeriklerin kültürel açıdan yeterli olup olmadığını görmeyi sağlaması,
 2. Yakın çevre kültürlerine öğrencilerin farkındalığını yükseltmesi,
 3. Tüm güzel sanatlar liselerine rehberlik etmesi,
- bakımından önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Öğrencilerin bilgilerini ölçerek ve iyi düşünerek anket sorularını cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1-Kazancı Bedih Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü son sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

2-Bu araştırma 2022-2023 yılları arasında resim bölümünde eğitim alan öğrenciler ile sınırlıdır.

3-Araştırma, Göbekli Tepe örneği ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kültür: Tarih içerisinde yaratılan bir anlam ve önem sistemi, ya da başka bir deyişle bir grup insanın bireysel ve toplu yaklaşımlarını anlamada, düzenlemede ve yapılandırmada kullandıkları bir inançlar ve adetler sistemidir (Parekh, 2000).

Kültürel miras: Bir toplum, topluluk ya da kitlenin hali hazırda muhafaza ettiği, kendinden önceki kuşaklar (ataları) tarafından oluşturulmuş somut/maddi veya somut olmayan varlık ve olguların tümüdür.

Kültür varlığı: Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır. Kültürel Miras'ın somut (maddi) türü kültür varlığı olarak adlandırılır.

Dünya mirası: UNESCO tarafından listelenen, özel kültürel veya fiziksel öneme sahip yerlerden (orman, dağ, göl, ada, çöl, anıt, kompleks veya şehir gibi) her birine verilen addır.

Arkeoloji: Kazı bilimidir. Toprak veya su altında kalmış, geçmiş uygarlıklara ait kalıntıları ve eserleri saptayarak bunların çıkarılmasını ve değerlendirilmesini sağlar.

Neolitik Çağ: Cilalı Taş Çağı olarak adlandırılan bu çağ yaklaşık M.Ö. 10.000- 6000 tarihleri arasındaki bir zaman dilimini kapsar.

Megalitik yapı: Bir yapı veya anıt oluşturmak amacıyla kullanılan büyük taşların harçla değil birbirlerine geçmeli olarak bir arada durduğu yapılardır.

Tapınak: İbadethane ya da mabet; yüce bir varlığa tapınılan ve bazı diğer dini ritüellerin gerçekleştirildiği kutsal yapı.

Sanat: Estetik, beceri ve yeteneği hayal g¼c¼ ile harmanlayıp ortaya bir eser koymak için çaba harcamak; bu çabayı notaya, tuvale, taşa, kağıda vs. aktarıp sonuçta bir eser v¼coda getirmektir.

Sanat tarihi: Geçmişten g¼n¼m¼ze kadar ortaya çıkmış sanat tarzlarını, t¼rlerini, ortaya çıkış sebeplerini, gelişmelerini, toplumları etkileyişlerini inceleyen bilim dalı.

Farkındalık: Yargısız bir şekilde, şimdiki ana odaklanabilmek amacıyla, dikkatinizi toplayabilmektir (John Kabat-Zinn).

Fig¼r: Fransızca “y¼z” anlamına gelmektedir. Sanatta ise, bir çalışmada betimlenen her t¼rl¼ varlık anlamında kullanılır.

Heykel: Sanatsal bakış açısıyla meydana getirilmiş ¼ boyutlu formlara denir.

R¼lyef: Y¼zey ¼zerine yapılan y¼kseltme ya da ¼kertmelere denir.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu çalışmada Kazancı Bedih Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü öğrencilerinin yakın çevre kültürlerine yönelik ilgi ve bilgileri Göbekli Tepe örneği üzerinden ele alınmıştır. Tez konusu ile ilgili birçok makale, dergi, tez ve belgesel incelenmiştir. Bu kaynaklara Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi, kütüphaneler ve internet üzerinden yapılan akademik veri tabanlı arama motorları üzerinden ulaşılmıştır.

Göler ve Kurt (2017) “Anadolu’da İlk Tapınak: Göbekli Tepe” isimli makalelerinde Neolitik döneme ait ve Anadolu’da inşa edilen ilk tapınak olma özelliğine sahip Göbekli Tepe’yi ele aldıklarını belirtmişlerdir.

Avcı (2019) “Dünyanın İlk Anıtsal İnanç Merkezi” isimli tezinde Şanlıurfa’da Mezopotamya’nın kuzeyinde Bereketli (verimli) Hilal’in tam ortasında Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem’de tarihlenen dünyanın ilk anıtsal inanç merkezi olan Göbekli Tepe’nin tarihsel kronolojileri ve belirleyici özellikleri üzerinde durduğunu bildirmiştir.

Yağmurlu (2019) “Dünya Mirası ve Kamu Diplomasisi: Göbekli Tepe Örneği” isimli çalışmasında Dünya Miras Listesine dahil olan Göbekli Tepe’nin bir yumuşak güç ögesi olarak makalede yer aldığını ve Türkiye’nin itibarını arttırmaya yönelik olarak gerçekleştirilen kamu diplomasisi faaliyetleri örneklerle tartıştığını belirtmiştir.

T.C. Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları:35 “12.000 Yıllık Dünya’nın En Eski Tapınağı Göbekli Tepe” isimli çalışma incelenmiştir.

Yılmaz, Akkuş, Işkın ve Şahbudak (2017) “Kültürel Miras Farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama Çalışması” isimli makalelerinde

Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinin, yaşadıkları şehir olan Sivas'ın kültürel mirasına ilişkin farkındalıklarını incelediklerini belirtmişlerdir.

Sümer (2007) “Anadolu’da Neolitik Dönemde Tanrı ve Tanrıça” adlı yüksek lisans tezinde kadın, erkek heykel ve figürlerinin, Neolitik Dönem inanç sistemi içerisindeki yerini anlamak ve vurgulamak üzerine çalıştığını bildirmiştir.

Özalp (2016) “İnsanlığın En Eski Tapınağı Göbekli Tepe Teolojik Olarak Bize Ne Söyler” isimli çalışmasında Göbekli Tepe'yi arkeoloji ve sanat tarihi açısından değil de din felsefesi ve dini sembolizm açısından incelediğini belirtmiştir.

Dietrich, Köksal-Schmidt, Kürkçüoğlu, Notroff ve Schmidt (2012) “Göbekli Tepe” isimli aktüel arkeoloji dergisinde yapılan çalışmada Göbekli Tepe'nin detaylı özellikleri incelenmiştir.

İnan (2019) “Görsel Sanatlar Eğitimi Yoluyla Arkeolojik Buluntu Değerlerinin Kavratılması (Göbekli Tepe Örneği)” isimli yüksek lisans tezini çalışmıştır.

BÖLÜM III

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Kültür Kavramı

Bireylerin ve toplumların, birbirlerine olan benzerlikleri veya nasıl, niçin değiştikleri gibi sorular, bireyi konu almakta olan sosyal beşeri bilimlerin en zor problemleri arasında yer almaktadır. Bu problemlere, geçen yüzyılın ortalarına kadar filozoflarla düşünürler tarafından: “Tanrı onları bu şekilde yaratmıştır (teolojik açıklama); Irkları ya da renkleri farklıdır (etnik açıklama); Ruhları ya da akılları farklıdır (psikolojik açıklama); Tarih ve de töreleri farklıdır (tarihi/etnolojik açıklama); Üstünde yaşamış oldukları tabii çevre farklıdır (coğrafi açıklama); Ekonomileri farklıdır (ekonomik açıklama); Eğitim, aile ve din sistemleri farklıdır (sosyolojik açıklama); Hukuk ve yönetim sistemleri farklıdır (siyasal açıklama)” bu şekilde cevaplarla çözüm aranmıştır. İnsanlar ve toplumlarla ilgili sorulara verilen yukarıdaki yanıtlar veya bunlara benzeyen diğer yanıtlar, soruna nedensel veya evrensel nitelikli bir açıklama-netlik sağlamamış, fakat yeni ve farklı sorulara sebep olmuştur. Karmaşıklığa sebep olan bu sorulara antropoloji bilimi “kültür” kavramıyla yanıt bulmaya çalışmıştır. Antropoloji bilimine göre; “İnsanlar benzerler, çünkü sahip oldukları kültürleri benzemektedir; İnsanlar benzemezler, çünkü sahip oldukları kültürler farklıdır; İnsanlar değişirler, çünkü kültürleri değişime uğramaktadır.” (Güvenç, 2016).

Latineden gelen “kültür” sözcüğü Türkçeye Fransızcadan geçmiştir. Önceleri toprağa ekin ekmek, üretme, biçme ve toprağı sürmek manalarında kullanılmıştır. Kültür toplum içerisinde bir birey olarak, öğrendiklerimizle yaptıklarımızın genelidir denilebilir. Bu manada neyi okuduğumuz, neyi tükettiğimiz, neye karşı ilgi duyduğumuz, mensubu bulunduğumuz grup ya da toplum yansıtılır. Kültür, bireyin doğumuyla edindiği bir öge

değildir ki daha sonradan kazanılmış olan davranışların bir bütünüdür. Kendine ait kültürü olmayan bir ulus düşünülemez. Nitekim kültürel değerler, geri kalmış ve ilkel toplumlarda dahi görülmektedir. Kültür, farklı toplumları birbirlerinden ayıran özelliklerdendir. Kültürün içerisinde birey, aile, toplumsal yaşam, toplumsal değerler, millet, vatan, bayrak, din, dil, tarihsel geçmiş ve gelenek benzeri kimi evrensel boyutlar bulunmaktadır. Kültür, aslında kullanılmış olduğu her bir durum için farklı manalar katan bir sözcük olduğundan, birkaç cümlelik kısa bir tanımla anlatmak çok da kolay değildir. Bütün anlamları yönüyle salt bir tanımlama yapabilmek güçtür. En genel tanımı ile kültür, insanlığın tarihsel yaşamı boyunca sanat, dil, duygu, tasarı, inanç, yaşam şekli, üretmiş olduğu manevi ve maddi bütün olguları içermektedir (Artun, 2010)

Türk Dil Kurumu (TDK, 2010) kültürü kavramını: “Toplumsal ve tarihsel, gelişim süreci içerisinde meydana getirilen tüm maddi ve de manevi değerlerle bunları oluşturmada, gelecek kuşaklara iletebilmede kullanılan, insanın doğal ve sosyal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren vasıtaların bütünüdür” şeklinde tanımlamaktadır. Kültür, bireyin tabiat karşısında yaratmış olduğu maddi ve manevi şeylerdir. Bir toplumdaki giyim tarzı, mimari yapı, yemekler, geleneklerle görenekler, inançsal sistemlerden, düşünce şekline kadar, kısaca insan ile alakalı olan her şey kültürün kapsamına girmektedir (Demirel, 2007).

Genel olarak sanat, inanç, bilgi, ahlak, hukuk, örf-adetler ve bireyin toplumun bir parçası şeklinde elde etmiş olduğu yetenekler bütünü biçiminde açıklanan kültür; bir yönüyle de insanın ve toplumların yaşam şeklini ve toplumsal problemlere karşı üretmiş oldukları çözümleri ifade etmektedir. Sonuç olarak kültürü oluşturanlar yine bizzat insanlar ve de toplumdur. Nitekim her bir toplumun kendine özgü olan bir kültürü mevcuttur ve bu kültür onu diğer toplumlardan ayırmaktadır. Ayrıca kültür olgusu bir toplumun içerisinde zamanla değişime uğrayabilmektedir. Kültür, toplumlarda öğrenme vasıtasıyla kuşaktan kuşağa aktarılır. Bu sebeple kültüre “toplumsal miras” da denilir (Günay, 2005).

Kültür, bir milletin üyesi olarak, insanoğlunun kazandığı sanat, gelenek-görenek ve bilgi edinimi bağlamında ele alınacak olan her türdeki beceri, yetenek, ve alışkanlıklar bütünü şeklinde tanımlanabilir (Güvenç, 2016). Buradan yola çıkarak, insanın nasıl duyduğu, düşündüğü, yaptığı, davrandığı, istediği; ya da insanın kendine ne şekilde baktığı, iç dünyasını nasıl gördüğü; değer, ülkü, inanç ve isteklerini ne şekilde düzenlediği, neye göre şekillendirdiği içinde bulunduğu kültürün göstergesidir. İnsandaki kültür, onun ne tür bir yaşam stili, ne çeşit bir davranış durumu veya ne türden bir var oluş planı yaptığıdır

(Uygur, 2003). İnsanlık tarafından meydana getirilmiş olan teknik, hukuk, ekonomik, estetik, devlet, bilim, yöntem gibi alanlar da kültür kapsamına girer. Bu durum tinsel ve ruhi varlıktan farklı bir disiplin olarak kültürü meydana getirir. Ruhsal varlıktaki bireycilik disiplininin hâkimiyetine rağmen bu prensip tinsel varlık için ortadan kalkmaktadır. Daha geniş manada açıklanırsa, ortak bulunan tinsel varlık, ruhsal olandan özellikle de bireylerüstü oluşu ile ayrılmaktadır (Tunalı, 2014).

Bakım ve onarım terimleriyle eşleştirilmiş olan kültür kavramı, doğada tarla bakımı, insanda ise ruh bakımı gibi hem somut olanın hem de somut olmayanın bakımının karşılığı olarak kullanılmaktadır. Daha geniş bir anlamda ise yapmak ve farklılaşmak olduğu kadar bütünleme, şekil verme, işleme, iyice şekillenme, damgasını vurma, üslup ve biçim verme, mükemmelleştirme ve de derinleştirmek demektir (Kaplan, 2019). Bireyin mevcut olanlara ilişkin edinmiş olduğu bilgiler ve yine bu bilgilere dayanarak meydana çıkardığı yapıtlar ve davranışlar, bu değişikliklerin belirleyicisi durumundadır.

Genellikle kültür ve de kültürün üzerine yansıdığı nesnelerin birbirlerinden ayırt edilmeleri durumunda bir karışıklık olur. Bu karışıklık, kültür ve kültürün üzerine yansımış olduğu nesnelerin birbirlerinin yerine konularak, algılanmasına yol açmaktadır. İnsanlar kültür varlığını, kültür varlığı olarak nitelendirilen nesnenin kendisine özgü eser ve davranışlarından anlamaktadırlar. Bu doğrultuda eser ve davranışlar, tam olarak kültür olarak adlandırılmak yerine kültürün taşıyıcı unsurları şeklinde görülmektedir. Çünkü bu eserleri yapan kimseler o eserlere, yapıldığı dönemdeki toplumsal kültürü yansıtırken, bu toplumdaki kültürel yapıya ait olan izleri taşıyarak, öteki kültürlerden ayrılan kendilerine has kültürü de oluşturmaktadırlar. Ulusların milli bir ruhla bütünleşerek “millet” olması, bir toplumun öteki toplumlardan ayrışması yalnızca bu kendine has olan kültürel değerlerinde gizlidir (Öner, 1995). Aynı olgu başka topluluklarda daha farklı şekillerde kendisini göstermektedir. İşte bu olguları toplumlar arasında farklı yapan da yine ona özgü olan kültürdür. Milletler özde aynı dili, dini, teknolojiyi paylaşırsalar da güncelde yaşayan birbirlerinden tamamen farklıdır (Güvenç, 2016, s.32).

3.1.1. Kültüre Etki Eden Bileşenler

Kültürlerin ortaya çıkmasında birden fazla bileşenin rolü bulunmaktadır. Nitekim siyasal sistem, yasaların içeriği, hatta ülkenin nüfusu bile kültürü oluşturan unsurlar arasında gösterilebilmektedir. Netice olarak kültürün varlığını ortaya çıkaran pek çok husus

mevcuttur. Kültür bireyin psikolojik, biyolojik ve sosyolojik gereksinimlerini karşılama adına ortaya koymuş olduğu objelerle değerlerin toplamı konumundadır (Erdoğan, 1991).

Bir yönüyle insanların oluşturmuş olduğu, diğer yönden de davranışsal manada ve hayat tarzı yönünden onu biğimlendiren ve kimlik kazandıran kültür, bireyin davranışlarının öğrenilmiş olan yönü; kültürü meydana getiren bütünün bir parėası olan insan ise, ait bulunduğu kültürün hem bir yansıması hem de kültür/toplum/mezan denkleminde “değer”, “yaşama kültürü”, ve “davranışları” ile bir bağımsız değişken haline gelmektedir.

Karl Marx’ın kültüre ilişkin yaptėı “doğanın yaratmış olduklarına karşılık insanlığın yaratmış olduğu her şey” biçimindeki tanım da, bireyin tabiata müdahalesiyle ilişkisel yaklaşımı yönünden dikkat çekiciydi. Bir toplumu meydana getiren asıl unsur “insan” olduğundan, insanın sahip bulunduğu bilgi ile kültürel düzey geniş manada toplumun da kültürel seviyesinin belirleyicisi konumundadır. Bu yönden bakıldığı taktirde kültürün, toplumu içerisinde barındıran coğrafyanın, mekansal çevrenin biğimlendirilmesine dair dolaysız bir etkisinden söz etmek de mümkün olmaktadır. şu durumda, madem ki kültürel düzey bilgi birikimine, bilginin üretilip şekillendirilmesine ve nihayet mekana ya da toplumsal çevreye aktarımında temel şartıdır, o halde toplumu meydana getiren insanların yaratma kuvvetinin de sağlıklı toplumların oluşturulmasındaki temel durumları kaçınılmazdır.

Kültüre ait “varlık” sebebi en açık karşılığını Malinowski’nin yapmış olduğu tanımda bulmuştur. Malinowski’ye göre, insanlar diğer canlıların aksine konuşabilme, kavramsal temelli bir düşünce kabiliyetine sahiptirler ki yaratmış olduğu kültürle üreme, beslenme ve barınma benzeri toplumun yaşamsal gereksinimlerini bir noktada kurumsallaştırmıştır (Malinowski, 1992).

Kültürün başlangıçtan bugüne kadar süreç içerisinde oluşturmuş olduğu kendi kuralları, ait bulundukları toplumun da adeta birer parėası gibidirler. Maddi veya manevi şekildeki bu bileşenlerden her birisi farklı toplumları birbirlerinden ayıran veya benzeştiren unsurlar şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar. Anlamsal yönden bakıldığında her ne kadar maddi nitelikli unsurlar daha bir gözle görülür ve elle tutulur özellikler sergileseler dahi toplumsal bazlı davranışların muhafazası ile sürdürülebilirliği bağlamında kültüre ait manevi bileşenlerin daha etkin oldukları bilinmektedir. Toplumların yaşamları süresince kaydetmiş oldukları teknolojik gelişmeler, üretimsel teknikler vb. kültürdeki maddi yani somut bileşenleri oluştururken; tutum ve davranışlar, gelenek görenekler, öğretiler ve

alışkanlıklar biçimindeki somut olmayan kavramlar da, bir manada, topluma ait “yaşamsal kodlar” olmakta, adeta genlerin aktarımı gibi kuşaktan kuşağa aktarılabilir. Bu durum, kültürün manevi, başka bir söylem ile “soyut” unsurlarını tarihsel süreç bağlamında daha “görünür” kılmaktadır (Yamak, 2021).

3.1.2. Yakın Çevre/Yerel Kültür Kavramı

İnsanlık tarihi bağlamında geleneksel toplumsal grupların kullanmış oldukları kalıplarla süreçler, tabiata karşı olan anlayışlarla yaklaşımlar adına oldukça önemli bir kaynağı oluşturmuşlardır (Santilli, 2002). Maddi ve manevi kültürler biçiminde yapılan tasnifleme günümüzde en sık kullanılan sınıflandırmalardandır. Toplulukların sahibi bulundukları malzemeler, yapılar, kıyafetler vb. somut varlıklar maddi kültür bağlamında ele alınır. Yine toplumların gelenek/görenekleri, inanışları, normları ve inanışları gibi kavramlarsa manevi kültür unsurları şeklinde ele alınmaktadır. Bu sınıflandırmayla birlikte düşünülebilecek olan soyut ve somut kültür sınıflandırılmasının da alanyazında önemli bir yer tuttuğu görülür (Türker ve Çelik, 2012).

Adetlerin, uygulamaların, gelenekler ve pratiklerin içerisinde el sanatları ve de farklı çıktıların ülkemizdeki toplumsal pratiklere yeni manalar katmış olduğu görülmektedir. Arıoğlu ve Atasoy’un da (2015) belirtmiş olduğu gibi; halılar, ahşap beşikler, işlemeli havlular, şerbet takımları, tahta eşyalar, nazarlıklar, yatak örtüleri, çocuk oyuncakları, takılar, yastık ve yorganlar, bakır mamulü malzemeler, sobalar, çeyizlikler, müzik aletleriyle çalgıları, kilimler, dokumalar, cam işi süslemeler, çiniler, kıyafetler, siniler, güğümler, seccadeler vb. gibi birçok geleneksel nitelikli malzeme, araç ve gereçler de hayata ayrı bir anlam katmaktadır.

Son dönemlere bakıldığında kültürel farklılıklar, dominant toplumların menfaatlerine göre ele alınmakta, kültürel bir hegemonyanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun sonucunda ise insanlık tarihinin zengin kültürleri tehlikeli bir biçimde tek tipleşmeye doğru yol almaktadır. Bu istenilmeyen durum, özünde insanlığa ait farklı kültürel ve toplumsal kimliklerinin standardizasyonu, mevcut dünyayı algılama, düşünme ve hayat biçimlerinin belli kalıplara sıkıştırılması demektir (Lenzerini, 2011).

Yerel kültürler, aslında bir birlik olma veya toplu görünme mecburiyetinde değildir. Örneğin küçük bir köye veya büyük bir ülkeye de ait olabilirler. Yazılı veya sözlü, toplumun üst veya alt tabakalarına ait olabilmekle birlikte geleneksel veya moda-ya uygun

da olabilmektedirler. Kısacası bu içsel farklılıklara ilişkin bir sınırlama sözkonusu değildir (Redner, 2004). Kültür, birçok şeyin merkezinde kendisine yer bulabilir. Bunlar kent mimarisini etkileme, istihdam oluşturma, suç oranlarını azaltma ve toplum içerisindeki farklılıklardan kaynaklı problemleri çözme olabilir (Hafstein, 2007). Birçok kavram ile münasebeti açık olan kültür, son dönemlerde bütün dünyada bir “miras” şeklinde de ele alınmaktadır.

Kültüre ilişkin tanımların genel anlamlarına baktığımızda, uzun bir süredir “yerellik”le ilişkilendirildiği gözlenmektedir (Özbudun, 2003, s.266). Kültür, ulusal sınırlara kadar uzanabilen belirli bir bölgede yaşayan toplulukların tarih boyunca geliştirdiği yerel ve toplumsal yaşam tarzlarını içeren birlikteliklerdir. Bu toplumsal tarzlar, geçim biçimleri, sosyal düzenlenme, siyasi ve dini yaşam tarzları, ortak anlam sistemleri gibi çeşitli kalıplardan oluşur. Kültür tanımı aynı zamanda yerellik ve yerlilik kavramlarıyla da yakından ilişkilidir. Yerlilik, kültür gibi, gelenekler, görenekler, adetlerle bağlantılı bir terimdir. Sosyal yerellik de, kültürel zevklerin, değerlerin, çıkarların ortak paylaşımına sahip toplulukları ifade eder. Yerel olan, küçük ölçekli, coğrafi sınırları belirlenmiş yaşam tarzlarından, geleneklerden oluşur (Smith, 2007).

“Yerellik” kavramı için “yer” kavramı vazgeçilmezdir. Belirli bir iklim ve coğrafyanın insanları arasında belirli özelliklerin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ancak bu benzerlik yalnızca coğrafi mekanın etkisiyle sınırlı da değildir; ortak bir geçmiş, gelenekler ve paylaşılan zamanın entegre olduğu soyut bir anlam da etkilidir. Hall'a göre, yerellik her zaman kendi sınırlarının bulunduğu belirli bir alanda varlığını gösterebilir. Hall, yerel kavramının globalizm içerisinde ancak kendi gizli tarihini yeniden keşfederek temsil edilebileceğini düşünmektedir (1998, s. 56).

3.1.3. Kültür ve Eğitim İlişkisi

Kültürle eğitimin arasında, amaca ve bağlama göre değişen, zaman zaman dolaylı, zaman zaman açık nitelikteki yakın bir ilişki olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu iki unsurdaki yaklaşma veya uzaklaşma, eğitim ve kültürün nasıl tanımlandığı ve dönemsel yönden nasıl işlevlere sahip olduğuyla ilgilidir. Bu nedenle, bu iki kavram arasındaki ilişkiyi kurarken, çeşitli disiplinlerde ve çalışmalarda ortaya çıkan farklı tanımların içerisinde, bu çalışma bağlamında anlam taşıyan güçlü bir ilişkinin oluşturulmasını kolaylaştıran “aktarım” ya da “toplumsallaşma” benzeri kilit kavramlar önem arz etmektedir.

Günümüzde örgün ve yaygın eğitim yanı sıra sargın öğrenme alanlarında başlatılan birçok proje ve program, aradaki bağlantının azaldığını ya da önemli ölçüde kaybolduğunu gösterse de, eğitim ve kültür arasında devamlılık ve bilgi transferi açısından tabii bir ilişki olduğunu belirtmek önem arz etmektedir. Bu ilişkinin aynı zamanda toplumsal katılımı teşvik etme ve cesaretlendirme yönüyle kültürel ve sosyal açıdan kapsayıcı, kuşatıcı ve birikime değer veren bir yönü olduğu da unutulmamalıdır. Bu bağlamda, “gelenek” olgusu, kültür ve eğitim arasındaki temel bağlantının anlaşılmasına yardımcı olabilecek önemli bir unsurdur. Hizky Shoham'ın ifade ettiği gibi, “gelenek” sözcüğünün Latince kökenli olan “traditio” kelimesinin içerdiği anlamların arasında “aktarma” ile “teslim etme” bulunmaktadır (Shoham, 2011).

Öte yandan “eğitim” ile “öğrenme”nin arasındaki farktan yola çıkarak, eğitimin kültürle ilişkilendirilmesinin neden önemli olduğunu anlamak için bu yönelimleri incelemek faydalı olabilir. Nitekim Hooper-Greenhill'in ifade ettiği gibi, “eğitim”den “öğrenme”ye doğru ilerleyen semantik kayma, eğitim kurumlarının esas işlevinde felsefi bir değişimi de ifade eder ve dikkatin öğrenme sürecinin ne şekilde oluşturulacağına odaklandığını vurgulamaktadır (2007). Jarvis ve ark., yaşam boyu öğrenmeden bahsederken, 2000'li yılların başlarından itibaren eğitim teorisinin ve uygulamalarının derin bir şekilde değiştiğini ileri sürerler. Ayrıca, öğrenci merkezli yaklaşımların vurgulandığı, eğitim yerine öğrenmenin ön plana çıkarıldığı, farklı disiplinlerin katkı sağladığı bütünsel bir bilginin öne çıkarıldığı, nispeten mutlak bilginin ötesine geçen rölativ bilgiye odaklanan ve karşılıklı öğrenmenin temel alındığı yeni bir sistemden bahsederler (2004). Bu yönelimler ve değişiklikler, kültürün eğitimle daha yakın bir şekilde ilişkilendirilmesini ve eğitim sistemlerinde kültüre daha fazla alan açılmasını gerektirebilir. Öğrenme, gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanılmasını amaçlayan bir süreç olarak kabul edildiğinde, deneyimlerle öğrenmeyi içerir ve aynı zamanda kültür, sosyal yaşamın öğrenmeye dayalı her yönünü kapsar. Bu nedenle, eğitimin kültürle etkileşime girmesi daha kolay hale gelebilir. Aynı paralelde, öğrenme sürecinde mutlak bilginin yanı sıra göreceli bilginin öne çıkması, çeşitli bağlamlar ve bireyler arasındaki farklı deneyimlerin anlaşılmasını sağlar. Bu perspektiften bakıldığında, kültürün eğitime entegre edilmesi, barış, hoşgörü, yaratıcılık ve sosyal uyum gibi değerlerin tesis edilmesinde önemli bir rol oynayabilir.

Hem sistemli hem de yaygın olarak, hatta bazen rastlantısal alanlarda, öğrenme sürecine kültürün dahil edilmesini hedefleyen yaklaşımların özümzenmesi ve aslında eğitim süreçlerinin merkezinde kültürün bulunduğu fark edilmesi, eğitim ve kültür ilişkisini

pratik ve kavramsal olarak yeniden değerlendirmeyi gerektirir. Bu yaklaşım, eğitsel içerik ve uygulamalarda kültürün “hatırlanması” gerekliliğini işaret eder. Ülkemizde kültürün eğitim sisteminde “gerekli fakat genellikle göz ardı edilen” varlığı, çoğu zaman ihmal edilmiş, tartışılmamış veya pek çok “önemli, güncel ve çağdaş” hedefin içerisinde bir tür “lüks” şeklinde algılanmıştır. Bazı durumlarda, kültürün eğitimle ilişkilendirildiği zamanlarda, kültürün bazen "statik, değişmez, toplumsal bağlamı olmayan, geçmiş yüzyıllara ait alışkanlıkların, uygulamaların ve tutumların günümüz yaşamına aynen aktarıldığı" bir kavram olarak görülebileceği örnekler ile karşılaşmıştır (Aral, 2020).

3.2. Kültürel Miras Kavramı

“Kültür” ve de “miras” nosyonları, XX. yüzyılın başlarında farklı iki terim ve birbirinden bağımsız ifadeler şeklinde kullanılmışlardır. Miras, ilk anlamında “bir kişiye, vefat eden bir yakını tarafından bırakılan mal, para ya da servet” biçiminde tanımlanır. İkinci anlamında ise, “bir neslin kendisinden sonra gelen nesle geride bırakmış olduğu şey” şeklinde tanımlanır (Özbaş, 2012). Vecco’nun da belirtmiş olduğu gibi “XVIII. yüzyılın sonlarında hayatımıza girmiş olan ve Fransızcadaki ‘patrimoine’ şeklinde kullanılan miras nosyonu, ana/babadan kalan kişisel metaları karşılarken, bu kavram kapsamlı şekilde genişleyip bir milletin ortak mirası manasına gelmiştir (Vecco, 2010).

Miras kavramı, ilk defa 1931 yılında sanatsal eserleri araştırma ve koruma adına bilimsel yöntem ve tekniklerin tartışılmış olduğu “Atina Konferansı”na dahil edilmiştir. Uluslararası nitelikli belge ve anlaşmalara bakıldığında ise, 1970’li yıllardan sonra, “kültürel miras” manalarına gelmekte olan “patrimoineculturel” ifadesi kullanılmaya başlanır (Vecco, 2010). Görüleceği üzere miras kavramının bütün insanlığı alakadar eden ve tarihsel süreç içerisindeki anlamının genişlemesiyle artık korunması gerekli olan bir kavram haline geldiği görülmektedir. XX. yüzyılın ilk yarısında “anıt” şeklinde ifade edilen ve de muhafazaya alınan unsurlar, bir müddet sonra “kültürel miras” olarak tanımlanmıştır. Koruma düzenindeki planlar; farklı yapıları, sitleri bir parça şeklinde incelenecek, araştırılacak biçimde genişletilmiştir. Kültürel miras olgusunun meydana çıkmasından günümüze gelene kadar anlamının bazı değişikliklere uğramış olduğu görülmektedir. XX. yüzyılın başlarında, sadece somut yönüyle ele alınmış, dar bir alan içerisinde görülmüştür (Özbaş, 2012).

XX. yüzyılın ikinci yarısıyla birlikte kentlerde globalleşme düşüncesinin başlamasıyla artık somut olmayan kültürel mirasları muhafaza etme zorunluluğu da tartışılmaya başlanmıştır. Globalleşme sonucunda yerel kültürlerin kendilerini ifade etme gayretleri, somut olmayan kültürel miras olgusunu uluslararası koruma belgelerinde önemli bir husus durumuna taşımıştır (Binan ve Cantimur, 2010).

Tarihin ilk dönemlerinden bugüne gelinceye kadar, binlerce senelik medeniyet tarihi içerisinde insanoğlunun doğrudan veya doğayla birlikte ortaya çıkardığı değerler “kültürel miras” olarak adlandırılmaktadır (Tunçer, 2014). Mânâ yönünden kültür varlığından daha kapsamlı olan bir hususu ifade eden kültürel miras, genellikle eserler koruma ve muhafaza etme gibi durumlar söz konusu olduğunda öne çıkmaktadır. Kültürel miras, somut ve de soyut alanı ihtiva etmektedir. Kültürel miras, bir toplumdaki fikirleri, hayat tarzını açıklayan, düşünsel ve tinsel başarılarını işaret eden maddi boyuttaki nesnelerle manevi boyutta bulunan geleneklerden müteşekkildir. Bu yönüyle tabii sit alanları, doğal alanlar, özellikle bazı yaşamsal kalıntılara rastlanılan mağaralar, özel niteliklere sahip göller, dağlar bununla beraber dinsel ve kültürel ritüellerin icra edildiği alanlar, antik kent kalıntıları ve bazı tarihsel özelliklere sahip bulunan mekanlar kültürel miras şeklinde ifade edilmektedir (Enlil, 2013). Bunların yanında taşınan nesneler de yine kültürel miras bağlamında ele alınmaktadır. Ayrıca güzel sanatlar içerisinde yer alan resim, heykel, seramik, gravür, rölyef vb. olabileceği gibi günlük yaşamın içinde sıkça kullanılmakta olan kaplar, kıyafetler, kesici bazı aletler veya önemli kişilere ait eşyalarla arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan kalıntılar da olabilmektedir (Aydoğan, 2020).

Kültür, kendisini birleştiren unsurlardan oluşsa da aynı zamanda topluluğu oluşturan bireyleri şekillendirmek ve biçimlendirmek için de etki eder. Dil, din, ahlak, sanat, hukuk, müzik, tarih bilinci, gelenek ve adet gibi değerler, kültürün ifadesini bulur. Kültürel eserler, ortaya çıktıkları dönemi yansıtarak kültürün ortaya çıkmasını sağlar. Bir ulusun kültürünün korunması, insanlık tarihini korumak anlamına gelir (Akay, 2006). Kültürel mirasın önemini anlamak, bir milletin yeniden inşasına da yardımcı olur. Bir ülkedeki kültürel zenginlik, sürdürülebilir kalkınma ile birleştirilerek diyalog ortamının oluşturulmasına temel hazırlar. Kültürel mirasın varlığıyla birlikte kültürel çeşitlilik, dünya genelinde küçük bir bölgede bile zenginleşir ve bu nispeten küçük bölgelerin gelişimine oldukça ciddi katkılarda bulunur (Taha, 2004).

3.2.1. Somut Kültürel Miras

Somut kültürel miras; tarihsel mekanlar, tarihsel parklar, yapılar, arkeolojik bölgeler, ören yerleri, kültürel varlıklar ya da taşınabilir kültürel öğelerini içermektedir. Somut kültürel mirasın unsurları bir çaydanlık gibi küçük bir nesne veya bir şehir gibi oldukça çeşitli şekillerdedir (Mckercher ve Cros 2002, s.68).

Somut kültürel miras; taşınır kültürel miras ve “taşınmaz kültürel miras şeklinde 2 ana kategoride incelenmektedir. Taşınmaz kültürel varlıkları içerisinde anıtlar ve sit alanları yer alır. Anıtsal yapılar ise toplumun gündelik yaşamında ortak gereksinimlerini karşılama adına kullanılan sosyal, dinî, ekonomik ve kültürel kompleksler, camiler, tiyatrolar, hanlar, depolar gibi yapıları içerir. Sit ve ören yerleri de korunması gereken doğal veya insan yapımı alanları ifade eder. Taşınabilir kültürel miras varlıkları ise özellikle savunmasız şartlarda bulunan taşınabilir sanat eserlerini ya da miras varlıklarını içerir. Resimler, heykeller, ikonalar, seramikler, antik paralar, süs eşyaları, takılar, metal işleri, cam işleri, deri ürünleri, halılar, mobilyalar, mücevherler, kütüphane eserleri, arşiv belgeleri taşınabilir somut kültürel mirasa ait örneklerdendir (Ahunbay, 2007).

Bir milletin ya da toplumun kendinden önce yaşamış olan topluluklar tarafından ortaya çıkarılan ve kuşaktan kuşağa aktarılarak devam eden ve mevcut topluma miras kalan maddi varlıklar kültür varlığı olarak nitelendirilmektedir. Bu boyutuyla kültür varlıkları geçmişin habercisi durumundadırlar. İnsanlık tarihini aydınlatması açısından bu denli önemli olan kültür varlıklarının belirlenmesi-tanımlanması üstünde önemle durulması gerekli olan oldukça önemli bir husustur (Merryman, 1986).

3.2.2. Somut Olmayan Kültürel Miras

Somut olmayan kültürel miras öğeleri, toplumların geçmişten gelen atasözleri, masallar, kukla oyunları, tiyatro gibi ifadeler, düğünler ve kutlamalar gibi toplumsal uygulamalar aracılığıyla aktardığı bilgi ve deneyimlerden oluşur. Bu tür miras öğeleri geleneksel, çağdaş, kapsayıcı, özgün ya da topluma özgü niteliklere sahip olabilir. Canlı bir yapıya sahip oldukları için dinamik ve etkileşimli miras ürünleri şeklinde kabul edilmektedirler (Öcal, 2009).

Somut kültürel miras unsurlarına kıyasla korunmasının önemi daha geç fark edilen somut olmayan kültürel miras, 17/10/2003'te Paris'te gerçekleştirilen toplantının neticesinde “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”nin UNESCO Genel

Kurulu'nda imzalanması ile artık resmi bir statüye kavuşmuştur. Yüz elli beş devlet tarafınca imzalanmış olan bu sözleşme, somut olmayan kültürel mirasın korunabilmesi adına uluslararası bağlamda gereksinim hissedilen ilk idari, yasal ve finansal dayanakları sağlayan sözleşmedir. Bu sözleşmedeki temel amaç ise; tüm dünyada yaşatılmakta olan folklorik yaratımları, bilgileri ve de sanatsal ifadeleri yaşatma noktasında kullanılacak olan uluslararası bir çerçeveyi teşkil etmektir (Ekinci, 2004).

UNESCO, çalışmasında somut kültürel miras, somut olmayan kültürel miras ve doğal miras arasında olan ilişkiyi göz önüne almıştır. Bu durumu göz önünde bulundurarak, hususiyetle somut olmayan kültürel mirasın unutulmasına sebep olacak veya zarar verecek ihtimaller bulunduğunu da kabul etmiştir. Aynı zamanda UNESCO bu sözleşmeyle somut olmayan kültürel mirasın korunmasına dair bütün dünyada geçerli bir endişenin bulunduğunu, küçük azınlıkların, yerel halkların ya da somut olmayan kültürel mirası üretenlerin üretmiş oldukları bu mirası koruyarak ve ilerleterek sürdürmeleri adına ciddi sorumluluklar üstlendiklerini ve insanın yaratıcılığını beslediklerini düşünülerek böylesi bir sözleşmenin imzalanması adına mantıksal temellerde bu çerçeveyi oluşturmuştur. Sözleşmeye göre, “Somut Olmayan Kültürel Miras” ifadesi; “Belirli bir toplum içerisinde geleneklere bağlı şekilde ortaya çıkan geleneksel, popüler ya da halk kültürünün, bir başka deyişle kollektif eserlerin tüm formlarını ihtiva eden bir terimdir. Ayrıca bu miras sözlü gelenek ve görenekleri, müziği, dilleri, dansları, ayin, tören ve kutlamaları da içermektedir. Bu gelenekler, kültürel ifade biçimleri yoluyla ya da farklı kültürel faaliyetleri biraraya toplayan kültürel yerler vasıtasıyla ortaya çıkarlar. Somut olmayan kültürel mirasa dönük bir odaklanma, popüler ve geleneksel kültürün bir hayat biçimi olduğunu gösteren, iç içe geçmiş ilişkiler ve paylaşılan bilgi sistemleri bütünü olduğunu belirten sosyal bağlamcı bir odaklanma olma durumundadır.” şeklindedir (Ekinci, 2004).

İlgili sözleşmede somut olmayan kültürel mirasın tanıtılması ile geliştirilmesine yönelik; toplum genelini özellikle de genç kitleyi hedefleyen eğitici, duyarlılığı artırıcı ve bilgilendirici programların tertip edilmesi; bu mirasın korunması adına özellikle bilimsel araştırma gibi konularda kapasiteyi güçlendirici etkinliklerin programlanması; bilgilerin nesilden nesile aktarılmasında okul dışı etkinliklere de başvurulması; halkın bu mirasa yönelik olası tehditler hususunda bilgilendirilmesi için toplumsal belleğe ilişkin olan mekanların muhafazası yönünde eğitimlerin verilmesinin teşvik edilmesine vurgu yapılmaktadır. Sözleşmedeki taraf devletlere, somut olmayan kültürel mirasın muhafazası faaliyetleri bağlamında grupların, toplulukların ve gerekli olan hallerde bu mirası

oluşturan, devam ettiren ve aktaran kişilerin, mümkün olan en geniş şekilde katılımlarının yanında yönetimde etkin şekilde yer almalarını temin görevi de verilmektedir (Özgönül, 2014).

3.2.3. Kültürel Mirasın Önemi

Tarihsel olarak, kültürel miras kaynakları bir kent ya da ulusun hayatında önemli bir rol oynamıştır; hem estetik hem de teknik açılardan değer taşır, nitekim her dönemin yapısal, teknik ve dekoratif hususiyetlerini yansıtmaktadır. Kültürel miras, farklı çağlarda yaşamış toplumlar ve onların kültürel, sosyal, ekonomik ve politik hayatları hakkında gerçekçi bilgiler sunması sebebiyle eğitim ve bilim açısından büyük önem taşır. Aynı zamanda, kültürel miras belge niteliği de taşır. Kültürel miras, yaşam tarzını daha zengin ve anlamlı kılar. Somut veya somut olmayan kültürel miras bir kez kaybolduğunda geri getirilemez, bu nedenle özellikle değerli kabul edilir. Ulusal kimliğin bir parçası olan kültürel miras kavramları, milliyetçilik bağlamında büyük bir öneme sahiptir. Evrensel bir açıdan bakıldığında, bütün toplumların sanatsal, estetik ve bilimsel düzeylerini yansıtmaları nedeniyle evrenseldir. Ayrıca, kültürel miras ekonomik açıdan da değerlidir. Kişiler, tarihî, bilimsel ve eğitimsel değere sahip olan yerleri ziyaret etmek istediklerinde, bu topluluğa turizm aracılığıyla ekonomik fayda sağlar (Okuyucu, 2011).

Toplumlar, farklı nedenlerden dolayı değer vererek gelecek kuşaklara aktarmayı amaçladıkları kültürel miras varlıklarını yıpranma, bozulma ve tükenme sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar doğal etkenler ve insan faktörleri olmak üzere 2 temel kategoriye ayrılabilir. Kültürel miras varlıklarının kaybolması, geri dönüşü olmayan bir süreçtir. Toplumlar, bu varlıkların binlerce yıl süreyle ayakta kaldığı düşüncesiyle, bu varlıkların sonsuza kadar var olacağını yanıltıcı bir şekilde düşünebilirler. Ancak gerçekte, anıtlar ya da kültürel nesneler zaman içinde fiziksel, kimyasal ve biyolojik değişikliklerle zarar görmektedir (Aslan ve Ardemagni, 2006).

Bir ülkedeki önemli kültürel bileşenlerden birisi olan kültürel miras unsurları, tarihi olarak ilgili dönemlerin teknik ve estetik özellikleri, süsleme ve yapısal özellikleri yönünde değer kazandırır. Değişik zamanlarda yerleşimler kurmuş olan çeşitli toplumlar toplumsal, siyasal, ekonomik ve de kültürel hususiyetleriyle somut verilerin ışığında kimi bilgiler bıraktıklarından bilimsel alanda önemli veriler sunmaktadırlar. Kültürel miras içerisindeki kimi ürünler belge niteliğinde sunulduklarından önceki toplumların kültürel zenginliklerini

ve çeşitliliğini de belgelerle ifade etmişlerdir. Kültürel miras unsurları, ister soyut kültürel miras eserleri olsun ister somut kültürel miras eserleri olsun her ikisinde de tahrip edilmeleri durumunda yerine artık bir yenisini getirmek mümkün değildir. Nitekim ki bu durum, kültürel miras bağlamındaki eserlerin ne derece ehemmiyetli olduklarını işaret etmektedir. Çeşitli tahribatlara uğrayan bir eser veya yıkıma maruz kalan bir ürünün eski halinde olması olası değildir. Bu ürünlerin dünya üzerindeki hiçbir yerde bir benzerinin olmaması hususunda da, nadir bulunan kıymetli eserler olduğunu söyleyebiliriz. Kültürel miras bağlamındaki eserler, milli kimliğin bir parçasıdır. Bilimsel, sanatsal, estetik ve teknik yönlerden evrensellik özelliğini de taşımaktadırlar. Yine insanların kültürel nitelikli olan bir varlığı bilim, eğitim ve turistik açılarından ziyaret etmeyi istemeleri bu kültürel mirasın ekonomik yönden değer kazanmasını da sağlamaktadır. Uzun dönemler boyunca önemini korumuş olan bu kültürel miras ürünleri, geçmişle günümüz arasında adeta bir köprü vazifesi görmektedirler. İnsanlar, yaşamları boyunca çevrelerinden etkilenir, buna göre şekillenir ve yine buna göre hareket etmeye gayret ederler. Bu durum, bizim içerisinde bulunduğumuz çevreyle uyum sağlama ve yetişme şeklimiz arasında bir yaşama biçimini teşkil etmektedir. Yine kültürel miras olgusu da yaşamımızın odak noktasında yer aldığından toplumda bu yöndeki eserlere oldukça büyük ciddi atfedilmektedir. (Aksoy ve Enlil, 2013).

3.2.4. Kültürel Miras Eğitimi

Miras eğitimi terimi İngiltere, İskoçya ve diğer ülkelerde XX. yüzyılın başlarından beri yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. 1980'li yıllarda ise arkeologlar, müze yorumcuları, halk bilimciler ve sanat tarihçileri gibi kesimler tarafından daha yaygın bir biçimde benimsenmiştir. Miras eğitimi, tarihsel ve kültürel unsurları daha iyi anlama adına öğrenme etkinliklerini içermektedir. Doğrudan somut ve somut olmayan kültürel varlıklar ile yaşanan çevreden elde edilen bilgileri kullanarak, tarih ve kültür hakkında öğrenmeyi ve öğretmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, öğrencilerin tarih ve kültürle ilgili fikirlerini güçlendirmeyi, sanatsal başarıları, teknolojik gelişmeleri ve farklı grupların sosyal ekonomik katkılarını daha iyi anlamayı ve takdir etmeyi amaçlar. Kültürel miras eğitimi, tarihsel ve kültürel değerlere süreklilik ve bağlılık hissi geliştirmeyi teşvik ederken, toplumları geleceğe yönelik planlar yapar iken kendi tarihsel ve kültürel tecrübelerini göz önünde bulundurmayı ve düşünmeyi de teşvik eder (Yeşilbursa, 2011).

Kültürel miras eğitimi, farklı toplumlarla kültürlerde verilmiş olan sanat eserlerini ve bunları oluşturan sanatçıları incelemeyi, sanat galerilerini, sanatçıların atölyelerini, müzeleri, fotoğrafları, gelenekleri, tarihsel mekanları ve başka yerlerde bulunan kültürel eserleri incelemeyi, yorumlamayı, sanat yapıtının geçmişle gelecek arasında bir köprü vazifesi gören vasıtalardan olduğunu anlamayı, öğrenmeyi ve yine bunları korumayı da içeren bir eğitim formudur. Bu eğitim, öğrencilerin değişik dönemlerde yaşamış olan insanların sosyal ve ekonomik koşullarını kavramasını ve teknik gelişmeleri takip etmesini de içermektedir. Bu sebeple kültürel miras eğitimi, öğrencileri devamlılık ve değişim içerisinde eğiterek tarihsel ve de kültürel deneyimlerimiz ile birlikte kültürel mirasa karşı ilgilerinin artmasını da temin eder. Her ulusun kendini öteki uluslardan ayıran bir tarih ve hafızası bulunmaktadır. Ayrıca, kültürel miras eğitimi çocukların sadece kendilerine ait yerel kültürel mirası değil aynı zamanda üzerinde yaşadığı dünyanın mirasını tanıması ve korunması eğitimini sunmaktadır. Bu çerçevede kültürel miras konusunda nitelikli eğitimi sağlayacak ve öğrencileri bilgilendirecek derslerin başında görsel sanatlar dersi gelmektedir denilebilir (Özbaş, 2012).

Dönmez ve Yeşilbursa, (2014, s. 51) kültürel miras eğitimindeki öteki amaçları da şu şekilde özetlemişlerdir:

- Bu eğitim verilir iken öğrencilerin keşfetmelerine yardımcı olma,
- Bu mirasın keşfiyle öğrencilerin tecrübe ve bilgi edinmelerine yardımcı olma,
- Öğrencilerin, evrensel ve yerel arasında bulunan farkı anlamalarını sağlama,
- Kaynakları yetersiz olan öğrencilere, geçmişin keşfiyle gelecek adına kendilerini korumaları için yardımda bulunma,
- Gelecekteki yurttaşları eğiterek milletine karşı doğru ve güvenilir kimseler yetiştirmeye katkı sağlama.

Kültürel miras eğitiminde nitelikli bir planlama yapılır ise sonraki nesiller, nereden geldiklerini ve nereye gideceklerini anlamlandırabileceklerdir. Farklı müfredatlar ile okul çağındaki çocuklara kültürel miras eğitimi pek çok katkı sunmaktadır. Kültürel miras eğitimindeki ilk ve temel özellik, çocuğun yaşamış olduğu tabii çevrenin tarihsel değeri konusundaki bilgilerini artırmasıdır. Bu bağlamda okullar, kültürel kimliklerin oluşturulduğu ve verildiği yerlerdir. Bu eğitimi almış olan öğrenciler kendilerini bir yere ait hissederler ve kendilerini gerçekleştirebilirler. Türkiye; anıtlar, eski eserler, sit alanları, etnografya ve de folklorik değerler yönünden dünyadaki en zengin ülkeler arasında

bulunmaktadır. Ulusumuzu geçmişine bağlayan, tarihsel ve kültürel varlığımızı da bizlere yaşatan bu varlıklar, aynı zamanda bizden önceki dönemlerin kültürel, tarihsel, siyasal ve ekonomik hareketlerini de yansıtan önemli unsurlardır. Bu önemli kültürel varlıkların tanıtılması, tadilatları, depolanmaları, korunmaları, kültürel miras eğitimi şeklinde ilgili derslerde bilimsel kurallar dahilinde öğrencilere verilmelidir (Kanadoğlu, 2007).

3.2.5. Kültürel Miras Bilinci ve Farkındalık

Psikolojiyle başlayan bellek araştırmaları, günümüzde sosyoloji, antropoloji, tarih, edebiyat, coğrafya ve kültür çalışmalarına doğru genişlemektedir. Fransız sosyolog Maurice Halbwachs'ın araştırmalarından hareketle coğrafyacıları da kapsayan birçok bilim insanı, belleği grup kimliğinin ifadesi, toplumsal bir etkinlik ve bir topluluğun kaynaştırıcı gücü olarak görmektedirler. İsterse “toplumsal bellek, popüler bellek, tarihsel bellek, kamusal bellek ya da kültürel bellek” olarak kullanılsın, çok sayıda insan yeniden moda olan bu kavramı tutarlı bir kimliğe, ulusal bir anlatıya, dünyadaki bir yere bağlamaktadır (Onur, 2014).

Yaratıcılığın kaynağı olarak görülen kültürel miras, belleğin yansıma bulduğu bir değer olarak, kültürel geleneğin kökleri üzerinde devam eder; fakat aynı zamanda öteki kültürlerle temas içerisinde gelişimini sürdürmektedir. Bu sebeple miras, hemen her biçimiyle özünü kaybetmeden muhafaza edilmeli, insan tecrübesi ve özlemlerinin bir kaydı şeklinde geliştirilerek sonraki kuşaklara aktarılmalı ve böylelikle yaratıcılık, bütün yönleriyle teşvik edilerek kültürler arasında iyi bir iletişim sağlanmaktadır (Karadeniz, 2018).

Kültürel miras bilincinin gelişmesine yardımcı olacak faktörler arasında kültürel çeşitliliğin toplumlar tarafından kabul edilmesi ve ona saygı duyulması da oldukça önemlidir. Geliştirilmeye çalışılan kültürlerarası dialog, sadece dinlere ve kültürlere odaklandığı için başarısızlığa uğramaktadır. Günümüzde çeşitlilik ve farklılıklar üzerinde hüküm süren kriz, diyaloga olan ihtiyacı artırmaktadır. Kültürler arasında din ve inançlarla ilgili bilgi eksikliği mevcuttur. Kültürlerarası diyalog süreçlerinde, ulusal, dini ve etnik kimlikler, toplumsal ve bireysel kimliklere göre daha fazla öne çıkmaktadır. Karşılıklı anlayışın ve kültür farklılıklarının algılanmasının geliştirilmesinde, sadece kalıplaşmış kültürel kimliklere değil, dinamik ve çoklu kültürel kimliklere de yer verilmelidir. Kültürlerarası iletişim süreçlerinde insan hakları hususuna vurgu yapmak son derece

önemlidir. Bütün dinlerle kültürler için yaygın olan değerleri aramanın yerine, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin temel ilkelerine odaklanmak büyük önem taşır. Yalnızca çeşitliliği kabul etmek değil, aynı zamanda öncelikle hoşgörü ve karşılıklı saygıyı benimsemek gerekmektedir (Karadeniz, 2018).

Kültürel miras aslında bir bilinç durumunu ortaya koymaktadır. Nitekim bilinç durumu; kişinin algılarına, duygularına, bilgilerine ve kavrayışlarına bağlı olarak kendini anlama, bilme ve tanıma yetisidir. Bilme durumu ile bilinen içerik arasında ilişkiyi her ikisini de içine alacak biçimde bir üst düzeyde kurma becerisidir. Tarih ve kültürel miras bilinci, yaşanmış bir geçmişin olduğu, bir geçmişten geldiğini bilme, bir tarafıyla da tarihin geçmiş bir dünya olarak, nesnel bilgisidir. Her bireyin ve her toplumun uzun ya da kısa odaklı olsun bir tarih bilinci mevcuttur. Çünkü insan ancak yaşanmışlıklarıyla varlık göstermektedir. İnsana ya da topluma ait bu yaşanmışlıklar her ne kadar yoğun ve buna ait izler de ne kadar zengin olursa, toplum o kadar uygar olmaktadır. Nitekim toplumun yaşanmışlıkları onun olgunlaşmasına sebep olmaktadır (Gögebakan, 2019).

Farkındalık, birden çok biçimde tanımlanabilmesi sebebiyle değişken bir olgudur. Duyuşsal, bilişsel, sezgisel, muğlak, geniş ve en yaygın biçimde kişinin çevresi hakkında sahip bulunduğu bilgi veya bilinç şeklinde ifade edilmektedir (Gültekin ve Uysal, 2018). Ayrıca kişinin bilinçli olması, kendi iç dünyasını ve evreni fark etmesi veya algılaması şeklinde de açıklanabilir.

Kişilerin yaşamış oldukları yerlerdeki tarihsel, doğal ve kültürel değerleri bilip anlaması ve bunları da koruyarak gelecek kuşaklara en iyi biçimde aktarması önem arz etmektedir. Kültürel, doğal ve tarihsel değerlerimize dönük olan korumacı yaklaşım için farkındalığın oluşturulması sürdürülebilir bir kullanımı da beraberinde getirecektir. Somut olan bu değerlerin, daha uzun ömürlü olabilmeleri adına kültürel, doğal ve tarihsel çevrenin etkin biçimde muhafazası, yaşatılması, sürekliliğinin de sağlanması gerekmektedir. Sonuç olarak bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi adına sürdürülebilirliğin ilke edinilmesi gerekmektedir.

3.2.6. Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği

Sürdürülebilirlik olgusu, 1987'de Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyon'unun yayınladığı raporda; "Bugünün ihtiyaç ve gereksinimlerini, gelecek nesillerinde kendi gereksinimlerini karşılayabilme yetisinden taviz vermeksizin karşılamaktır." diye tanımlanmıştır (Tosun,

2009, s.17). Sürdürülebilirlik, çevrenin farkında olma, algılama, çevreyi koruma, insan ile ilişkisini kavrayabilme ve çevreye karşı sorumlu olma ve sorumluluk alabilme gibi konuların üzerinde durulan bir kavram olduğu söylenebilir (Tanrıverdi, 2009).

Bir diğer tanıma göre sürdürülebilirlik, insanların etkinlik ve faaliyetleri ile çevresinin, doğanın, sosyal ve kültürel yapısının arasındaki uyumun sağlanabildiği bir denge hâlidir (Middleton ve Hawkins, 1998). Coccossis'e (1996) göre, sürdürülebilirlik, insan etkinlik ve faaliyetlerinin çevrenin sahip olduğu kaynaklar üzerindeki tesirinden meydana gelen ve gelecek süreçte meydana gelebilecek olan kültürel, sosyal, ekonomik ve çevresel zararların engellenmesini hedefleyen anlayış biçimidir.

Bu tanımlarla birlikte sürdürülebilirlik sadece çevre ile sınırlı bir konu olmayıp sosyal kültürel ve ekonomik açıdan da hayati öneme sahiptir. Yine sürdürülebilirlik kültürel miras değerleri için de vazgeçilmez bir unsurdur. Çünkü kültür, bir toplumun üyelerine ortak geçmişlerini anımsatan, aralarındaki birlik ve dayanışma hislerini kuvvetlendiren bir olgudur. İnsanların tarihsel süreç boyunca biriktirmiş oldukları tecrübelerin ve geleneklerin devamlılığını, geleceğin de doğru şekilde kurulmasını sağlar (Ünal, 2014). Bu doğrultuda insanların tarih boyunca biriktirdikleri deneyim ve gelenekler, kaybolup unutulmadan gelecek nesillere aktarılması bu değerlerin sürdürülebilirliğine yani korunması, geliştirilmesi ve dikkatli bir şekilde kullanılması ile mümkündür.

Ancak şimdi ve gelecek zamanda kentleşme, küreselleşme, değişen yaşam ve kültür, teknoloji, geleneksel olan dokunun (Dikmen ve Toruk, 2016) ve kültürel mirasın kendine özgü niteliğini kaybetmesine neden olmakta, kültürel sürecin değişim ve gelişiminden etkilenerek aşınmaya uğramasına sebebiyet vermektedir (Artun, 2001). Bununla birlikte Unesco başta olmak üzere birçok kurum ve kuruluş kültürel mirasın kaybolması, unutulması ve tahrip olmasının önüne geçebilmek adına yasal ve yönetsel boyutta çalışmalar yürütmektedir. Kültürel mirasın korunmasına yönelik olarak yapılan çalışmalar genel olarak kültürel mirasın sürdürülebilir yönetimi şeklinde ifade edilmektedir.

3.3. Göbekli Tepe Ören Yeri

Göbekli Tepe anıtsal inanç merkezi, Şanlıurfa ilinde Dicle ve Fırat Nehirleri arasında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve arkeoloji alanında "Bereketli Hilal" şeklinde isimlendirilen coğrafi bölgenin orta kısmında yer almaktadır. Tarihsel süreç içerisinde birçok farklı uygarlığın egemenliği altına girmiş olan ve kadim dönemlerden beri de

önemli bir yerleşim yeri olan Şanlıurfa, geçmiş dönemlerde Edessa, Urhai, Ruha vb. isimlerle anılmıştır. Bünyesinde tek Tanrılı bütün dinlerden izler barındırmakta olan Şanlıurfa’da, Göbekli Tepe anıtsal inanç merkezinin bulunmasının da bir tesadüf olmadığı düşünülebilir (Sepici, 2015).

3.3.1. Göbekli Tepe’nin Konumu

Şanlıurfa şehir merkezinin on beş kilometre kuzeydoğusunda yer almakta olan ve Karaharabe köyünün yaklaşık iki kilometre doğusunda yer alan Göbekli Tepe, Neolitik döneme ait olan kadim inanç merkezlerindendir. Yüksek ve de kireç taşı kayalıklarından oluşan bir höyük üstüne inşa edilmiş olan Göbekli Tepe, Harran Ovası’na da hakim bir mevkide yer almaktadır. Düz bir platodan yukarılara doğru yükselmekte olan bu höyük, göbeğe benzemesi sebebiyle “Göbekli Tepe” şeklinde isimlendirilmiştir.

Şekil 1. Göbekli Tepe haritası <https://www.anadoluuygarliklari.com/anadolu-da-ilk-yerlesimler/gobeklitepe.sayfasından> erişilmiştir.

Ayrıca Göbekli Tepe Höyüğü, sekiz yüz metrelik yükseltisi ile Şanlıurfa'nın kuzeydoğusunda bulunan Germuş Sıradağları'nın en yüksek tepesidir ve bu yönüyle güneye hakim konumdadır. Höyükteki kazı çalışmaları ise 1995'ten beri, Şanlıurfa Müzesi ve Alman Arkeoloji Enstitüsü çalışanları tarafınca devam ettirilmektedir. (Schmidt, 2007, s.114).

3.3.2. Göbekli Tepe'nin Keşfinin Önemi

İnsanın toplumsal bir varlık olduğu, yaşadığı toplumun düşüncelerini ve hayatına adapte ettiği faaliyetlerin birçoğunu hazır olarak kendinden önce ki kuşaklardan aldığı bilinmektedir. İnsanın kültürel varlığının çoğunu önceki nesillerinden birikimli olarak edindiği bu sebeple, elinde bulunan eserlerin pek azını kendisinin keşfettiği bilinmektedir. Bu gerçekten yola çıkarak; elimizde bulunanlar insan türünün “kültürel evrim” birikimine ait ürünleri olarak tanımlanmıştır (Şenel, 2006, s.10). Bu tanımdan da hareketle; bu kültürel evrim, arkeolojik çalışmalar ışığında elde edilen yeni bulgularla açıklanmaya çalışılmaktadır. Özellikle; Paleolitik (Kaba Taş Çağı) döneme ait eserler dünyanın birçok farklı bölgesinde ve kronolojik özellikler taşıyan bulgular ile karşımıza çıkmaktadır. Paleolitik dönem gibi Mezolitik (Orta Taş Çağı) dönemden kalan M.Ö 12.000 yıllarına ait yerleşim merkezleri yine araştırmaların konusunu oluşturmaktadır (Toth ve Schick, 2007). Bu iki dönemin anlamlandırılması konusunda, sürecin bütününe dair verilen bilgilerin doğruluğunun etkili olduğu söylenmektedir. Bahsi geçen iki dönemin başlangıçları coğrafi olarak da, kronolojik olarak da net tarihler içermemektedir. Genel olarak zamansal aralık ve lokal coğrafi alanlar belirtilse de toplu hayatın bu dönemlerde şekillendiğine dair tezlere ağırlık kazanmaktadır (McClellan, 2006, s.6-12).

Son yıllarda devrim sayılabilecek kadar önemli keşifler yapılmıştır. Bu keşifler düşünce ve pratik sistemimizde, geçmişe bakış açımızda önemli değişiklikler yapacak kadar ciddi sonuçlarla yenilikleri içermektedir. Bu yenilikler geçmişin tanıkları geleceğin habercileri özelliği taşımaktadırlar. İnsanlık tarihin de bir çok kültür ortaya çıkmış ve dönemini tamamladıktan sonra tarihten silinmiştir. Bu kültürler insanlık geçmişinin anlaşılması açısından çok önemlidir. Çünkü kültürler yaşandıkları dönemin anlaşılması açısından birer haberci olma rolü üstlenmişlerdir. Kültürlerden bazıları tarihin gelişim basamaklarını oluşturmuş, yalnızca bulundukları bölgeyi değil, günümüzün belirlenmesinde de global boyutta da etki yaratmışlardır. Bu etkilerin en belirgin olanları “devrim” şeklinde tanımlanmaktadır. Neolitik Çağ bu açıdan kuşkusuz, uygarlık tarihinin geçirmiş olduğu en önemli değişimdir. Bu nedenden ötürü “Neolitik Devrim” olarak nitelendirilmiştir. Neolitik çağa yönelik kazılar ile ortaya çıkarılan veriler, yaşanmış olan süreçlerle ilgili bildiklerimizin ötesine geçip, çok daha farklı boyutlarda bilgilerin elde edilmesine aracılık etmişlerdir. Bu toprakların geçmişinde nelerin olduğu ve bunların insanlık tarihi yönünden nasıl bir önem arz ettiğini anlamamıza yardımcı olan bilgiler, ülkemizin geniş toprakları ve coğrafi çeşitliliği de göz önüne alındığında oldukça azdır. Tüm bu koşullara rağmen, son

yıllarda yapılan keşifler, uygarlık tarihi ve bilim dünyası açısından devrim sayılabilecek bir etki yaratmıştır. Bu yeni çalışmaların içerisinde de en çarpıcı etkiler bırakanı ise “Göbekli Tepe” olmuştur (Başçı, 2021, s.61).

Göbekli Tepe, anıtsal inanç merkezinin ortaya çıkmasıyla tarihsel anlamda bir dönüm noktası oluşturmuştur. Arkeolojik buluntulara göre, insanlık tarihinin avcı-toplayıcı döneminde, yaklaşık on iki bin yıl önce, tarımın ve gelişimin olmadığı bir zamanda inşa edilen bu anıtsal yapıların neden ve nasıl yapıldığı, tapınma (ibadet) ihtiyacıyla açıklanabilmektedir. Göbekli Tepe, bir yerleşim alanı olmayan özel bir mekân olarak, coğrafi konumu ve mimari planıyla Neolitik Dönem yerleşimlerinden büyük ölçüde farklılık gösterir. Özellikle T şeklindeki anıtsal sütunları ve diğer nitelikleri, Göbekli Tepe'nin ayin (ritüel) uygulamalarının gerçekleştiği bir merkez olduğunu göstermektedir. Tarım henüz keşfedilmeden önce inşa edilen Göbekli Tepe, Neolitik Çağ mabetleri şeklinde de değerlendirilebilir (Sepici, 2015).

Göbekli Tepe'nin keşfedilmesinden önce, bilinen en eski tarihli tapınak yapısı Malta'da bulunmaktaydı ve İ.Ö. 3000'lere tarihlenmekte idi. Göbekli Tepe'de gerçekleştirilen arkeolojik kazılar, bu bölgenin olağandışı buluntularıyla Neolitik dönemde insanların belli zamanlarda bir araya gelip, kült törenlerini düzenledikleri dinî bir toplanma merkezi olduğu izlenimini yaratmakta ve Göbekli Tepe'ye de “Dünyanın Bilinen İlk Kült Merkezi” ünvanını kazandırmaktadır (Yıldız, 2014).

Stonehenge'den 7.000 yıl, Mısır'daki piramitlerden de yaklaşık 7.500 yıl daha yaşlı olan Göbekli Tepe'yle ilgili bu tespiti K. Schmidt şu şekilde ifade etmiştir: “Bölgede yaşamış olan insanların uzun bir zaman diliminde çalıştıkları ve yine çok daha uzun olan bir zaman diliminde buradaki kült törenlerini ziyaret ettikleri, bir kült merkeziyle karşı karşıya bulunduğumuz açıktır.” (Schmidt, 2007, s. 112).

K. Schmidt, Göbekli Tepe'nin dünyadaki en eski inşa edilmiş kült alanlarından biri olduğunu belirtirken, aynı zamanda daha önceki dönemlerde törensel amaçlarla kullanılan mekanların da var olduğunu ifade etmiştir. Örnek olarak, mağaralar ibadet amaçlı yerler olarak kullanılmıştır. Mağaralarda doğal bir mekanın ibadet veya ayin amaçları ile kullanılması mümkün olmuş iken, Göbekli Tepe'de ise inşa edilmiş daire ya da dörtgen planlı kült alanları bulunmaktadır. Esas itibarıyla Göbekli Tepe'nin en büyük özelliği, dünyanın en eski inşa edilmiş kült alanlarının ev sahipliğini yapmasıdır (Avcı, 2019).

Göbekli Tepe'nin 12.000 yıl öncesindeki insanlar tarafından nasıl ve neden yapıldığı ancak tapınma ihtiyacı ile açıklanabilmektedir. Bir yerleşim merkezi olmayan Göbekli Tepe hem coğrafi konumunun özelliği hem de mimarî planı açısından neolitik dönemdeki yerleşmelere kıyasla büyük farklılıklar göstermektedir. Genel mimari yapısı, T biçimli sütunları ve daha bir çok özelliği Göbekli Tepe'nin ritüelik uygulamalar amaçlı kullanılan bir yer olduğunu ortaya koymaktadır. Yani karşımızda bugüne kadar varlığından haberimizin olmadığı, tarımın keşfinden önce inşa edilmiş Cilalı Taş mabetleri bulunmaktadır (Sepici, 2015).

3.3.3. Göbekli Tepe'de Kazılar

1963'te yapılan yüzey araştırmalarında tespit edilen Göbekli Tepe, yalnızca kireçtaşı bloklardan ibaret mezar kalıntıları olarak tahmin edilmiş ve kazı alanının değeri anlaşılamamıştır (Yalçın, 2011). Aynı dönemde Göbekli Tepe'nin kutsal bir alan, katedral olduğuyla ilgili Benedict'in (1963) raporu da dikkat çekicidir. Schmidt (1995), Göbekli Tepe'yle ilgili Benedict'in (1963) raporunda, hangi döneme ait olduğu bilinmeyen mezarlardan bahsedildiğini ifade etmektedir. 1995 yılında ise Şanlıurfa Müzesi ile Alman Arkeoloji Müzesi'nin ortak çalışmasıyla sekiz yüz metre rakıma sahip bir tepede konumlanmış olan Göbekli Tepe'nin dünyadaki ilk tapınak olduğuna ilişkin buluntular elde edilmiştir (Schmidt 1995). Bu buluntular (şimdiye kadar) yapılan kazılar ile çıkarılan veriler ışığında değerlendirildiğinde, bölge de yerleşime dair izler bulunamamıştır (Schmidt, 2006). Yapılan kazılarla bölgenin, önceden keşfi yapılmış olan Neolitik kazılar da bulunan yerleşim yerlerinden farklı olduğu görülmüş ve bu bölgede daha önce hiç bir yerde rastlanmayan ritüel buluntularıyla karşılaşmıştır (Schmidt, 2006). Bununla birlikte yapılan kazıdan anlaşıldığı üzere herhangi bir mezar kalıntısının olmadığını belirten Schmidt (2006), kazı alanında bulunan T şekilli dikili taşların mezar taşına benzetilmiş olacağını düşünmektedir. Bu benzetme T şeklinin sembolik olarak mezar görüntüsü şeklinde olması ile de doğrudan ilişkilidir. Belli bir kısmına ulaşılan kült alanının etkileyici mimarisi ve küçük taş figürlerden heykeller ve hayvan heykellerine kadar betimlenen çok çeşitli ve benzersiz megalitlerin varlığı dikkat çekicidir (Schmidt ve Hauptmann, 2003). Bu megalitler oldukça zengin sembolik öğeler barındırmaktadırlar (Schmidt ve Hauptmann 2003). Göbekli Tepe önce çakmaktaşı ve silah imal edenler tarafından maden atıkları ve moloz parçaları ile inşa edilmiştir. Kazılar da bulunan çok sayıdaki çakmaktaşı ve benzeri buluntular da bu duruma işaret etmektedir (Luckert, 2017).

Göbekli Tepe’de çakmak taşı aletlerin imalatından kireç taşı oymacılığına geçiş, kültürün de din yolu ile yumuşaması manasına gelmektedir. Çakmak taşı yumrularının dağın, ve Toprak Ana’nın embriyoları şeklinde algılandığını anlamak Göbekli Tepe kefareet kültürünün deşifre edilmesi yönünden önemli bir ilerleme kaydedilecek bir hipotezin temelini oluşturmaktadır. Etrafı duvarlarla sınırlandırılmış kutsal tapınaklar, ilkel çağda çakmak taşından alet imalatının ve avcılığın ötesinde düşünceler geliştiren avcılar için ayrıcalıklı localar şeklinde görülebilir. Bu yapılar, Büyük Ana’nın rahmine giriş şeklinde de açıklanabilir. T biçimindeki dikili taşlar, kireç taşından fallusları temsil ediyor olabilir. Bunlar, Toprak Ana’yı dölleme töreni için bu şekilde konumlandırılmış olabilirler. Bu durum da giderek büyüyen Göbekli Tepe’de Toprak Ana’nın hamileliğini işaret eder (Luckert, 2017).

Genelde oval bir düzen içerisinde inşa edilen Göbekli Tepe’deki tapınaklar “T” ve ters “L” şeklindeki anıtsal dikili taşlardan oluşmaktadır. Göbekli Tepe içerisinde 4 adet dairesel yapı ortaya çıkartılmıştır. Ayrıca yerleşim planına göre, daha meydana çıkarılmayı beklemekte olan 16 adet benzer yapı mevcuttur. Bu yuvarlak veya oval şekilli yapıların çapları ise 10-30 metre arasında değişmektedir. Her birisi iç içe geçmiş dairelerden ve de aralarındaki oldukça dar koridorlardan müteşekkil yapılar, duvarlarına bitişik ortalama on iki adet ve ortada iki adet daha olmak üzere, toplamda 13-14 arası dikili taşla donatılmışlardır. Böylelikle Göbekli Tepe ritüel merkezinde toplamda iki yüzden fazla büyük taş sütundan söz edilebilmektedir. Bugüne kadar bunların yaklaşık elli tanesi açığa çıkarılabilmektedir (Schmidt, 2007).

Göbekli Tepe’de bulunan stilize dikili taşların üzerinde, kabartma yöntemi ile oluşturulmuş hayvan motifleri ve net şekilde anlamlandırılmayan bazı semboller bulunmaktadır. Göbekli Tepe’nin kazı başkanı olan K. Schmidt, Göbekli Tepe’nin yaklaşık 12 bin yıl öncesine, M.Ö. 10 bine dayanan, son avcı/toplayıcı topluluklar tarafından oluşturulmuş bir kült (ibadet) merkezi olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda K. Schmidt, Göbekli Tepe’de, üretime geçiş aşamasına yakın bir dönemde, son avcı-toplayıcı gruplarının anıtsal mimarilerini ve gelişmiş sembolik dünyalarını yansıtan bir kültürün izlerini gördüğünü vurgulamıştır. K. Schmidt’e göre, Göbekli Tepe’nin anıtsal kült yapısının içleri, Neolitik Dönem’de inşa eden insanlar tarafından bilinçli bir şekilde doldurulmuştur. Neolitik Dönem’de, avcı-toplayıcı yaşam tarzından daha farklı bir hayata geçen son avcı-toplayıcılar, bu önemli kült yapısını ve sembolik dünyalarını zarar vermeden korumak amacıyla üzerlerini toprakla kapatarak bırakmışlardır. Göbekli Tepe’de bulunan T şekilli

dikili taşlar ve kült alanlarının günümüze kadar zarar görmeksizin ulaşabilmesi, bu kült yapılarının üzerlerinin toprak ile örtülerek, korunmuş olmalarından kaynaklanmaktadır (İldız, 2006).

3.4. Güzel Sanatlar Liseleri

Çalışmamızdaki temel bileşenlerinden birisi olan Anadolu güzel sanatlar liseleri, ortaokuldan sonra dört yıllık eğitim veren yatılı ve gündüzlü okullardır. Müzik ve resim gibi sanat dallarında eğitim sunulmaktadır. Bu okullara öğrenciler özel yetenek sınavıyla alınmaktadırlar. Daha önceki dönemlerde öğretim süresi bir yılı hazırlık sınıfı olmak üzere, toplamda dört yılken, “Orta Öğretimin Yeniden Yapılandırılması” çerçevesinde; Talim ve Terbiye Kurulu’nun 07/06/2005 tarih ve 184 sayılı kararı ile 2005 yılından itibaren hazırlık sınıfları kaldırılmış, öğrenim süresi de dört yıl olarak yeniden ele alınmıştır. Yönetmelik gereği bu eğitim kurumları, öncelikli olarak güzel sanatlar ile ilgili yükseköğrenim kurumlarının mevcut bulunduğu yerlerde açılmaktadır (Değişiklik: 16/12/2006-26378 Resmi Gazete).

Anadolu güzel sanatlar liselerinin öğrencilerle ilgili amaçları:

- Güzel sanatlar alanındaki yetenek ve ilgileri çerçevesinde eğitim/öğretim almaları,
- Özel yetenek sınavıyla girilen yüksek öğretim kurumlarına hazırlanmaları,
- Yabancı bir dili öğrenmeleri,
- Alanlarında araştırmacılığa yönelmeleri, yetenekleri doğrultusunda yorumlarla uygulamalar yapabilmeleri, yaratıcı ve üretken bireyler olarak yetişmeleri,
- Ulusal ve uluslararası sanat yapıtlarını tanıyıp ve yorumlayabilmeleridir (MEB, 2008, s.7).

Öğrenciler, bu eğitim kurumlarından mezun olmalarından sonra eğitim fakülteleri bünyesindeki resim ve müzik eğitimi bölümlerine; güzel sanatlar fakültelerindeki müzik ve resim bölümlerine, konservatuarlara yerleşmektedirler.

Güzel sanatlar liseleri için diploma notu minimum 3.00 olan, son iki yıldaki sınıflara ait olan yıl sonu aritmetik ortalamasının minimum 4.00 olduğu öğrenciler okulun giriş sınavlarına girebilirler (Tebliğler Dergisi, 1999). Bu madde, 2009 tarih ve 27260 sayılı Tebliğler Dergisi’nde değiştirilmiştir. Sekizinci sınıftan mezun olmuş olan öğrencilerden minimum diploma notu zorunluluğu kaldırılmış, bakanlıkça belirlenen tarihlerde ve ilgili yönergeler esas alınarak ülke genelinde ve aynı tarihte öğrencilerin yetenek sınavlarına

girmeleri sağlanmıştır. Bu yetenek sınavlarının sonucunda başarı olan öğrenciler, Anadolu güzel sanatlar liselerinde öğrenim görme hakkını elde etmektedirler.

Güzel sanatlar liselerinin resim eğitimi bölümlerinde ortak kültür derslerinin yanında; müze eğitimi, iki ve üç boyutlu sanat atölyesi, desen, estetik, sanat tarihi, grafik, çağdaş dünya sanatı, Türk resim heykel sanatı ve sanat eserlerini inceleme derslerini almaktadırlar. Bu okullardan mezun olan öğrencilerden resim ve müzik eğitimlerine devam etmeyi istemeyenler, LYS puanları ile resim ve müzik bölümlerinin haricinde farklı bölümlerde de öğrenimlerini devam ettirebilmektedirler.

3.4.1. Güzel Sanatlar Liselerinin Tarihçesi

Güzel sanatlar liselerinde resim ve müzik olmak üzere iki sanat dalında eğitim sunulmaktadır. Ortaöğretimin genel amaçlarının yanında GSL'nin amaçlarından biri güzel sanatlar alanına ilgi duyan ve bu alanda bilgili bireyler yetiştirmek aynı zamanda öğrencilerini eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitim bölümü ya da güzel sanatlar fakültelerine hazırlamaktır (MEB, 2009). Yükseköğretimde söz konusu bölümlerde okumak istemeyen öğrenciler ise Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin (ÖSYM) gerçekleştirmiş olduğu yükseköğretime geçiş sınavlarından aldıkları puanlarla farklı bölümlere kayıt yaptırabilmektedir.

Güzel Sanatlar Liselerinin açılmasına yönelik düşüncelerin oluşumu 1946-1947 yılında yapılan Resim-İş ve Müzik Semineri'ne dayandırılabilir. Gazi Terbiye Enstitüsü Resim-İş Bölümüne öğrencileri hazırlamak ve ilkokullarda daha bilgili sanat eğitmeni yetiştirmeyi hedefleyen bu seminerler bir yıl sonra kapatılmış; 1951 ve 1963 yıllarında açılmasına yönelik düşünceler tekrar gündeme gelse de gerçekleştirilememiştir (Ciddi, 2019, s. 65).

Resim-İş ve Müzik Seminerleri tekrar faaliyete geçemese de 1986'da Mimar Sinan Üniversitesi (Devlet Güzel Sanatlar Akademisi) ve Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Güzel Sanatlar Liselerinin açılmasına yönelik ortak çalışmalara başlamıştır. İlk olarak Bülent Özer'in başkanlığında bir komisyon kurulmuş; 15 Eylül 1986 tarihinde Ali Teoman Germaner, Murat Eriç ve Süleyman Saim Tekcan'ın katılımlarıyla komisyon toplanmış; kültür/sanat birikimine değer katmak amacıyla sanat mesleklerinin geliştirilmesi ve desteklenmesi gereğine, buna bağlı olarak da geniş kapsamlı ve içerikli programların yapılmasına karar verilmiştir (Acil, 2008, s. 36). Bu çalışmalar sonucunda 1989 yılında Milli Eğitim Temel Kanunu 33. Maddesine dayanarak ilk Güzel Sanatlar Lisesi İstanbul'da

“Avni Akyol Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi” adıyla eğitime başlamıştır. 1989’da İstanbul’da açılmış olan ilk Anadolu Güzel Sanatlar Lisesinden itibaren her geçen yıl söz konusu liselerin sayısı artmıştır. 1990 yılında; Ankara, Bursa, İzmir, Eskişehir ve Kütahya’da, 1995 yılında da; Antalya, Adana, Diyarbakır, Bolu, Edirne, Çankırı, Isparta, Kayseri, Trabzon ve Şanlıurfa’da Güzel Sanatlar Liseleri açılmıştır.

3.4.2. Sanat Eğitimi

Sanat, bireyin kendi içerisinde var etmiş olduğu, zamanla gelişerek büyüyen, toplum ve de kültürel çevreye ait olan bir olgudur. Sanat ilk insanın ortaya çıkmasıyla gelişmeye başlamış, bireylerin kültürel çevrelerine uyum sağlamalarında ve toplumsallaşmalarında önemli bir vasıta konumunda olmuştur. Öyle ki sanat artık bireylerin yaşamının ayrılmaz bir parçası konumundadır.

Bir bireyin sosyal ilişkilerini düzenlemesi, kendini ifade etmesi ve işlerini tamamlama yeteneğini geliştirmesi noktasında sanat oldukça önemlidir. Sanatın her aşamasıyla ilgilenmek, bireyin bilişsel, duygusal ve hareket yeteneklerini geliştirmesine katkı sağlar ve aynı zamanda zihinsel süreçlerini canlı tutar. Sanat eğitimi özünde, sanatsal etkileşim ve etkinlikler vasıtasıyla bireylerin yaratma güdüsünü tatmine, estetik ihtiyaçlarını karşılamaya, beğenme duygusunu iletmeye ve içerisinde yaşamış olduğu gerçekliğe karşı daha da duyarlı olmasını sağlamayabilmeye dönüktür. Bu yönden sanat eğitimi, kişinin devinışsel ve bilişsel yönlerinin yanı sıra, özellikle duyuşsal yönünün de gelişiminde oldukça önemli roller oynamaktadır (Uçan, 1994).

Bir kompozisyonun içindeki öğelerin ve kompozisyonu oluşturan prensiplerin yapılandırılabilmesi için belli kuralların uygulanması gerekir. Sanat eğitimi, bu kurallar bütünüdür. Bu kurallar içinde yer alan kompozisyon öğelerinin tasarım elemanı olarak nasıl kullanılacağı belli koşullara bağlıdır. Plastik sanat eğitiminde, bu koşulların yerine getirilmesi için kullanılan yöntem ve teknikler doğrudan temel sanat eğitiminin konusudur. Bu prensiplerin öğrenilmesi uzun süren bir tecrübeyle ve sıkı çalışmayla mümkündür. Bu öğretinin sonucunda, öğrenenin bu kaideleri nasıl kullanacağı, ortaya nasıl bir ürün çıkaracağı, yeni bir düzenleme oluşturup oluşturamayacağı tamamen kendi bireysel fikirlerine kalacaktır (Özdemir, 2014, s.57).

Sanat eğitimi, her bir birey adına gerekliliği olan bir eğitim türüdür. Nitekim sanat eğitimi ile duyularını kullanabilmeyi geliştiren bireyler algılamayı da öğrenmiş olurlar ki bu da

insanın çevresiyle olan iletişimini sağlar. Çevresiyle iletişimde bulunan birey, algılamış olduklarının üstünde öncelikle düşünür, eleştirir, yorum yapar ve sonuç olarak kendi öznel süzgecinden geçirmek suretiyle sanatsal ürünü ortaya koyar (Özcan, 2002, s.73).

Sanat eğitimi, aynı zamanda insanların mutluluğu, başarısı, refahı yönünden de önemsenmelidir. Okul programlarında sanat eğitiminin faydaları göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitimdeki her bir kademede sanat eğitimine zaman ayrılmalı ve de önemsenmeli, bu şekilde de düşünebilen, çağdaş topluma uyum sağlayabilen, ileriye görüp yorumlayabilen, çözümleyebilen, yapıcı, kültürel değerlerine sahip çıkabilen bireylerin yetiştirileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

3.4.3. Sanat Eğitiminin Amacı ve Gerekliliği

İnsan yaratılışı gereği bir şeyler yapar, ortaya koyar ve oluşturur. Bunları yaparken zevk, haz duyguları aktiftir ve güzeli arar. Bu arayış sonucunda ortaya çıkan yapıt estetik objedir. Bu eser sanat eseridir. İnsan bu eylemiyle ruhsal doygunluğa ulaşır ve adeta doyar. İnsan sadece beyni ile harekette bulunan duygusuz bir yaratık olsa idi belki sanat eğitime gerek kalmazdı. Ama insan, düşünebilen ve de hissedilen bir yaratıktır. Bu özelliği sanat eğitimi onun için vazgeçilmez kılmaktadır. Bireyin duygu ve düşüncelerine yani insan niteliklerine hitap eden bir öğrenme, onları topluma hazırlar ve başarıya giden yolu açar (Dilmaç, 2009, s.17).

Sanat eğitimindeki amaçlar ve gerekliliğin temelinde insanın ruhunun yüceltilmesi, bireyin özgürleşmesi, kişinin ruhsal ihtiyaçlarının tatmini, çağdaş, dengeli ve duyarlı bir toplumun yaratılması gayreti güdülür. Sanat eğitimi, insanlara özgür bir ifade olanağını sağlar. Kişisel ifade şekillerinin özgür bir biçimde sunulduğu alanın kapılarını aralar (Artut, 2013, s. 121).

Sanat eğitimi, bireye estetik yargılarda bulunabilme becerisi sunar. Düzenlemeyi, bu düzenlemeye heyecan, haz ve hislerini katma becerisini öğretir. Dolayısıyla sanat sadece sanatçı yetiştirmeyi değil genel olarak insanın haz, zevk ve yaratıcılık yönlerini geliştirmeyi insanın kalitesini artırmayı amaçlar (Yolcu, 2018, s. 79).

Kişinin yaşamında, eğitimin öneminin idrak edildiği günümüzde genel eğitimin bir parçası olan sanat eğitime de çeşitli amaç ve hedefler yüklenmiştir. Bu hedefler: Kişinin nitelikli zaman geçirmesini sağlamak, yaratıcı düşüncüyü geliştirmek, kişinin sanat etkinlikleri yoluyla kendini daha rahat ifade etmesine katkıda bulunmak, akademik konuları daha rahat

kavramasını sağlamak şeklinde sıralanabilir. Bu öngörülen hedeflerden beklenen kazanımlar gerçekleşse de özelde sanatın hedefleriyle bağdaşmamaktadır (Kırıçoğlu, 2002, s. 47).

Sanat, okullarda kendi amaç ve hedefleri doğrultusunda var olmalıdır. Bu amaç ve hedeflerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Çevremizde birçok insan ürünü vardır. Bunun yanında birçok da doğal güzellikler vardır. İnsanların kıyafetleri, bir reklam afişi, mimari yapıt, iç dekorasyon, doğal güzellik, yağlıboya bir tablo, heykel ve benzeri aklımıza gelen her şey bu kapsamda yer alabilir. Çevremizde bulunan bu insan ürünleri ve doğal güzellikler hakkında estetik açıdan fikir beyan ederiz, tavır ortaya koyarız. Sanat eğitimi, işte bu tavrımızın ve bu objeler karşısındaki eleştirel düşüncemizin nitelikli bir değer kazanmasını sağlar,

- Farklı çağlarda yapılmış insan ürünlerini çağlarına göre değerlendirme yetisi kazandırır. Bir bakıma görsel okur-yazarlık yetisi kazandırır.

- Farklı kültürlerin sanat anlayışlarını kendi kültürleri içerisinde değerlendirdiği için onlarla empati kurarak ayrı düşünme yetisini geliştirdiği için tek boyutlu düşünmek yerine farklı yönlerden de kavramlara bakmayı öğretir. Çevresine sınırlı bakış açısıyla değil, daha geniş perspektiften bakıp değerlendirme olanağı verir.

- Kendi düşüncelerinin sınırsızlığının farkına vardırarak sınamanın yeni ürünler oluşturacağını öğretir. Öz güveni artırarak yeni bir şeyler oluşturmak için farklı şeyler düşünmekten kaçınmamayı ve sınamaktan asla vazgeçmemeyi güdüler.

- Sanat eğitimi, sanat yapıtlarını inceleyen, kendi çağının yapıtları ile diğer zamanlardaki yapıtları karşılaştıran, tarihsel süreç içerisinde sanat yapıtlarını algılayıp değerlendirmeyi öğrenen kişide entelektüel bir birikim oluşmasını sağlar. Bu birikim kişinin ürünlerinde nitelikli eserler olarak gelecek nesillere aktarılır.

- Sanat, sanat eğitimi almış kişide mutluluk duygusu oluşturur. Her ne kadar çoğu zaman sanat eserlerinin ortaya çıkması sıkıntılı süreçlerin sonucunda olsa da sonuçta sanatı oluşturan kişiye ve izleyiciye mutluluk duygusu haz verir.

- Kişinin iç dünyası sanatla görselleşir. İç dünyasındaki imgeler, düşünceler, duygular eserinde açığa çıkar. Eser ortaya koymak, izleyiciye bir şeyler iletme aracıdır. Ortaya konan eser ile eserin sahibi izleyiciye adeta bir şeyler anlatmak ister. Sanat eğitimi, kişiye, sanatı ile izleyicilerle iletişim kurma olanağı sağlar (Beyazkoç, 2021, s. 48).

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, evren-örneklem, verilerin analizi, veri toplama araçları başlıkları altında araştırma yöntemi yer almaktadır.

4.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi araştırma sonucunda elde edilen verilerin sayısal değerlerle ifade edilmesini mümkün kılar ve bu sebeple de objektif bir araştırma yöntemidir. Nicel araştırma dikkatli, sistematik ve her aşaması önceden planlanmış bir araştırma desenine dayanır (Yıldırım ve Şimşek, 2000, s. 19). Betimsel araştırma yöntemi ise belirlenen konu ile alakalı mevcut durumları kendi koşulları içerisinde standartlar doğrultusunda ortaya koyar.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemi Kazancı Bedih Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Resim Bölümü, lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

4.3. Verilerin Analizi

Veri analizinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programından yararlanılmakta, elde edilen sayısal veriler yorumlanmaktadır ve bu veri analizleri grafiklerle desteklenmektedir.

4.4. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçlarından anket kullanılmıştır. Betimleme yönteminin en önemli veri toplama araçları anket ve görüşme (mülakat) teknikleridir. (Kaptan, 1998:59-60). Bilimsel araştırmalarda anket; güvenilir bir veri toplama ortamında büyük ve dağınık bir örneklemden veri toplanmak istendiğinde, yüz yüze ilişkiyi gerektirmeyen ve benzer sorulara benzer cevapların alınabileceği durumlarda, veri toplama için yeterli zamanın ve maddi imkanın olduğu durumlarda tercih edilebilir (Büyüköztürk, 2005).

Ayrıca araştırmalarda anketlerle bireylerin; demografik özelliklerinin (olgusal sorularla) bir konu hakkında ne bildiklerinin (bilgi sorularıyla), bir konuya ilişkin davranışlarının (davranış sorularıyla) ve bir konu veya objeye ilişkin duygu ve görüşlerinin (inanç ve kanı sorularıyla) belirlenebileceğini ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2005).

Bu çalışmada anket soruları kapalı uçlu sorulardan ve iki bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümü kapalı uçlu soruların bir alt grubu olan tek seçeneğin işaretlendiği “listeden seçim yapılan tipte sorular” dan, ikinci bölümü ise kapalı uçlu soru çeşitlerinden olan “evet-hayır” seçenekli sorulardan oluşmaktadır. Anketin ilk bölümü on sekiz (18) sorudan ikinci bölümü ise (15) olmak üzere toplam (33) sorudan oluşmaktadır. Anket soruları “Google Forms” aracılığıyla hazırlanarak telefon ya da e-posta yoluyla öğrencilere ulaştırılmıştır ve öğrencilerin online olarak cevaplaması sağlanmıştır.

BÖLÜM V

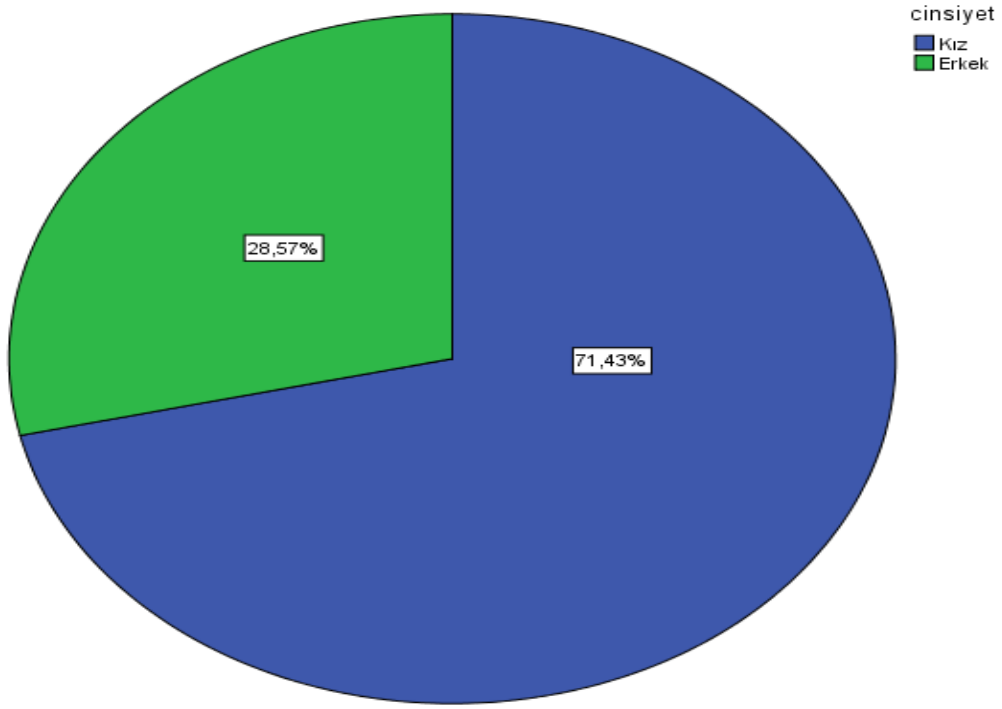
BULGULAR

Çalışma, Güzel Sanatlar Lisesi son sınıf öğrencilerinin yakın kültürleri hakkındaki ilgi ve bilgilerini Göbekli Tepe örneği üzerinden ölçmeyi amaçlamıştır. Çalışma, Kazancı Bedih Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Resim Bölümünde öğrenim gören 28 öğrenci ile yürütülmüştür. Çalışmanın bu bölümünde katılımcılardan elde edilen veriler analiz edilerek tablo ve pasta grafik şeklinde verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Cinsiyet Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kız	20	71,4
	Erkek	8	28,6

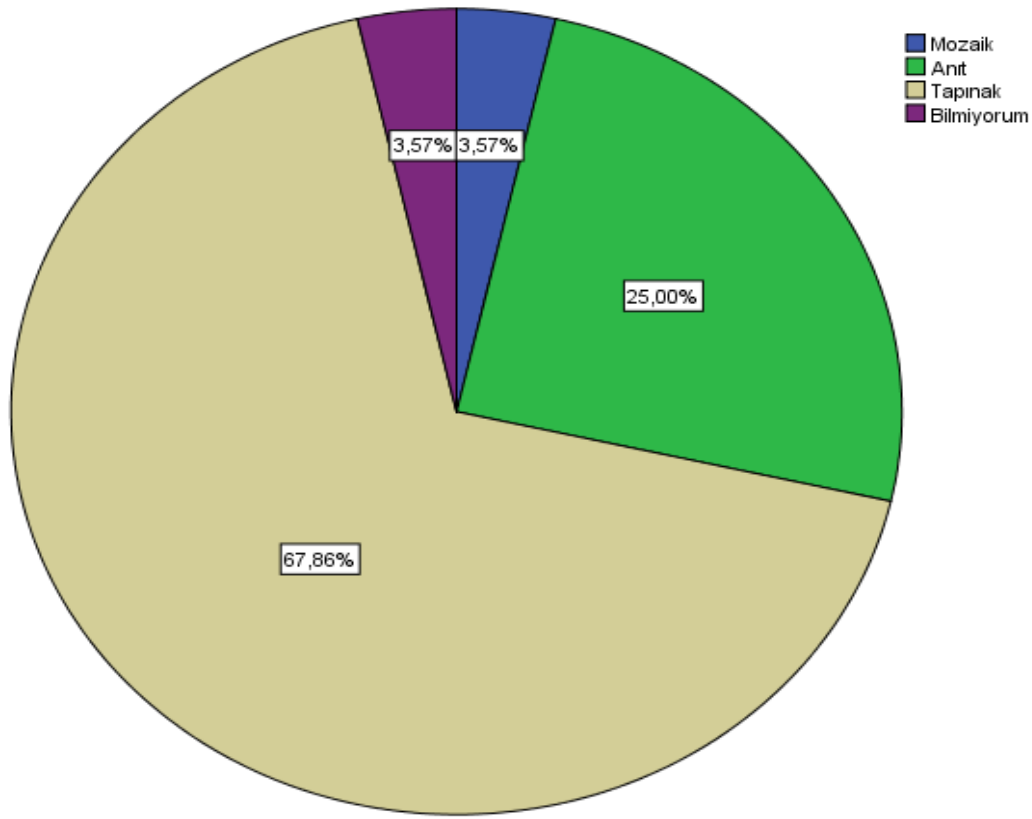
Şekil 2. Katılımcıların cinsiyet dağılımları

Tablo 1 ve Şekil 2’de katılımcıların cinsiyet değişkenine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya katılanlardan 20 (%71,4)’si kız, 8 (%28,6)’i erkektir.

Tablo 2

Göbekli Tepe Kültürel Miras Türü Özellikleri

		n	%
Göbekli Tepe ne tür bir kültürel mirastır?	Mozaik	1	3,6
	Anıt	7	25,0
	Tapınak	19	67,9
	Bilmiyorum	1	3,6

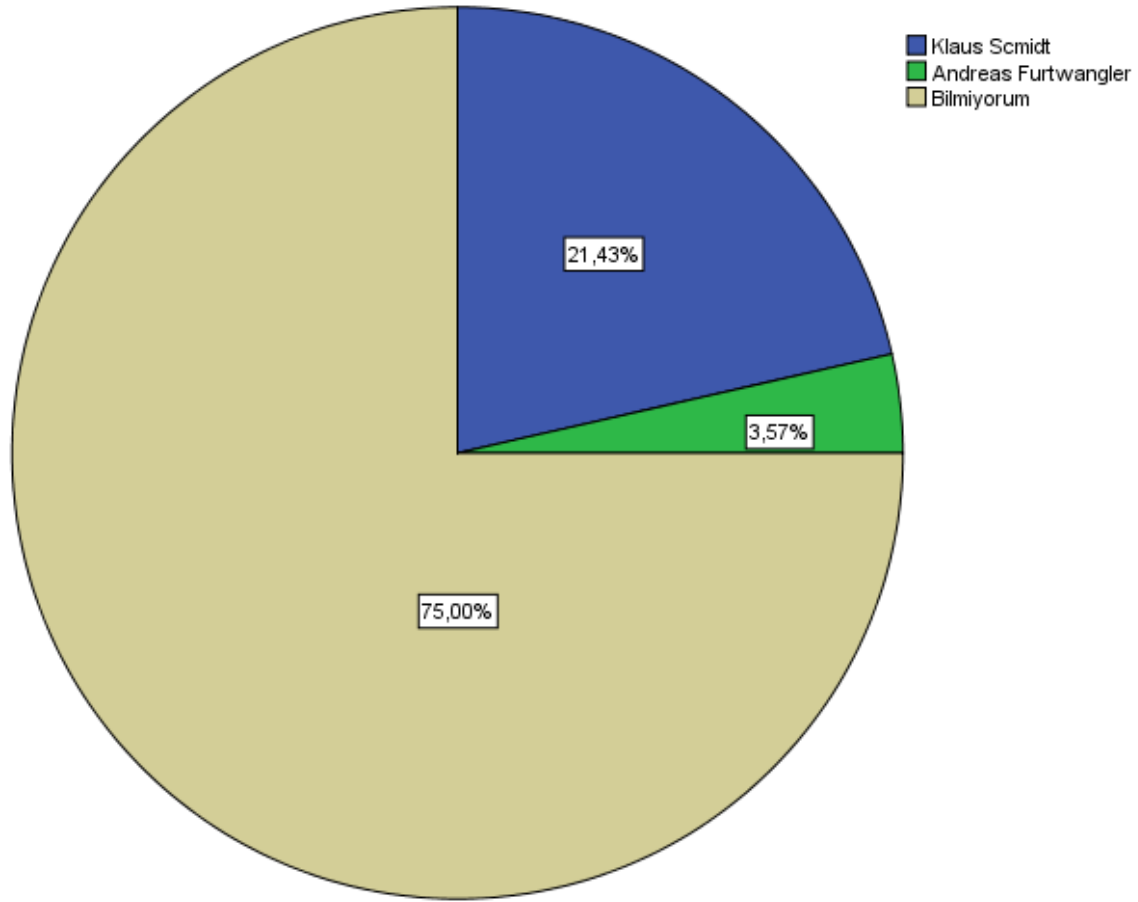
Şekil 3. Göbekli Tepe kültürel miras türü dağılımları

Tablo 2 ve Şekil 3'te Göbekli Tepe kültürel miras türü özellikleri verilmiştir. Göbekli Tepe'yi; 1 (%3,6) kişi mozaik, 7 (%25,0) kişi anıt, 19 (%67,9) kişi tapınak türü miras olarak tanımlarken 1 (%3,6) kişi bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 3

Göbekli Tepe Kazı Çalışmasında Yer Alan Arkeologa İlişkin Bilgi

		n	%
Göbekli Tepe kazı çalışmalarına öncülük eden arkeolog kimdir?	Klaus Schmidt	6	21,4
	Andreas Furtwangler	1	3,6
	Bilmiyorum	21	75,0

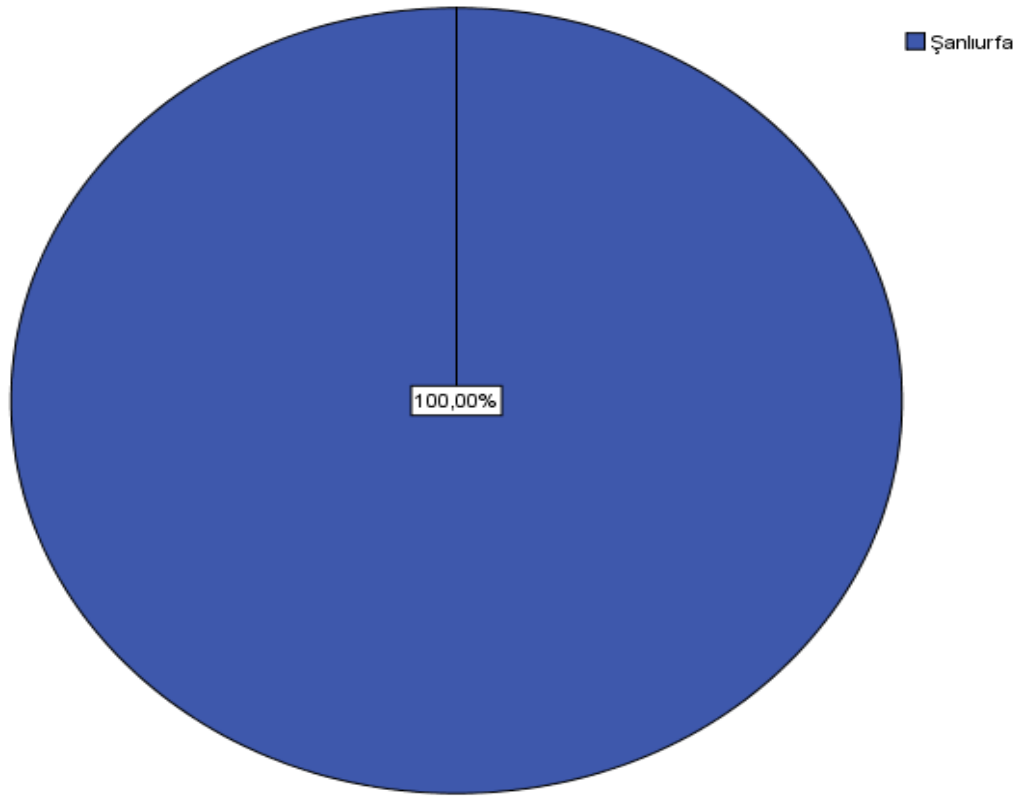
Şekil 4. Göbekli Tepe kazı çalışmasında yer alan arkeolaga ilişkin bilgi dağılımları

Tablo 3 ve Şekil 4’te göbekli tepe kazı çalışmasında yer alan arkeolaga ilişkin bilgiler verilmiştir. Göbekli Tepe kazı çalışmalarına öncülük eden arkeologu, katılımcılardan 6 (%21,4)’sı Klaus Schmidt, 1 (%3,6)’i Andreas Furtwangler olarak belirtirken 21 (%75,0)’i bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 4

Göbekli Tepe’nin Bulunduğu Şehir

		n	%
Göbekli Tepe hangi ilde bulunmaktadır?	Şanlıurfa	28	100,0

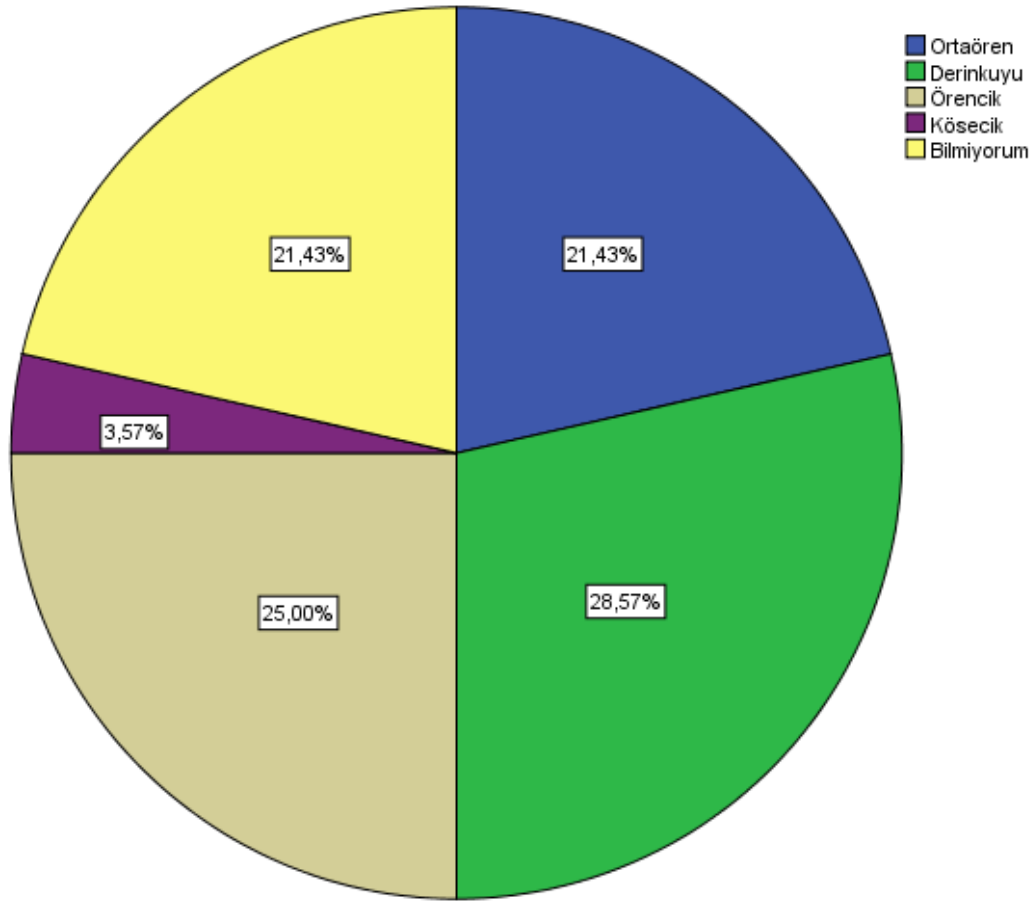
Şekil 5. Göbekli Tepe'nin bulunduğu şehir

Tablo 4 ve Şekil 5'te göbekli tepenin bulunduğu şehire verilen yanıtlar yer almıştır. Katılımcıların tümü (%100,0) göbekli tepenin Şanlıurfa şehrinde yer aldığını belirtmiştir.

Tablo 5

Göbekli Tepenin Yakınında Yer Alan Köye İlişkin Bilgi Özellikleri

		n	%
Göbekli Tepe hangi köy yakınında bulunmaktadır?	Ortaören	6	21,4
	Derinkuyu	8	28,6
	Örencik	7	25,0
	Kösecik	1	3,6
	Bilmiyorum	6	21,4

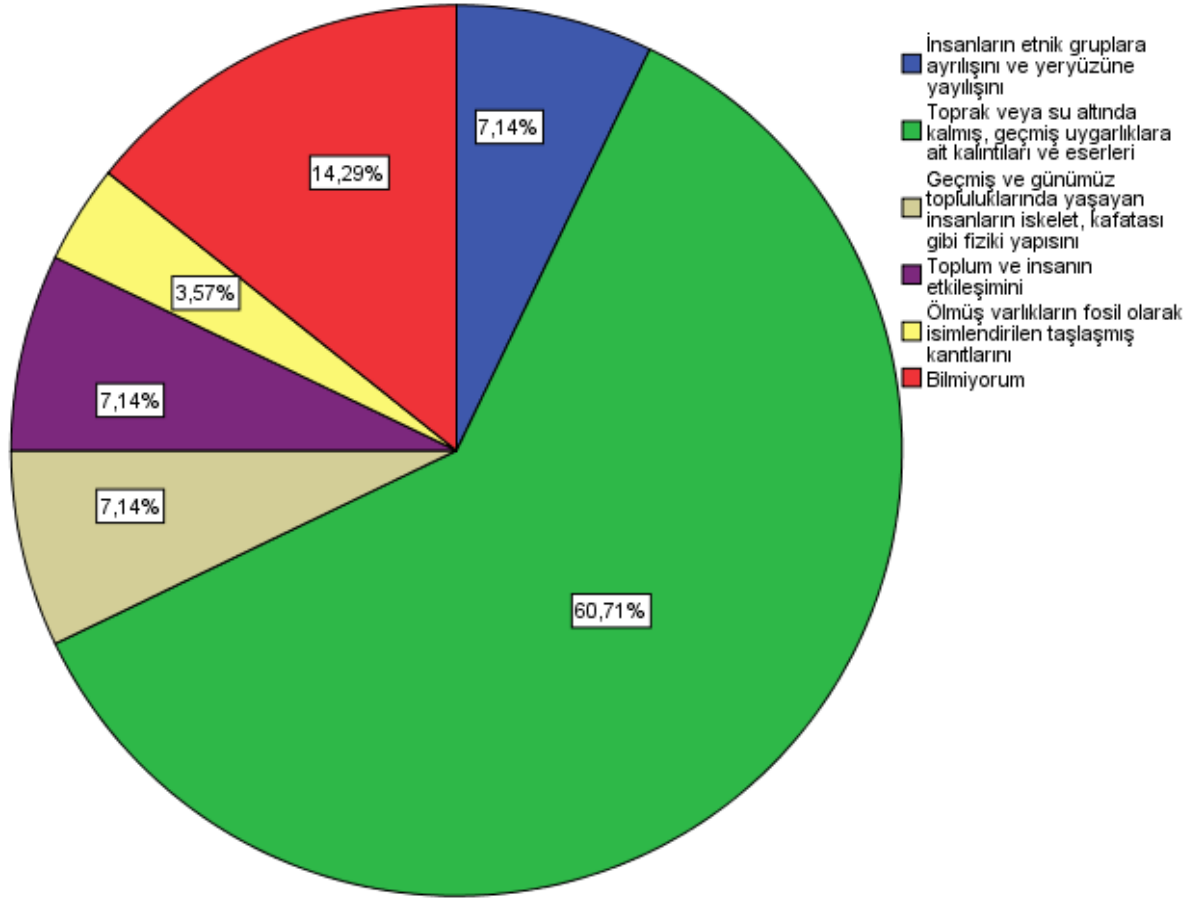
Şekil 6. Göbekli Tepe'nin yakınında yer alan köy isimlerinin dağılımları

Tablo 5 ve Şekil 6'da göbekli tepenin hangi köy yakınında bulunduğu ilişkin köy isimlerinin dağılımları verilmiştir. Katılımcılardan 6 (%21,4)'sı Göbekli Tepe'nin Ortaören köyü, 8 (%28,6)'i Derinkuyu köyü, 7 (%25,0)'si Örencik köyü, 1 (%3,6)'i Kösecik köyü yakınında olduğunu ifade ederken, 6 (%21,4) öğrenci ise bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 6

Arkeoloji Bilim Dalına İlişkin Yanıtlar

	n	%
Arkeoloji bilim dalı neyi araştırır?	İnsanların etnik gruplara ayrılışını ve yeryüzüne yayılışını	2, 7,1
	Toprak veya su altında kalmış, geçmiş uygarlıklara ait kalıntıları ve eserleri	17, 60,7
	Geçmiş ve günümüz toplumlarında yaşayan insanların iskelet, kafatası gibi fiziki yapısını	2, 7,1
	Toplum ve insanın etkileşimini	2, 7,1
	Ölmüş varlıkların fosil olarak isimlendirilen taşlaşmış kanıtlarını	1, 3,6
	Bilmiyorum	4, 14,3

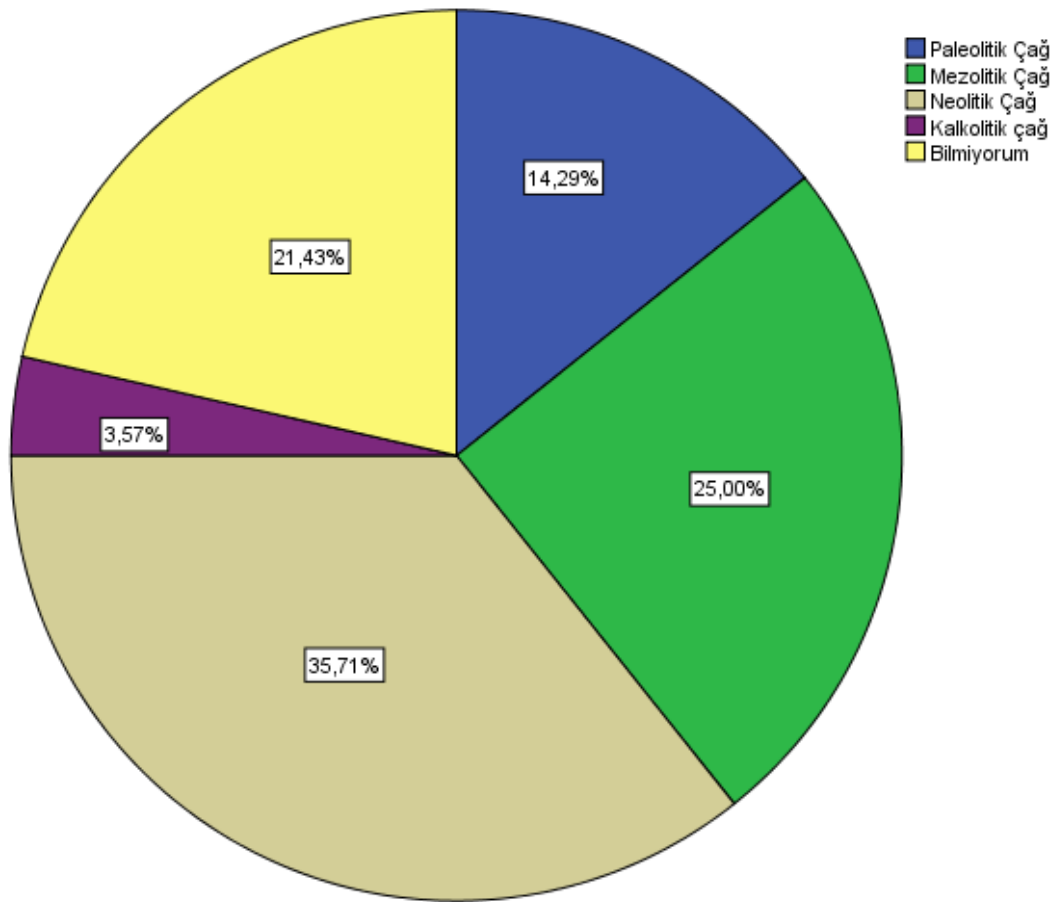
Şekil 7. Arkeoloji bilim dalına ilişkin yanıtların dağılımı

Tablo 6 ve Şekil 7’de katılımcıların arkeoloji bilim dalına ilişkin cevapları verilmiştir. Arkeoloji bilim dalı neyi araştırır sorusuna; 2 (%7,1) katılımcı “insanların etnik gruplara ayrılışını ve yeryüzüne yayılışını”, 17 (%60,7) katılımcı “toprak veya su altında kalmış, geçmiş uygarlıklara ait kalıntıları ve eserleri”, 2 (%7,1) katılımcı “geçmiş ve günümüz topluluklarında yaşayan insanların iskelet, kafatası gibi fiziki yapısını”, 2 (%7,1) katılımcı “toplum ve insanın etkileşimini”, 1 (%3,6) katılımcı “ölmüş varlıkların fosil olarak isimlendirilen taşlaşmış kanıtlarını” araştırdığını ifade ederken, 4 (%14,3) katılımcı arkeoloji biliminin neyi araştırdığını bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 7

Göbekli Tepe'nin Ait Olduğu Çağa İlişkin Yanıtlar

		n	%
Göbekli tepe arkeolojik olarak hangi çağa aittir?	Paleolitik Çağ	4	14,3
	Mezolitik Çağ	7	25,0
	Neolitik Çağ	10	35,7
	Kalkolitik çağ	1	3,6
	Bilmiyorum	6	21,4

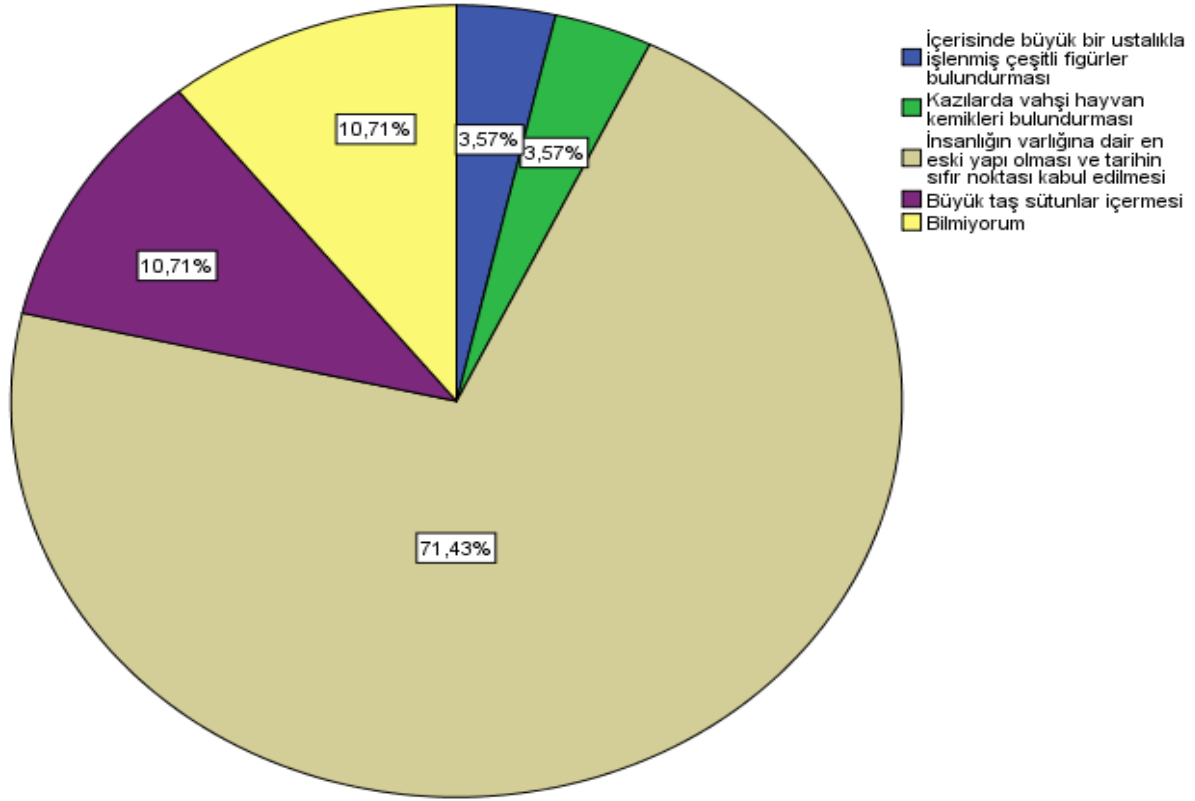
Şekil 8. Göbekli Tepe'nin ait olduğu çağa ilişkin yanıtların dağılımı

Tablo 7 ve Şekil 8'de Göbekli Tepe'nin ait olduğu çağa ilişkin yanıtları verilmiştir. Göbekli Tepe'nin arkeolojik olarak hangi çağa ait olduğuna ilişkin 4 (%14,3) katılımcı paleolitik çağ, 7 (%25,0) katılımcı mezolitik çağ, 10 (%35,7) katılımcı neolitik çağ, 1 (%3,6) katılımcı kalkolitik çağ olarak belirtmiştir ancak 6 (%21,4) katılımcı hangi çağa ait olduğunu bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 8

Göbekli Tepe’yi Diğer Arkeolojik Yapılardan Ayıran Özelliklere İlişkin Yanıtlar

		n	%
Göbekli Tepe’yi diğerlerinden ayıran ve dünyanın ilgi odağı olmasını sağlayan özelliği nedir?	İçerisinde büyük bir ustalıkla işlenmiş çeşitli figürler bulundurması	1	3,6
	Kazılarda vahşi hayvan kemikleri bulundurması	1	3,6
	İnsanlığın varlığına dair en eski yapı olması ve tarihin sıfır noktası kabul edilmesi	20	71,4
	Büyük taş sütunlar içermesi	3	10,7
	Bilmiyorum	3	10,7

Şekil 9. Göbekli Tepe’yi diğer arkeolojik yapılardan ayıran özelliklere ilişkin yanıtların dağılımı

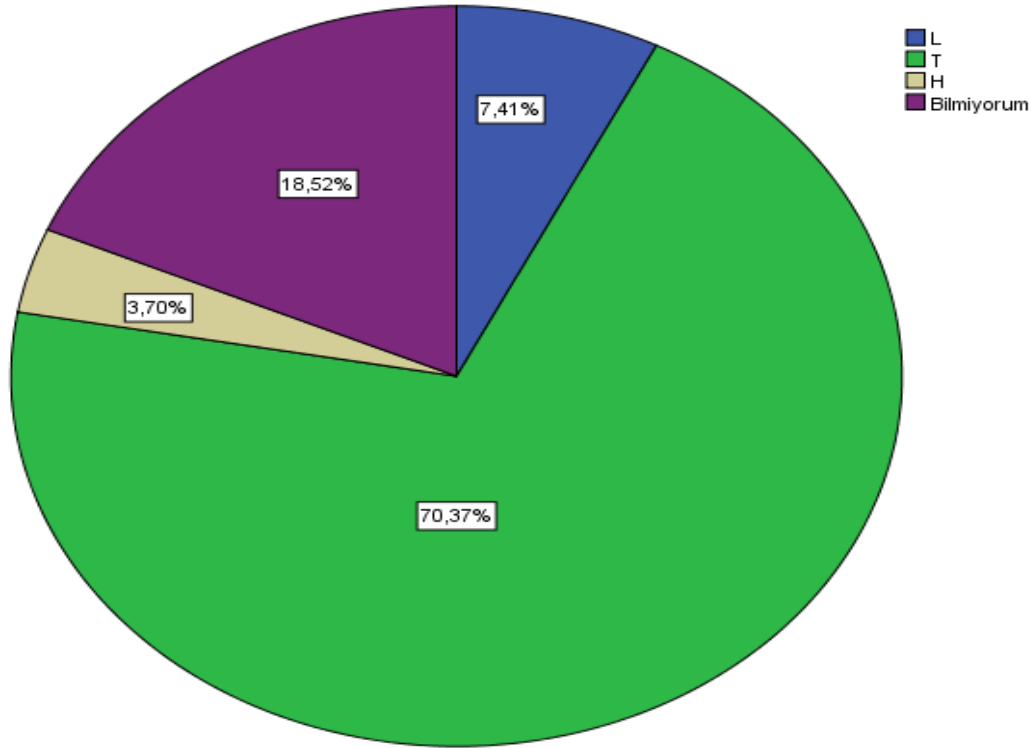
Tablo 8 ve Şekil 9’da katılımcıların Göbekli Tepe’yi diğerlerinden ayıran ve dünyanın ilgi odağı olmasını sağlayan özelliklerin dağılımı verilmiştir. Göbekli Tepe’yi diğerlerinden ayıran özelliği sorusuna; 1 (%3,6) katılımcı “içerisinde büyük bir ustalıkla işlenmiş çeşitli figürler bulundurması”, 1 (%3,6) katılımcı “kazılarda vahşi hayvan kemikleri

bulundurması”, 20 (%71,4) katılımcı “insanlığın varlığına dair en eski yapı olması ve tarihin sıfır noktası kabul edilmesi”, 3 (%10,7) katılımcı “büyük taş sütunlar içermesi” şeklinde yanıt verirken 3 (%10,7) katılımcı ise bu özelliği bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 9

Göbekli Tepe’de Bulunan Megalitik Yapıların Sembolize Ettiği Harfe İlişkin Yanıtlar

		n	%
Göbekli Tepe’de bulunan megalitik yapılar hangi harfi sembolize etmektedir?	L	2	7,1
	T	19	67,9
	H	1	3,6
	Bilmiyorum	6	21,4

Şekil 10. Göbekli Tepe’de bulunan megalitik yapıların sembolize ettiği harfe ilişkin yanıtların dağılımı

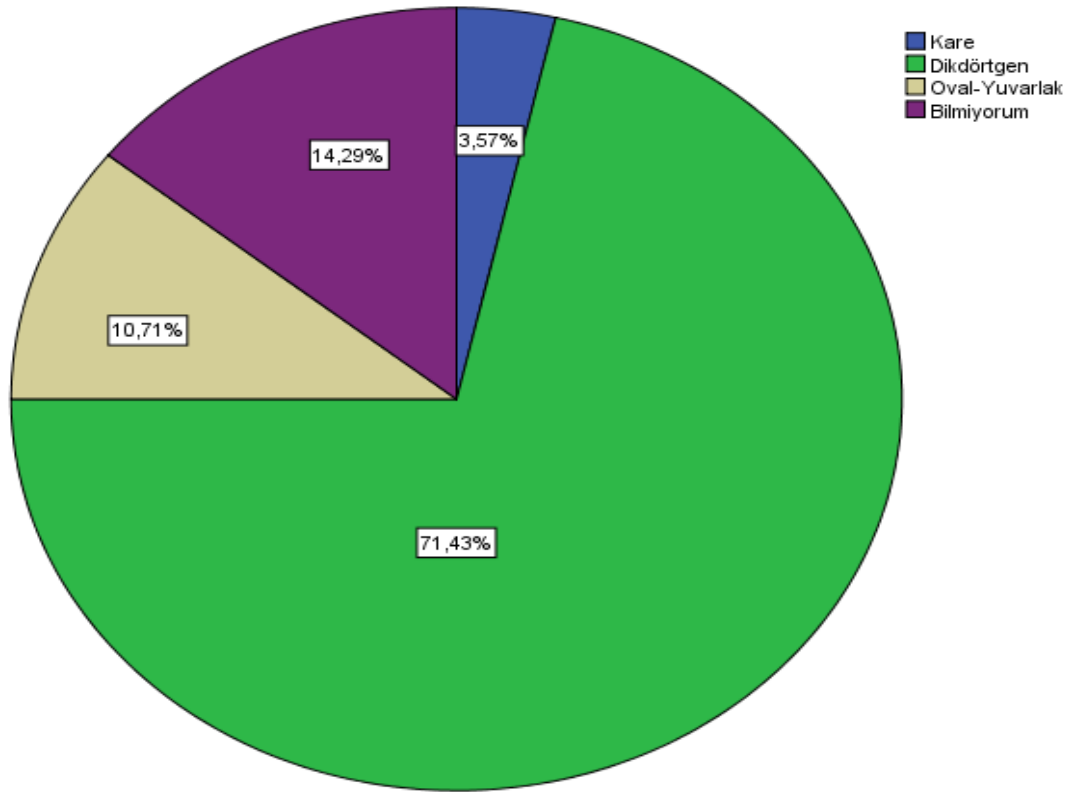
Tablo 9 ve Şekil 10’da katılımcıların Göbekli Tepe’de bulunan megalitik yapıların sembolize ettiği harfe ilişkin yanıtlar verilmiştir. Göbekli Tepe’de bulunan megalitik yapılar hangi harfi sembolize etmektedir sorusuna; “L” harfini sembolize ettiğini ifade eden 2 (%7,1) kişi, “T” harfini sembolize ettiğini ifade eden 19 (%67,9) kişi, “H” harfini

sembolize ettiğini ifade eden 1 (%3,6) kişi var iken 6 (%21,4) kişi de hangi harfi sembolize ettiğini bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 10

Göbekli Tepe’de Bulunan Megalitik Sütunları İçinde Barındıran Yapı Şekline İlişkin Yanıtlar

		n	%
Göbekli Tepe’de bulunan megalitik sütunları içinde barındıran yapı hangi şekildedir?	Kare	1	3,6
	Dikdörtgen	20	71,4
	Oval-Yuvarlak	3	10,7
	Bilmiyorum	4	14,3

Şekil 11. Göbekli Tepe’de bulunan megalitik sütunları içinde barındıran yapı şekline ilişkin yanıtların dağılımı

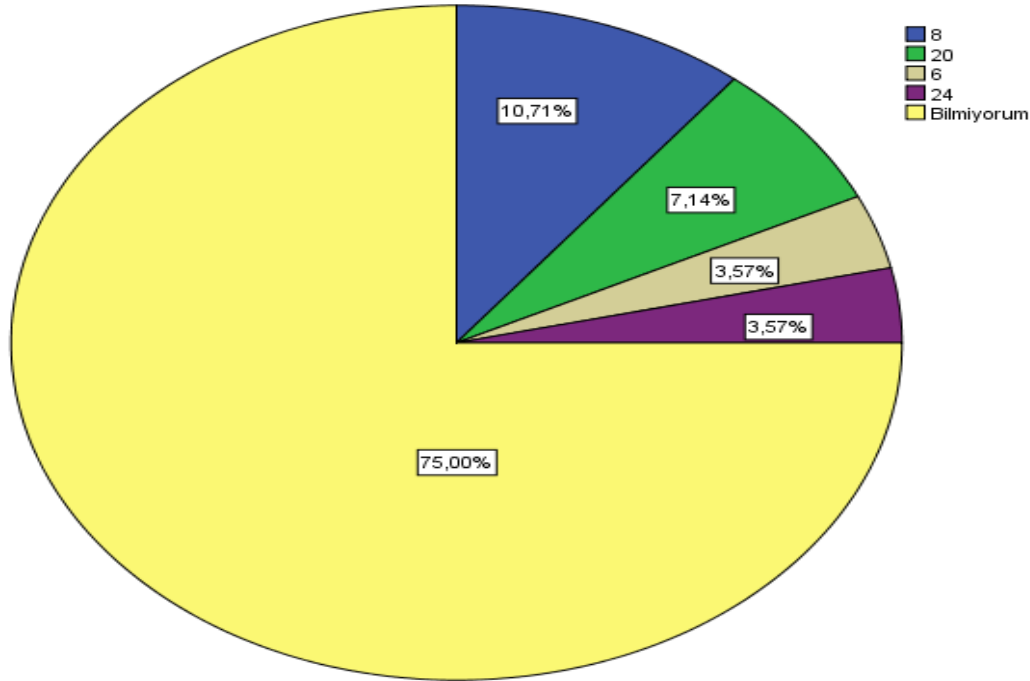
Tablo 10 ve Şekil 11’de katılımcıların Göbekli Tepe’de bulunan megalitik sütunları içinde barındıran yapı şekline ilişkin yanıtlar verilmiştir. Göbekli Tepe’de bulunan megalitik sütunları içinde barındıran yapı hangi şekildedir sorusuna; 1 (%3,6) katılımcı kare şeklinde

olduğunu, 20 (%71,4) katılımcı dikdörtgen şeklinde olduğunu, 3 (%10,7) katılımcı oval-yuvarlak şeklinde olduğunu belirtirken 4 (%14,3) katılımcı bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 11

Göbekli Tepe’de Yapılan Kazı Çalışmalarında Kaç Adet Yapı Ortaya Çıktığına İlişkin Yanıtlar

		n	%
Şu ana kadar yapılan kazı çalışmalarında megalitik sütunları içinde barındıran kaç adet yapı ortaya çıkarılmıştır?	8	3	10,7
	20	2	7,1
	6	1	3,6
	24	1	3,6
	Bilmiyorum	21	75,0

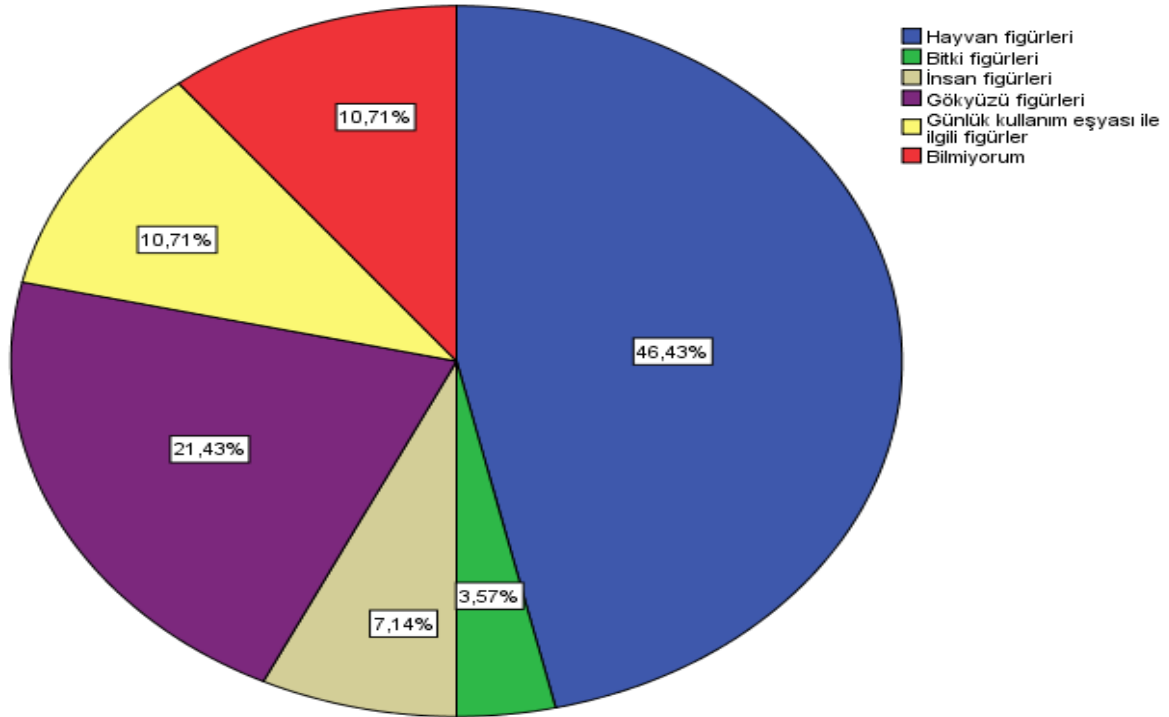
Şekil 12. Göbekli Tepe’de yapılan kazı çalışmalarında kaç adet yapı ortaya çıktığına ilişkin yanıtların dağılımı

Tablo 11 ve Şekil 12’de Göbekli Tepe’de şu ana kadar yapılan kazı çalışmalarında megalitik sütunları içinde barındıran kaç adet yapı ortaya çıkarıldığına ilişkin yanıtlar verilmiştir. Göbekli Tepe’de yapılan kazı çalışmalarında megalitik sütunları içinde barındıran kaç adet yapı ortaya çıkarılmıştır sorusuna; 3 (%10,7) kişi “8” yapı, 2 (%7,1) kişi “20” yapı, 1 (%3,6) kişi “6” yapı, 1 (%3,6) kişi “24” yapı yanıtı vermiştir, 21 (%75,0) kişi ise bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 12

Göbekli Tepe’de Rastlanmayan Figürlere İlişkin Yanıtlar

		n	%
Göbekli Tepe’de hangi figürlere rastlanmamıştır?	Hayvan figürleri	13	46,4
	Bitki figürleri	1	3,6
	İnsan figürleri	2	7,1
	Gökyüzü figürleri	6	21,4
	Günlük kullanım eşyası ile ilgili figürler	3	10,7
	Bilmiyorum	3	10,7

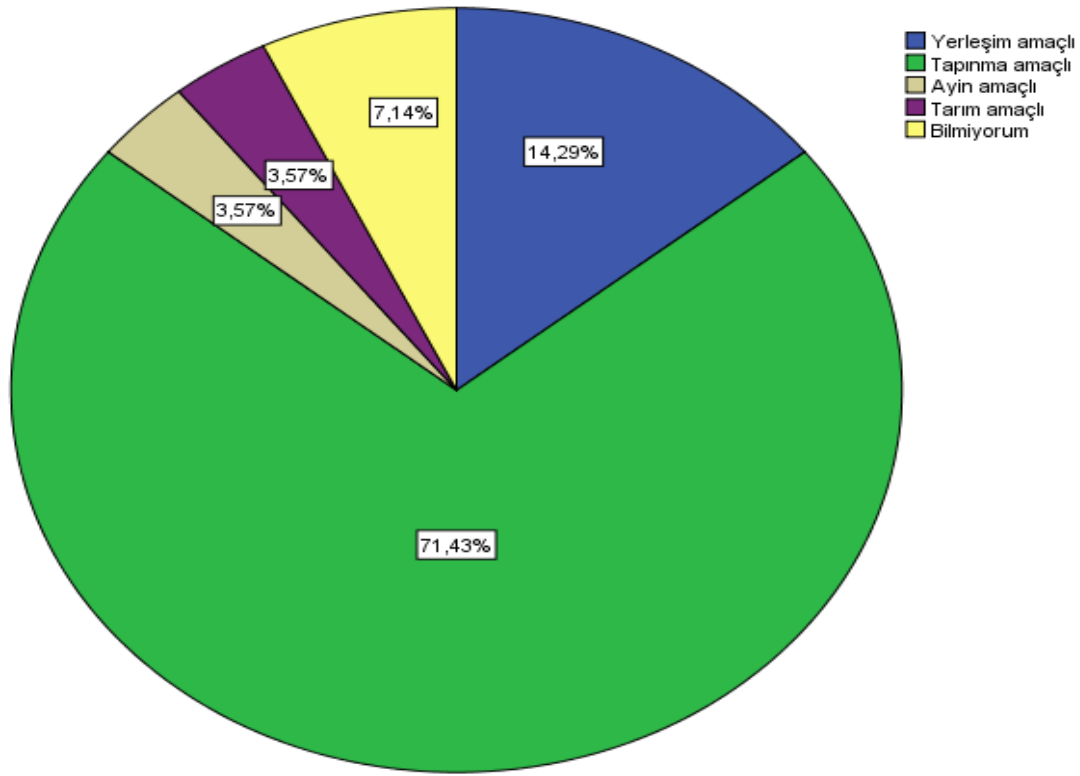
Şekil 13. Göbekli Tepe’de rastlanmayan figürlere ilişkin yanıtların dağılımı

Tablo 12 ve Şekil 13’te katılımcıların Göbekli Tepe’de rastlanmayan figürlere ilişkin yanıtları verilmiştir. Göbekli Tepe’de hangi figürlere rastlanmamıştır sorusuna; 13 (%46,4) kişi hayvan figürleri, 1 (%3,6) kişi bitki figürleri, 2 (%7,1) kişi insan figürleri, 6 (%21,4) kişi gökyüzü figürleri ve 3 (%10,7) kişi de günlük kullanım eşyası ile ilgili figürler yanıtını verirken, 3 (%10,7) kişi ise bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 13

Göbekli Tepe'nin Hangi Amaçla İnşa Edildiğine İlişkin Yanıtlar

	n	%
Göbekli Tepe’nin daha çok hangi amaçla inşa edildiği düşünülmektedir?	Yerleşim amaçlı	4 14,3
	Tapınma amaçlı	20 71,4
	Ayin amaçlı	1 3,6
	Tarım amaçlı	1 3,6
	Bilmiyorum	2 7,1

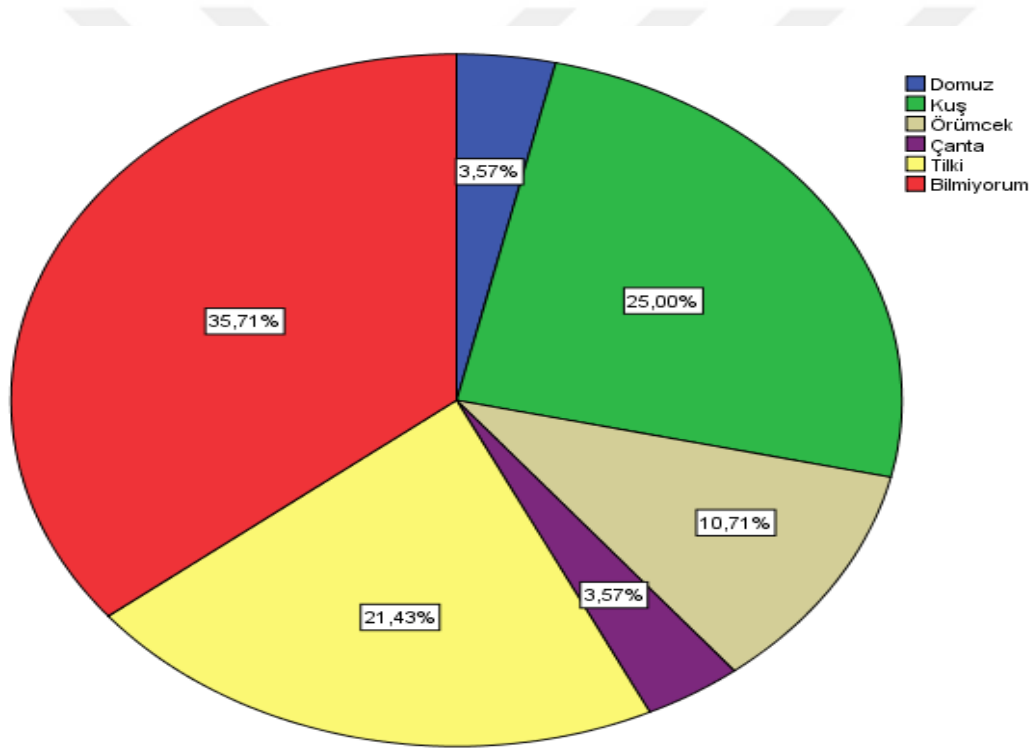
Şekil 14. Göbekli Tepe'nin hangi amaçla inşa edildiğine ilişkin yanıtların dağılımı

Tablo 13 ve Şekil 14'te katılımcıların Göbekli Tepe'nin daha çok hangi amaçla inşa edildiğine ilişkin yanıtlar verilmiştir. Göbekli Tepe'nin inşa edilme amacını; katılımcılardan 4 (%14,3)'ü yerleşim amaçlı, 20 (%71,4)'si tapınma amaçlı, 1 (%3,6)'i ayin amaçlı, 1 (%3,6)'i tarım amaçlı inşa edildiğini düşünmekte iken 2 (%7,1)'si hangi amaçla inşa edildiğini bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 14

Göbekli Tepe’de Bulunan Taşların Hangilerinin Mısır Piramitleri’nde de Görüldüğüne İlişkin Yanıtlar

		n	%
Göbekli Tepe’de bulunan taşların üzerindeki hangi figürler Mısır Piramitleri’nde de görülmektedir?	Domuz	1	3,6
	Kuş	7	25,0
	Örümcek	3	10,7
	Çanta	1	3,6
	Tilki	6	21,4
	Bilmiyorum	10	35,7

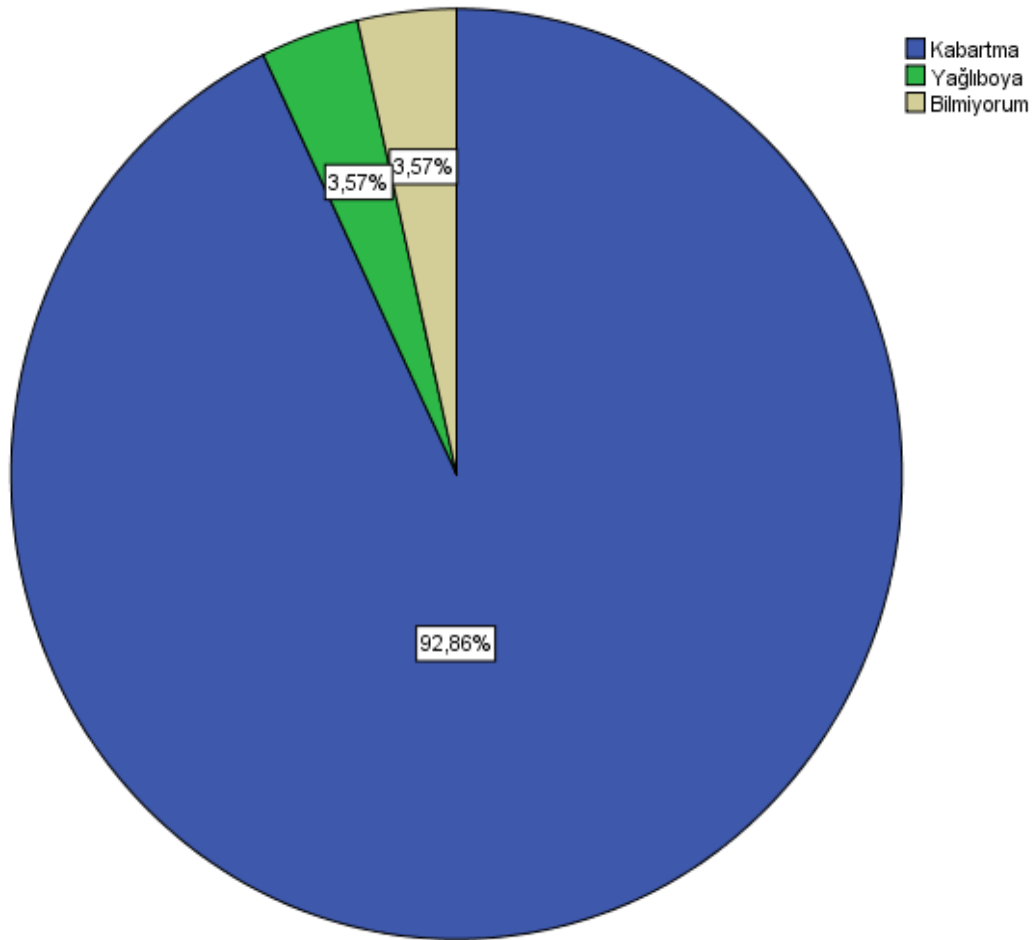
Şekil 15. Göbekli Tepe’de bulunan taşların hangilerinin Mısır Piramitleri’nde de görüldüğüne ilişkin yanıtlar

Tablo 14 ve Şekil 15’te katılımcıların Göbekli Tepe’de bulunan taşların üzerindeki hangi figürler Mısır Piramitleri’nde de görüldüğüne ilişkin yanıtları verilmiştir. Göbekli Tepe’de bulunan taşların üzerindeki hangi figürler Mısır Piramitleri’nde de görülmektedir sorusuna; 1 (%3,6) kişi domuz, 7 (%25,0) kişi kuş, 3 (%10,7) kişi örümcek, 1 (%3,6) kişi çanta, 6 (%21,4) kişi tilki görüldüğünü belirtirken, 10 (%35,7) kişi ise ne görüldüğünü bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 15

Göbekli Tepe’deki Figürlerin Yapılma Tekniğine İlişkin Yanıtlar

	n	%
Göbekli Tepe’deki figürler hangi teknikle yapılmıştır?	Kabartma	26
	Yağlıboya	1
	Bilmiyorum	1
		3,6

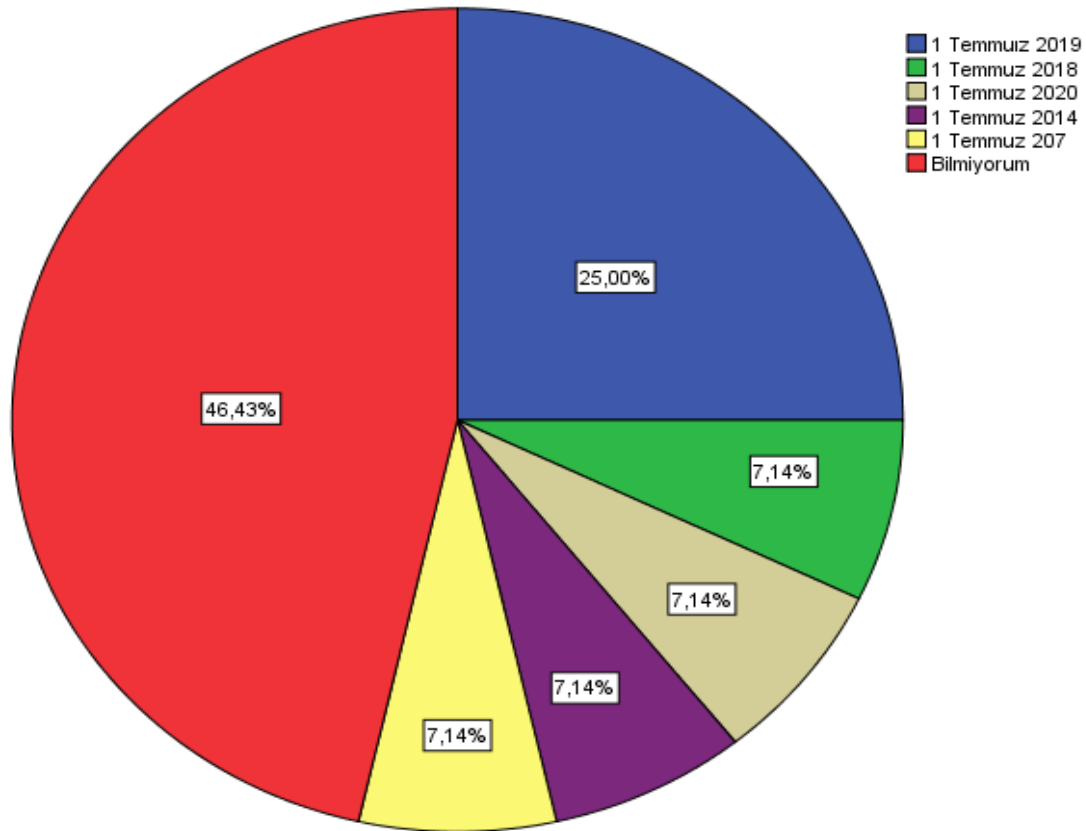
Şekil 16. Göbekli Tepe’deki figürlerin yapılma tekniğine ilişkin yanıtların dağılımı

Tablo 15 ve Şekil 16’da katılımcıların Göbekli Tepe’deki figürlerin yapılma tekniğine ilişkin yanıtları yer almaktadır. Göbekli Tepe’deki figürler hangi teknikle yapılmıştır sorusuna; katılımcılardan 26 (%92,9)’sı kabartma tekniği, 1 (%3,6)’i yağlıboya tekniği ve 1 (%3,6)’i de bilmiyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 16

Göbekli Tepe'nin Dünya Mirası Kabul Edilme Tarihine İlişkin Yanıtlar

	n	%
Göbekli Tepe hangi tarihte dünya mirası olarak kabul edilmiştir?	1 Temmuz 2019	7,25,0
	1 Temmuz 2018	2,7,1
	1 Temmuz 2020	2,7,1
	1 Temmuz 2014	2,7,1
	1 Temmuz 207	2,7,1
	Bilmiyorum	13,46,4

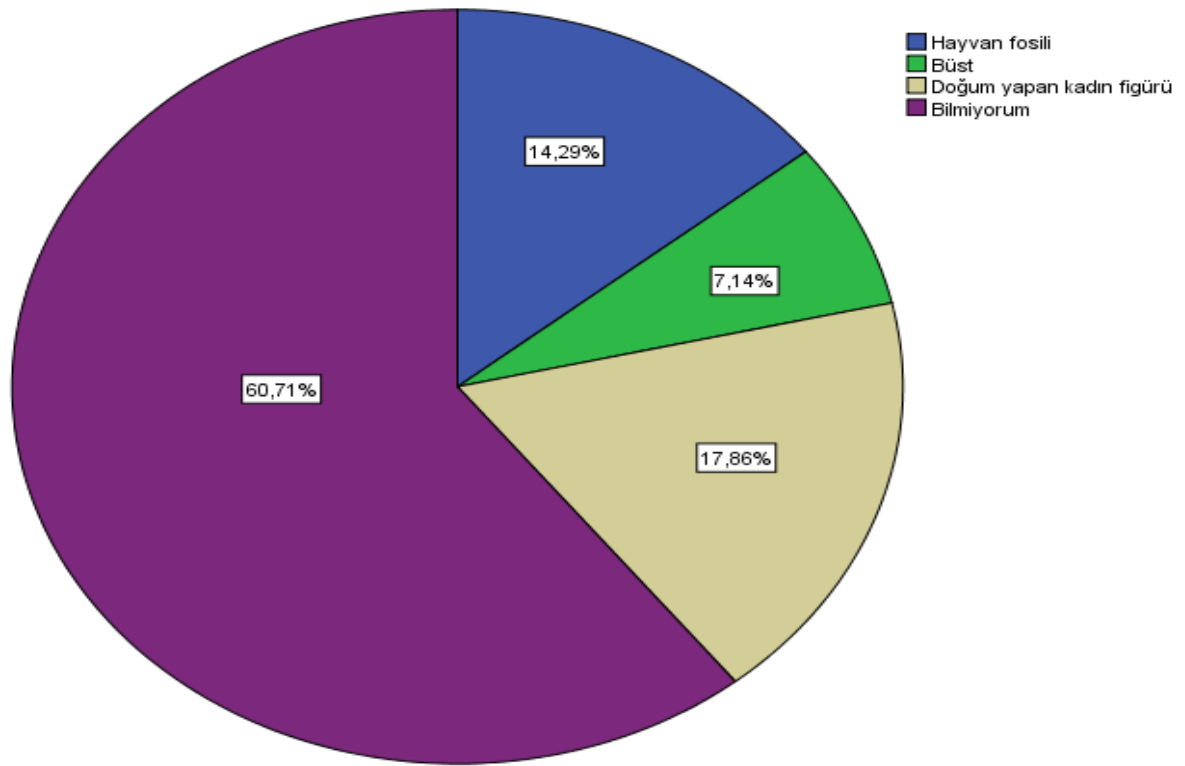
Şekil 17. Göbekli Tepe'nin dünya mirası kabul edilme tarihine ilişkin yanıtların dağılımı

Tablo 16 ve Şekil 17'de katılımcıların Göbekli Tepe'nin dünya mirası kabul edilme tarihine ilişkin yanıtlar verilmiştir. Göbekli Tepe hangi tarihte dünya mirası olarak kabul edilmiştir sorusuna; 7 (%25,0) kişi 1 Temmuz 2019, 2 (%7,1) kişi 1 Temmuz 2018, 2 (%7,1) kişi 1 Temmuz 2020, 2 (%7,1) kişi 1 Temmuz 2014, 2 (%7,1) kişi 1 Temmuz 207 yanıtını verirken 13 (%46,4) kişi bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 17

Göbekli Tepe Kazı Çalışmalarında En Son Bulunan Kalıntıya İlişkin Yanıtlar

		n	%
Göbekli Tepe kazı çalışmalarında bulunan en son kalıntı nedir?	Hayvan fosili	4	14,3
	Büst	2	7,1
	Doğum yapan kadın figürü	5	17,9
	Bilmiyorum	17	60,7

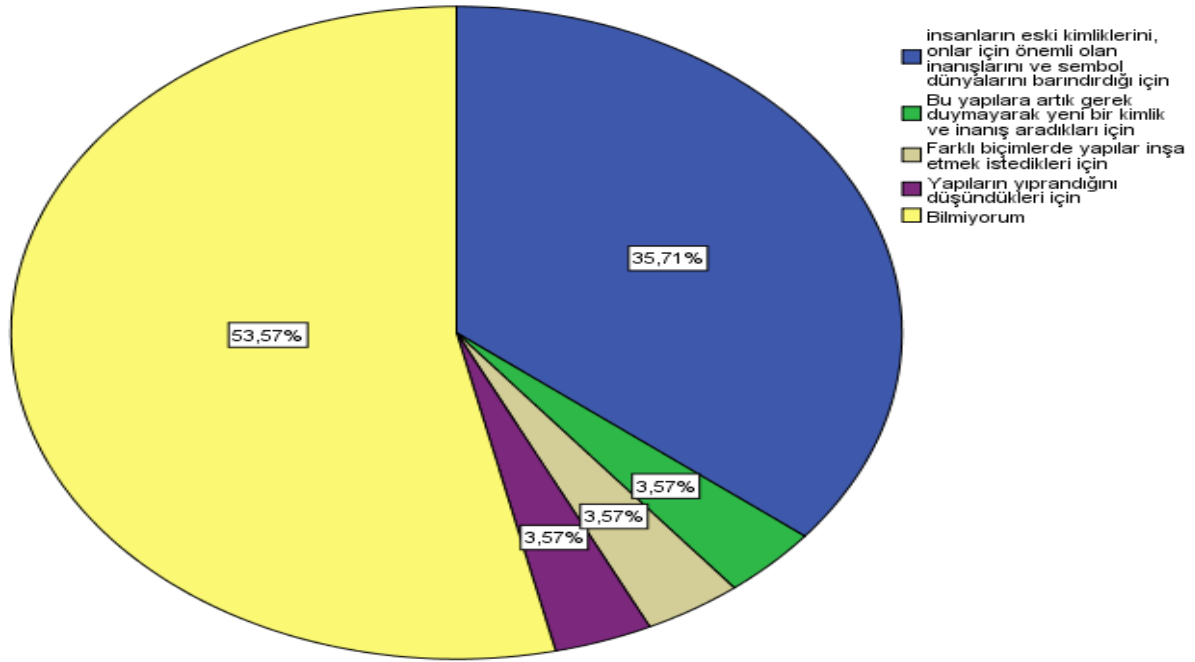
Şekil 18. Göbekli Tepe kazı çalışmalarında en son bulunan kalıntıya ilişkin yanıtların dağılımı

Tablo 17 ve Şekil 18’de katılımcıların Göbekli Tepe kazı çalışmalarında en son bulunan kalıntıya ilişkin yanıtları verilmiştir. Göbekli Tepe kazı çalışmalarında bulunan en son kalıntının ne olduğuna dair soruya; katılımcılardan 4 (%14,3)’ü hayvan fosili, 2 (%7,1)’si büst, 5 (%17,9)’i doğum yapan kadın figürü yanıtı vermiştir ve 17 (%60,7)’si de bilmediğini ifade etmiştir.

Tablo 18

Göbekli Tepe'deki Yapıları Neden Gömme İhtiyacı Duyulduğuna İlişkin Yanıtlar

		n	%
Göbekli Tepe'deki yapıları bilinçli olarak gömme ihtiyacı duyulmuştur.	O dönem yaşayan insanların eski kimliklerini, onlar için önemli olan inanışlarını ve sembol dünyalarını barındırdığı için	10	35,7
Neden?	Bu yapılara artık gerek duymayarak yeni bir kimlik ve inanış aradıkları için	1	3,6
	Farklı biçimlerde yapılar inşa etmek istedikleri için	1	3,6
	Yapıların yıprandığını düşündükleri için	1	3,6
	Yapıların konumunu değiştirmek istedikleri için	15	53,6

Şekil 19. Göbekli Tepe'deki yapıları neden gömme ihtiyacı duyulduğuna ilişkin yanıtların dağılımı

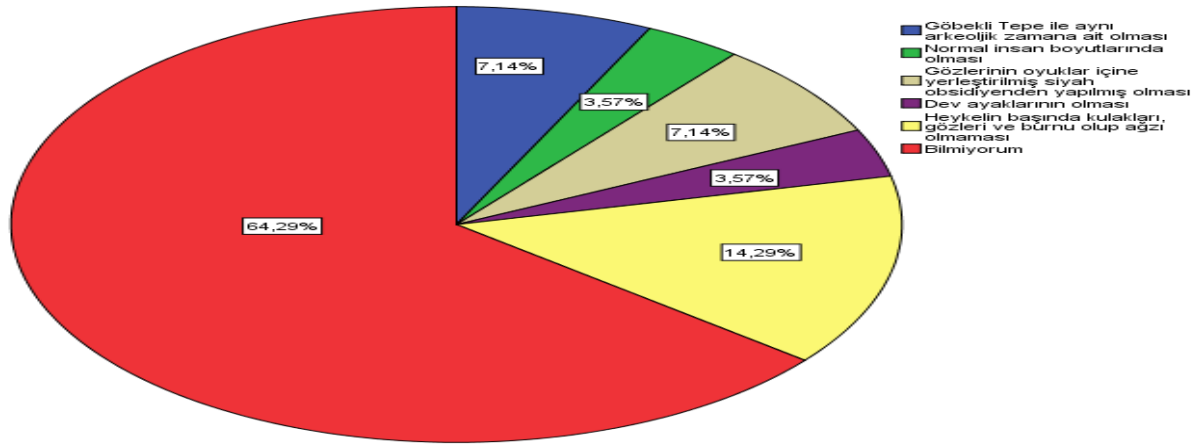
Tablo 18 ve Şekil 19'da katılımcıların Göbekli Tepe'deki yapıları neden gömme ihtiyacı duyulduğuna ilişkin yanıtlar verilmiştir. Göbekli Tepe'deki yapıları bilinçli olarak neden gömme ihtiyacı duyulmuştur sorusuna; 10 (%35,7) kişi "O dönem yaşayan insanların eski kimliklerini, onlar için önemli olan inanışlarını ve sembol dünyalarını barındırdığı için", 1 (%3,6) kişi "Bu yapılara artık gerek duymayarak yeni bir kimlik ve inanış aradıkları için", 1 (%3,6) kişi "Farklı biçimlerde yapılar inşa etmek istedikleri için", 1 (%3,6) kişi

“Yapıların yıprandığını düşündükleri için” ve 15 (%53,6) kişi “Yapıların konumunu değiştirmek istedikleri için” yanıtlarını vermişlerdir.

Tablo 19

Balıklığöl Heykeli/Urfa Adamı Heykeli'nin Özelliklerine İlişkin Yanıtlar

		n	%
Hangisi Balıklığöl heykeli ya da Urfa adamı olarak bilinen heykelin özellikleri arasında yer almaz?	Göbekli Tepe ile aynı arkeolojik zamana ait olması	2	7,1
	Normal insan boyutlarında olması	1	3,6
	Gözlerinin oyuklar içine yerleştirilmiş siyah obsidiyenden yapılmış olması	2	7,1
	Dev ayaklarının olması	1	3,6
	Heykelin başında kulakları, gözleri ve burnu olup ağzı olmaması	4	14,3
	Bilmiyorum	18	64,3

Şekil 20. Balıklığöl Heykeli/Urfa Adamı Heykeli'nin özelliklerine ilişkin yanıtların dağılımı

Tablo 19 ve Şekil 20’de katılımcıların Balıklığöl Heykeli/Urfa Adamı Heykeli’nin özelliklerine ilişkin yanıtlar yer almaktadır. Balıklığöl heykeli ya da Urfa adamı olarak bilinen heykelin özellikleri arasında yer almaz sorusuna; 2 (%7,1) kişi “Göbekli Tepe ile aynı arkeolojik zamana ait olması”, 1 (%3,6) kişi “Normal insan boyutlarında olması”, 2 (%7,1) kişi “Gözlerinin oyuklar içine yerleştirilmiş siyah obsidiyenden yapılmış olması”, 1 (%3,6) kişi “Dev ayaklarının olması”, 4 (%14,3) kişi “Heykelin başında kulakları, gözleri

ve burnu olup ağzı olmaması” şeklinde ifade ederken, 18 (%64,3) kişi bilmediğini belirtmiştir.

Tablo 20

Katılımcıların Göbekli Tepe’ye İlişkin İlgilerine Yönelik Yanıtlar

		n	%
Göbekli Tepe’yi ilk duyduğumda çok dikkatimi çekti	Evet	23	82,1
	Hayır	5	17,9
Göbekli Tepe’yi ilk fırsatta gidip görmek istedim	Evet	24	85,7
	Hayır	4	14,3
Göbekli Tepe’yi öğrendiğimde hemen konuyla ilgili araştırma yaptım	Evet	14	50,0
	Hayır	14	50,0
Göbekli Tepe ile ilgili bilgilere belgesel aracılığıyla ulaştım	Evet	17	60,7
	Hayır	11	39,3
Göbekli Tepe ile ilgili bilgilere dergi aracılığıyla ulaştım	Evet	7	25,0
	Hayır	21	75,0
Göbekli Tepe ile ilgili bilgilere basılı kitaplar aracılığıyla ulaştım	Evet	10	35,7
	Hayır	18	64,3
Göbekli Tepe ile ilgili tasvirleri inceledim	Evet	22	78,6
	Hayır	6	21,4
Göbekli Tepe yapılarının nasıl yıpranmadan günümüze ulaştığını merak ettim	Evet	19	67,9
	Hayır	9	32,1
Göbekli Tepe’deki kazı çalışmalarını kimin yürüttüğünü merak ettim	Evet	16	57,1
	Hayır	12	42,9
Göbekli Tepe tarihi açıdan dikkatimi çekti	Evet	27	96,4
	Hayır	1	3,6
Göbekli Tepe sanatsal açıdan dikkatimi çekti	Evet	22	78,6
	Hayır	6	21,4
Göbekli Tepe mimari açıdan dikkatimi çekti	Evet	24	85,7
	Hayır	4	14,3
Göbekli Tepe arkeolojik açıdan dikkatimi çekti	Evet	21	75,0
	Hayır	7	25,0
Göbekli Tepe’yi öğrendikten sonra kendi yorumumla çalışmak istedim	Evet	14	50,0
	Hayır	14	50,0
Göbekli Tepe’de yapılan tasvirlerin tekniğini denemek istedim	Evet	15	53,6
	Hayır	13	46,4

Tablo 20’de katılımcıların göbekli tepe’ye ilişkin ilgilerine yönelik yanıtlar verilmiştir. Katılımcılardan 23 (%82,1)’ü “Göbekli Tepe’yi ilk duyduğumda çok dikkatimi çekti” yanıtını vermiştir. “Göbekli Tepe’yi ilk fırsatta gidip görmek istedim” diyen 24 (%85,7) kişi bulunmaktadır. Katılımcıların 14 (%50,0)’ü “Göbekli Tepe’yi öğrendiğimde hemen konuyla ilgili araştırma yaptım” demiştir. Göbekli Tepe ile ilgili bilgilere belgesel aracılığıyla ulaştığını belirten 17 (%60,7) kişi, dergi aracılığıyla ulaştığını belirten 7 (%25,0) kişi, basılı kitap aracılığıyla ulaştığını belirten 10 (%35,7) kişi ve tasvirleri incelediğini belirten 22 (%78,6) kişi bulunmaktadır. Göbekli Tepe yapılarının nasıl yıpranmadan günümüze ulaştığını merak eden 19 (%67,9) kişi, Göbekli Tepe’deki kazı çalışmalarını kimin yürüttüğünü merak eden ise 16 (%57,1) kişi vardır. Göbekli Tepe katılımcılardan 27 (%96,4)’sinin tarihi açıdan dikkatini çekmiştir, 22 (%78,6)’sinin sanatsal açıdan dikkatini çekmiştir, 24 (%85,7)’ünün mimari açıdan dikkatini çekmiştir ve 21 (%75,0)’inin de arkeolojik açıdan dikkatini çekmiştir. Göbekli Tepe’yi öğrendikten sonra 14 (%50,0) katılımcı kendi yorumuyla çalışmak istediğini, 15 (%53,6) katılımcı da tasvirlerin tekniğini denemek istediklerini ifade etmişlerdir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde, 2022/2023 Eğitim Öğretim Yılı, Kazancı Bedih Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Resim Bölümü son sınıf öğrencileri ile yapılan anket uygulamasından elde edilen bulgulara dayanarak hazırlanmış sonuç, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

Sonuç

Bu araştırmanın genel amacı; Güzel Sanatlar Lisesi son sınıf öğrencilerinin yakın kültürleri hakkındaki ilgi ve bilgilerini Göbekli Tepe örneği bakımından ölçmektir. Çalışma, öğrencilerin yakın kültürlerine ve tarihi miraslara yönelik farkındalıklarını artırmayı ve kültürel mirasların korunması ve tanıtılmasına katkı sağlamayı da amaçlamıştır. Bu amaçla belirlenen alt amaçlara yönelik olarak öğrencilerin Göbekli Tepe'ye dair ilgi düzeyleri, bilgi seviyeleri ve algıları analiz edilmiştir.

Çalışma kapsamında öğrencilere Göbekli Tepe ile ilgili çeşitli sorular yöneltilmiştir ve elde edilen bulgular dikkatlice incelenmiştir. Çalışmandan elde edilen bulgular, öğrencilerin genel olarak Göbekli Tepe hakkında bir bilgi düzeyine sahip olduklarını göstermektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu, Göbekli Tepe'yi bir tapınak olarak tanımlamış ve yapıyı diğerlerinden ayıran ve dünya çapında ilgi uyandıran özelliğinin insanlığın varlığına dair en eski yapı olması ve tarihin sıfır noktası kabul edilmesi olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar, öğrencilerin Göbekli Tepe'nin tarihi ve kültürel önemini anladıklarını ve takdir ettiklerini göstermektedir. Bununla birlikte çalışma bulguları Göbekli Tepe'nin farklı yönlerinin öğrenciler tarafından fark edildiğini gösterir. Öğrencilerin sadece tapınak türü olarak tanımlamaması, Göbekli Tepe'nin karmaşık ve çok katmanlı bir kültürel miras olarak kabul edilmesinin bir göstergesidir. Ayrıca Göbekli

Tepe'nin farklı şekillerde tanımlanması, öğrencilerin kültürel miras kavramına olan bakış açılarını yansıttığı düşünülebilir. Nitekim tapınak, anıt ve mozaik gibi farklı tanımlamalar, öğrencilerin kültürel mirasın farklı yönlerini anlamakta ve yorumlamakta olduğunu gösterir. Bu durum, öğrencilerin kültürel mirasın önemini ve çeşitliliğini anlamaları bakımından bir avantaj olarak da değerlendirilebilir.

Çalışma kapsamında katılımcılara yönelik elde edilen bulgular aynı zamanda Göbekli Tepe hakkında bazı önemli detaylar konusunda eksik veya yanlış bilgilere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Göbekli Tepe kazı çalışmalarına öncülük eden arkeoloğun kim olduğu ve kaç adet yapı ortaya çıkarıldığı gibi temel bilgiler hakkında öğrencilerin farklı cevaplar verdikleri görülmüştür. Göbekli Tepe kazı çalışmalarına öncülük eden arkeolog, Alman arkeolog Klaus Schmidt'dir. Katılımcıların ancak beşte biri Klaus Schmidt olarak belirtirken dörtte üçü bilmediğini ifade etmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin Göbekli Tepe ile ilgili bazı temel kavramlar ve olaylar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların tamamı, Göbekli Tepe'nin Şanlıurfa ilinde bulunduğunu doğru bir şekilde belirtmiştir. Fakat Örencik Köyü yakınında bulunan Göbekli Tepe tam olarak konumu hakkında yöneltilen soruda, katılımcıların yalnızca dörtte biri doğru konumu bildiğini ifade etmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin Göbekli Tepe'nin tam olarak hangi köy yakınında bulunduğu konusunda kısmi bir bilgiye sahip olduklarını ve yanlış cevaplar verme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Araştırmanın önemli bir sonucu, bu konuda eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının gerekliliğidir. Eğitim programlarında Göbekli Tepe'nin coğrafi konumu ve yakın çevresi hakkında daha detaylı ve doğru bilgi verilmesi, öğrencilerin kültürel mirasın yerel bağlamını anlamalarına ve doğru bilgiye ulaşmalarını sağlayacaktır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların yaklaşık üçte biri, Göbekli Tepe'nin neolitik çağa ait bir yapı olduğunu doğru bir biçimde belirtmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin neolitik döneme ait olan Göbekli Tepe hakkında doğru bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Göbekli Tepe'nin neolitik döneme ait olduğunun doğru bir şekilde belirtilmesi, katılımcıların arkeolojik dönemler ve kültürel miras kavramlarına yönelik kısmi bir bilgiye sahip olduğunu işaret etmektedir. Öğrencilerin bu konudaki bilgi düzeylerinin kısmi olması, arkeolojik dönemlerin ve kültürel mirasın anlaşılmasının ve takdir edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Çünkü Göbekli Tepe gibi tarihî yapılar, sadece yerel değil aynı

zamanda küresel tarih ve kültür açısından da büyük bir öneme sahiptir. Bu tür yapıların tarihî ve kültürel bağlamının anlaşılması, mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması için hayati bir öneme sahiptir.

Araştırma sonuçlarına göre, katılımcılar Göbekli Tepe'yi diğerlerinden ayıran ve dünyanın ilgi odağı olmasını sağlayan özelliği konusunda büyük oranda önemli bir ortak görüşe sahiptir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%71,4), Göbekli Tepe'nin insanlığın varlığına dair en eski yapı olması ve tarihin sıfır noktası olarak kabul edilmesini bu özelliği olarak belirtmiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin Göbekli Tepe'nin tarihî önemini ve arkeolojik değerini doğru bir şekilde değerlendirdiğini göstermektedir. Göbekli Tepe'nin, dünyada bilinen en eski yapı olması ve insanlık tarihindeki en önemli arkeolojik keşiflerden biri olarak kabul edilmesi, onu diğer yapıtlardan ayıran ve dünya çapında büyük ilgi uyandıran bir özelliktir.

Çalışma kapsamında katılımcıların sadece onda biri doğru bir şekilde megalitik sütunların oval-yuvarlak şeklinde olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu, öğrencilerin Göbekli Tepe'nin megalitik sütunlarını içeren yapının şekli konusunda yeterli ve tutarlı bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Bu da arkeolojik yapıların ve kültürel mirasın doğru bir şekilde anlaşılmasına yönelik eğitim ihtiyacını ortaya koymaktadır. Çalışmanın amacı öğrencilerin yakın kültürlerine ve Göbekli Tepe'ye yönelik ilgi ve bilgilerini ölçmektir. Bu bağlamda, öğrencilerin Göbekli Tepe'nin megalitik sütunları içeren yapının şekli konusunda farklı cevaplar vermesi, yapılan eğitim çalışmalarının yeterli olmadığını ve konuyla ilgili daha fazla bilinçlendirme ve öğretimin gerekliliğini göstermektedir.

Katılımcılar yapılan kazı çalışmalarında megalitik sütunları içinde barındıran yapı sayısı konusunda farklı cevaplar vermekle birlikte katılımcıların dörtte üçü bu konuda bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Bu bulgular, öğrencilerin Göbekli Tepe'de yapılan kazı çalışmalarına dair net ve doğru bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Bu da arkeolojik çalışmaların ve kültürel mirasın öğrencilere yeterince aktarılmadığını veya doğru bir şekilde anlaşılmadığını sonucunu ortaya koymaktadır.

Çalışmada yoğun bir şekilde hayvan figürü bulunan Göbekli Tepe'ye yönelik katılımcılara “Göbekli Tepe’de hangi figürlere rastlanmamıştır?” sorusu yöneltilmiş ve buna karşılık katılımcıların yaklaşık yarısının hayvan figürü bulundurmadığı cevabı vermiştir. Bu bulgular, öğrencilerin Göbekli Tepe'de rastlanan figürler ve oymalar hakkında bilgi düzeylerinin kısmi ve eksik olduğunu göstermektedir. Bu durum, kültürel miras ve

arkeolojik çalışmalar hakkında yeterli bilgi ve farkındalığın oluşturulmamasını işaret etmektedir.

Tapınma amacıyla inşa edilmesi fikri, Göbekli Tepe'nin dünya çapında önemli bir arkeolojik alan ve kültürel miras olduğunu gösteren önemli bir unsurdur. Katılımcıların yaklaşık dörtte üçü Göbekli Tepe'nin inşa edilme amacının tapınma amaçlı inşa edildiğini düşünmektedirler. Bu bulgu ğrencilerin Göbekli Tepe'nin tapınma amacıyla inşa edildiği düşüncesinde büyük bir çoğunlukla hemfikir olduklarını göstermektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgular ğrencilerin Göbekli Tepe'nin Dünya Mirası Listesi'ne kabul tarihi konusunda doğru bilgiye sahip olmadıklarını ve bu konuda farkındalıklarının düşük olduğunu göstermektedir. Nitekim Göbekli Tepe, gerçekten de 1 Temmuz 2018 tarihinde UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne dahil edilmiştir (Clare vd., 2019, s.14). Bu önemli arkeolojik alanın Dünya Mirası olarak kabul edilmesi, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması açısından büyük bir öneme sahiptir. Ancak araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası bu tarihi yanlış tahmin etmiş veya bilmediğini ifade etmiştir.

Elde edilen bulgular Katılımcıların Göbekli Tepe kazı çalışmalarında bulunan en son kalıntı hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların yarıdan fazla bu konuda bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda katılımcıların Göbekli Tepe ile ilgili güncel bilgilere sahip olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Göbekli Tepe, arkeolojik açıdan dünya çapında büyük bir öneme sahip olan bir alan ve kazı çalışmaları devam etmektedir. Bu tür arkeolojik alanlarda yapılan kazılar ve keşifler sürekli olarak yeni bilgiler ve kalıntılar ortaya çıkarabilir. Bu nedenle, öğrencilerin ve toplumun genel olarak arkeolojik çalışmalar ve kültürel miras alanları hakkında güncel bilgilere ulaşma ihtiyaı vardır.

Çalışma kapsamında katılımcıların yarıdan fazlası yapılarıdaki bilinçli gömme işleminin nedeninin yapıların konumunu değiştirmek istedikleri için olduğunu düşünmekte, üçte biri ise o dönem yaşayan insanların eski kimliklerini, önemli inançlarını ve sembol dünyalarını barındırdığı için gömme işlemi yapıldığını düşünmektedir. Diğer yandan, bu yapıların artık gerekli olmadığını, farklı biçimlerde yapılar inşa etmek istediklerini ve yapıların yıprandığını düşündükleri için gömme işlemi yapıldığını ifade edenlerin azınlıkta olduğu belirlenmiştir. Bu farklı cevaplar, Göbekli Tepe'deki yapıların bilinçli olarak gmlme ihtiyaı duyulma nedeni konusunda öğrencilerin tam olarak bilgi sahibi olmadığını

göstermektedir. Nitekim Göbekli Tepe, arkeolojik açıdan dünya çapında büyük öneme sahip bir alan ve yapıları bilinçli olarak gömme işlemi hala tam olarak anlaşılamamış bir konudur (Bulhaz ve Gökmen, 2021, s. 133). Bu nedenle, arkeologlar ve uzmanlar hala bu gömme işleminin tam nedenini ve amacını anlamaya çalışmaktadır.

Katılımcıların üçte ikisi Balıklıgöl heykeli ya da Urfa Adamı'na yönelik doğru bilgiye sahip olmadığını ifade etmiştir, bu da Balıklıgöl heykeli ya da Urfa adamı hakkında genel bilgi düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu heykel, Göbekli Tepe'nin keşfi ve arkeolojik çalışmalarının yanında Şanlıurfa'da bulunan önemli bir arkeolojik eserdir ve yerel kültürel mirasın bir parçasıdır. Ancak bu çalışmaya katılan öğrencilerin çoğu bu heykel hakkında yeterli bilgi sahibi değildir.

Bununla birlikte, bu durum öğrencilerin yakın kültürlerine ve tarihi miraslara yönelik farkındalıklarının artırılması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Göbekli Tepe gibi önemli bir kültürel mirasın yanı sıra, diğer tarihi ve arkeolojik alanlara da daha fazla ilgi göstermeleri ve bu konularda bilgi edinmeleri önemlidir. Öğrencilerin bilgi düzeylerini güncellemek ve derinleştirmek için daha fazla kaynak kullanmaları ve araştırmalara yönelmeleri teşvik edilmesi gerekliliği sonucuna ulaşılabilir.

Tartışma

Bu çalışmanın tartışma bölümü, özellikle çalışmanın bulgularıyla bağlantılı olarak, bireylerin yerel bölgeleri hakkındaki ilgi ve bilgilerine odaklanmaktadır. Çalışma, Göbekli Tepe'yi bir vaka çalışması olarak kullanarak öğrencilerin yerel kültürleri hakkındaki ilgi ve bilgilerini ölçmeyi amaçlamıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgular, öğrencilerin Göbekli Tepe hakkında genel bir anlayışa sahip olduklarını ancak kazı çalışmalarına liderlik eden arkeolog hakkında özel bilgilerinin olmadığını ortaya koymuştur. Öğrenciler Göbekli Tepe'nin ildeki konumunun farkındayken yakınındaki belirli bir köye ilişkin farklı yanıtlar vermişlerdir. Bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak Metin (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Çankırı Karatekin Üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserlere yönelik farkındalıkları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin Çankırı'ya ait tarihi ve kültürel miras eserlerine ilgi gösterdikleri fakat aynı öğrencilerin Çankırı ve yakın çevresindeki kültürel değerler hakkında genel bir bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda benzer bir sonuca ulaşıldığı söylenebilir.

Ayrıca, Göbekli Tepe'nin hangi döneme ait olduğu konusunda da öğrenciler arasında farklı yanıtların verildiği görülmektedir. Ancak katılımcıların Göbekli Tepe'nin bir tapınak olarak tanımlandığını ve yapının insanlığın varlığına dair en eski yapı olması ve tarihin sıfır noktası kabul edilmesi olduğu konusunda fikir birliğinde olduklarını göstermektedir. Her ne kadar bu sonuçlar, öğrencilerin Göbekli Tepe'nin tarihi ve kültürel önemini anladıklarını ve takdir ettiklerini göstermekte olsalar da Clare (2020)'in ifade ettiği gibi Göbekli Tepe'nin bir tapınak olduğu konusunda kesin bir kanıtın olmadığıdır. Bazı arkeologlar, bu yapıların sosyal, ritüel veya astronomik amaçlarla kullanılmış olabileceğini öne sürmektedirler. Göbekli Tepe'nin tarihin sıfır noktası olduğu iddiası da tartışmalıdır. Bu iddia, Göbekli Tepe'nin insanlık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmesi anlamına gelmektedir. Ancak, insanlık tarihi çok daha eskiye, Paleolitik Çağ'a kadar uzanmaktadır. Göbekli Tepe, sadece insanlığın mimari ve kültürel açıdan gelişimine tanıklık eden önemli bir dönüm noktasıdır (Clare, 2020, s. 82-83).

Çalışmandan elde edilen sonuçlar öğrencilerin Göbekli Tepe hakkında genel bir bilgi düzeyine sahip olmakla birlikte detay hususlara yönelik bir bilgiye sahip olmadıklarını ortaya koymuştur. Yaşarsoy vd. (2021) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin Kültürel Miras Farkındalığını ele almışlardır. Araştırmada katılımcıların kültürel miras

farkındalıklarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Hususiyetle katılımcıların yaşadıkları şehirdeki kültürel miras olarak kabul edilen yerlere ait bilgi düzeylerinin yeterli olduğu ifade edilmiştir. Fakat yapılan analizlerde, kültürel miras farkındalığının cinsiyete ve bölüme göre bir farklılık göstermediği, fakat yaş grupları arasında bir farklılığın ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu çalışmanın katılımcılarının lise öğrencileri olduğu dikkate alındığında gereken bilgilendirmenin yapılması ile ilgi ve bilgi düzeyi yeterli olmayan öğrencilerin farkındalıkları artırılabilir.

Gürsoy ve Rutherford (2004) tarafından yapılan bir çalışma, bireylerin kültürel miras eserleri hakkındaki ilgi ve bilgilerini etkileyen faktörleri araştırmaktadır. Araştırma, bireylerin kültürel mirasa yönelik tutum ve davranışlarını şekillendirmede yaş, eğitim ve kültürel geçmiş gibi kişisel özelliklerin rolünü incelemektedir. Bulgular, eğitim ve kültürel geçmişin bireylerin kültürel miras eserlerine yönelik ilgi ve bilgilerini önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Bu bakımdan öğrencilerin bilgi düzeylerinin yeterli olmamasının düşük ilgi düzeyinden kaynaklandığı söylenebilir.

Bu bağlamda, eğitim sisteminde tarihi ve kültürel mirasın daha fazla vurgulanmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Eğitim müfredatında yerel ve ulusal kültürel miraslarımıza daha fazla yer verilerek öğrencilerin bu alanlara olan ilgisinin artırılması sağlanabilir. Ayrıca, okullarda kültürel miraslara yönelik etkinlikler, geziler ve projeler düzenlenerek öğrencilerin bu alanda farkındalığı artırılabilir. Müze ziyaretleri, tarihi alanlara gezi düzenlemeleri ve arkeoloji çalışmalarına katılım gibi etkinlikler öğrencilerin kültürel mirasa olan ilgisini canlandırabilir ve bilgi düzeylerini artırabilir. Nitekim (Heinisch vd., 2021) bireylerin kültürel mirasla ilgili görevlere aktif katılımını içererek uzmanlık bilgisi edinmelerine ve bilginin ilerlemesine katkıda bulunmalarının beşeri bilimlerde önemli ilerlemelerin ortaya çıktığını ifade etmiştir (Heinisch vd., 2021, s. 97). Bu yaklaşım, bireylerin kendi yerel kültürleri hakkında daha derin bir anlayış ve takdir geliştirmelerine yardımcı olabilir (Heinisch vd., 2021, s. 103).

Göbekli Tepe'nin ve diğer kültürel mirasların eğitim müfredatında daha etkin bir şekilde kullanılması ve öğrencilere bu alanlara yönelik derslerin verilmesi, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması açısından büyük önem taşımaktadır. Öğrencilerin tarih, arkeoloji, sanat tarihi gibi alanlara olan ilgisini artırmak ve bu alanlarda uzmanlaşmalarını sağlamak için farklı ders içerikleri ve müfredat düzenlemeleri düşünülmelidir.

Bu alışmalar toplu olarak, yerel topluluklardaki bireylerin kültürel miras eserleri hakkındaki ilgi ve bilgilerini değerlendirmenin önemini vurgulamaktadır. Bireylerin kendi kültürel miraslarına yönelik anlayış ve takdirlerini geliştirmek için koruma çabalarına, farkındalık kampanyalarına ve eğitim girişimlerine duyulan ihtiyaı vurgulamaktadırlar. Bireylerin ilgi ve bilgilerini ölçen bu çalışmalar, yerel topluluklarda kültürel mirasın tanıtılması ve korunmasına yönelik stratejilerin geliştirilmesi için değerli bilgiler sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Göbekli Tepe'nin, öğrencilerin yakın kültürlere ve tarihi miraslara yönelik ilgi ve bilgi düzeyini ölçmek amacıyla yapılan bu çalışma, katılımcıların genel olarak Göbekli Tepe hakkında bir bilgiye sahip olduklarını göstermiştir. Ancak, bazı konularda eksik bilgilerin olduğu ve farkındalığın artırılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar, kültürel mirasın korunması, tanıtılması ve gelecek nesillere aktarılması için eğitim sisteminin daha etkin bir şekilde çalışması gerektiğini göstermektedir. Bu çalışmanın elde edilen bulguları, öğrencilerin yakın kültürleri ve tarihi mirasları hakkındaki farkındalıklarını artırmak için önemli bir temel oluşturabilir ve gelecekte yapılacak benzer çalışmalara rehberlik edebilir.

Kültürel miras farkındalığı konusundaki literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde, kültürel miras bilincine yönelik Karadeniz (2020) tarafından Ordu niversitesi'nde gerçekleştirilen çalışmada orta seviyede bir farkındalık düzeyi tespit edildiğini gösterdiği görülmektedir. Güneş ve Alagöz (2018) tarafından Erzincan'da niversite ğrencilerinin kültürel miras tutumları bağlamında yapılan bir araştırmada ise kültürel miras değerlerine ilgi gösterildiği ve bu değerlerin korunmasına istekli olunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karaca vd. (2017) ve Akkuş vd. (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmalar ise, Cumhuriyet niversitesi ğrencilerinin kültürel miras farkındalığını incelediği ve bu ğrencilerin Sivas kültürel mirasına ilişkin farkındalık düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Kültürel miras farkındalığı üzerine yapılan araştırmalarda , öğrencilerde kültürel miras farkındalığı oluşturmanın ve var olan kültürel miras değerlerinin korunarak nesilden nesile aktarılmasının önemi ifade edilmiştir. Jaafar vd (2014, s. 31) dünya mirasına ilişkin farkındalığın gençlerin arasında geliştirilmesi için, gençlerin bu alana ilgi göstererek aktif katılım göstermelerinin bir zorunluluk olduğunu ifade etmişlerdir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin yerel kültürleri hakkındaki ilgi ve bilgilerini anlamadaki önemine odaklanılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, eğitim kaynaklarının eksikliği veya daha etkili öğretim yöntemlerine duyulan ihtiyaç gibi, öğrencilerin bilgilerindeki eksikliklerin arkasındaki potansiyel nedenler de araştırılması gerekmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin kendi kültürel miraslarını daha iyi anlamaları ve takdir etmeleri için Göbekli Tepe ve diğer yerel kültürel miras alanlarının müfredata dahil edilmesinin önemi de ele alınması gerekmektedir. Eğitim kurumlarının, müzelerin ve kültür kuruluşlarının öğrenciler arasında yerel kültürler hakkında farkındalık ve bilgiyi teşvik etmedeki rolünü vurgulanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acil, Ş. (2008). *Anadolu güzel sanatlar lisesi resim bölümü öğrencilerinin kavramsal sanat ile ilgili görüşleri üzerine bir araştırma (Diyarbakır ili örneği)*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ahunbay, Z. (2007). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. İstanbul: Yapı.
- Akay, S. (2006). Somut olmayan kültürel mirasın tarih araştırmalarında kaynak olma özelliği. *Millî Folklor Dergisi*, 70, 37-44.
- Akkuş, G., Karaca, Ş., & Polat, G. (2015). Miras farkındalığı ve deneyimi: üniversite öğrencilerine yönelik keşifsel bir çalışma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 71-81.
- Aral, A. E. (2020). *Somut olmayan kültürel mirasın eğitimi ve kültürün aktarımı: Türkiye örneği*. Doktora Tezi, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Arioğlu, İ. E. & Atasoy, Ö. A. (2015). Somut olmayan kültürel miras kapsamında geleneksel el sanatları ve Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Turkish Studies*, 10(16),109-126.
- Artun, E. (2001). Küreselleşmenin geleneksel Türk halk kültürüne etkisi. *VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi*, İçel, 18-22 Haziran 2001.
- Artun, E. (2010). *Türk halk bilimi*. İstanbul: Kitabevi.
- Artut, K. (2013). *Sanat eğitimi*. Ankara: Anı.
- Aslan, Z. & Ardemagni, M. (2006). Introducing young people to the protection of heritage sites and historic cites. Web: <https://www.iccrom.org/s?search=aslan> adresinden 15.02.2022.
- Avcı, M. C. (2019). *Dünyanın ilk anıtsal inanç merkezi: Göbekli Tepe*. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.

- Aydoğan, Y. (2020). *Kültürel miras bilinci kazanımıyla ilgili müze eğitimi dersi üzerine bir durum çalışması*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Başçı, E. (2021). *Kutsal mekânın yeniden üretimi: Göbekli Tepe örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Beyazkoç, M. (2021). *Güzel sanatlar lisesi temel sanat eğitimi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Binan, D.U. & Cantimur, B. (2010). Koruma alanında somut ve somut olmayan boyutlarıyla miras kavramının gelişimi ve “yerin ruhu”. N. Özaslan & D. Özkut (Ed.). *Mimari korumada güncel içinde* (175-191). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bulhaz, Ö. Ü. Ç., & Gökmen, A. (2021). Göbekli Tepe'nin mekân dönemselleştirmesi çerçevesinde değerlendirilmesi. *Online Journal of Art & Design*, 9(4), s. 128-137.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Ciddi, M. L. (2019). Türkiye’de cumhuriyet öncesi ve sonrası resim eğitiminin gelişimi. *Bilim, Eğitim, Sanat Ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 3(2), 62-68.
- Clare, L., Kinzel, M., Sönmez, D., & Uludağ, C. (2019). Göbekli Tepe: UNESCO dünya miras alanı ve değişen yaklaşımlar. *Mimarlık*, 405, 14-18.
- Clare, L. (2020) „Göbekli Tepe, Turkey. A brief summary of research at a new World Heritage Site (2015–2019)“, *e-Forschungsberichte*, s. 1–13.
- Coccossis, H. (1996). *Tourism and sustainability: perspectives and implications. in sustainable tourism? European experiences*, ed. G.K. Priestley, J.A. Edwards and H. Coccossis, pp. 1-21. Wallingford, Oxford: CAB International.
- Demirel, Ö. (2007). *Öğretimde planlama ve değerlendirme öğretme sanatı*, Ankara: PegemA.
- Dietrich, O., Köksal-Schmidt, Ç., Kürkçüoğlu, C., Notroff, J. & Schmidt, K. (2012). Göbekli Tepe. *Aktüel Arkeoloji Dergisi*, (26), 52-55.
- Dikmen, Ç. B. & Toruk, F. (2016). Sosyal ve kültürel sürdürülebilirlik kapsamında Sivrihisar evlerinin korunmasına yönelik öneriler. *İdil dergisi*, 5(22), 713- 733.

- Dilmaç, O. (2009). *XVI. ve XX. yüzyıllar arasında Avrupa’da akademik düzeyde sanat eğitiminin oluşumu ve Türkiye’deki sanat eğitime katkıları*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Dönmez, C. & Yeşilbursa, (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *Elementary Education Online*, 13(2), 425-442.
- Ekinci, M. (2004). Somut olmayan kültürel miras neden ve nasıl korunmalı ve nasıl müzelenmeli: sorunlar, çözümler ve ülkelerden örnekler. *Somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi sempozyum bildirileri*. Ankara: Gazi Üniversitesi, 57-64.
- Enlil, Z., & Aksoy, A. (2013). Kültürel miras yönetiminde çağdaş yaklaşımlar. A. Aksoy & D. Ünsal (Ed.), *Kültürel miras yönetimi içinde* (s. 2-29). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Erdoğan, İ. (1991). *İşletmelerde davranış*. İstanbul: İ.Ü. İşletme Fakültesi.
- Gögebakan, Y. (2019). Müze ve tarih. S. Buyurgan (Ed.), *Müzedede eğitim öğrenme ortamı olarak müzeler içinde* (s. 121-140). Ankara: Pegem.
- Gültekin, N. T. & Uysal, M. (2018). Kültürel miras bilinci, farkındalık ve katılım: Taşkale Köyü örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 2030-2065.
- Günay, Ü. (2005). *Din sosyolojisi*. İstanbul: İnsan.
- Güneş, E., Alagöz, G. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kültürel miras tutumları üzerine bir araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 753-777.
- Gürsoy, D., & Rutherford, D. G. (2004). Host attitudes toward tourism: An improved structural model. *Annals of tourism Research*, 31(3), 495-516.
- Güvenç, B. (2016). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Boyut.
- Hafstein, V. T. (2007). Claiming culture: intangible heritage inc. folklore, traditional knowledge. *Studien zur Kulturanthropologie Europäischen Etnologie*, Göttingen University.
- Hall, S. (1998). Eski ve yeni kimlikler, eski ve yeni etniklikler, (Der: Anthony King). *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Heinisch, B., Oswald, K., Weißpflug, M., Shuttleworth, S., Belknap, G. (2021). Citizen Humanities. *The Science of Citizen Science*, 97-118.
- Hooper-Greenhill, E. (2007). *Museums and education: purpose, pedagogy, performance*. Oxon: Routledge.
- Ildız, E. (2006). Göbekli Tepe turizmi. *Popüler Tarih Dergisi*, (75), 20-27.

- İnan, O. M. (2019). *Görsel sanatlar eğitimi yoluyla arkeolojik buluntu değerlerinin kavratılması (Göbekli Tepe örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Jaafar, M., Noor, S. M., & Rasoolimanesh, S. M. (2014). Awareness and willingness for engagement of youth on world heritage site: a study on lenggong archaeological site. *Asian Social Science*, 10(22), 29.
- Jarvis, P., Holford, J. & Griffin, C. (2004). *The theory & practice of learning*. Londra: Kogan Page Limited.
- Kanadoğlu, S. (2007). *Kültür ve tabiat varlıklarını koruma hukuku*, Ankara: Seçkin.
- Kaplan, M. (2019). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergah.
- Karaca, Ş., Akkuş, G., Şahbudak, E., & Işkın, M. (2017). Kültürel miras farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir uygulama çalışması. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 9(16), 86-100.
- Karadeniz, C. (2018). *Müze kültür toplum*. Ankara: İmge.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim*. Ankara: PegemA.
- Lenzerini, F. (2011). Intangible cultural heritage: the living culture of peoples. *The European Journal of International Law*, 22(1), 101-120.
- Luckert, K. W., (2017), *Göbekli Tepe*. İstanbul: Alfa.
- Malinowski, B. (1992). *Bilimsel bir kültür teorisi*, İstanbul: Kabalcı.
- McClellan, J. E. (2006). *Dünya tarihinde bilim ve teknoloji: giriş*. Baltimore: JHU.
- Mckercher & Cros, (2002) Cultural tourism: the partnership between tourism and cultural heritage management, *International Journal Of Contemporary Hospitality Management*, 15/7, 413-413.
- Merryman, J. H. (1986). Two ways of thinking about cultural property. *The American law*, 80 (4), 831-853.
- Middleton. V. & Hawkins. R. (1998). *Sustainable tourism: a marketing perspective*. Butterworth Heinemann. Oxford.
- Okuyucu, A, (2011) *Osmaneli ilçe merkezinde kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanımına yönelik bir araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Onur, B. (2014). *Yeni müzebilim*. Ankara: İmge.
- Öcal, O. (2009). Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Milli Folklor Dergisi*, 82, 6-12.

- Öner, N. (1995). *Felsefe yolunda düşünceler*. İstanbul: Milli Eğitim.
- Özbaş, B. (2012). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi. M.Safran (Ed.) *Sosyal bilgiler öğretimi içinde*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özbudun, S. (2003). *Kültür halleri geçmişte, ötelerde, günümüzde*. Ankara: Ütopya.
- Özcan, H. (2002). *Çocuk resimlerinde yaratıcılık, resim-iş eğitimi ile geliştirilmesi yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özdemir, A. (2014). *Temel Sanat Eğitiminde Disiplinler Arası Yaklaşımına Dayalı (Müzik Destekli) Uygulamanın Öğrenci Başarı Düzeyine Etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özgönül, N. (2014). Uluslararası koruma mevzuatı. M. S. Akpolat (Ed.), *Kültürel miras mevzuatı* (s. 26-51). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Redner, H. (2004). *Conserving Cultures*. Oxford: Rowman, Littlefield Publishers.
- Santilli, J. (2002). *A biodiversidade de as comunidades tradicionais. Seria Melhor Ladrilhar? Biodiversidade Como, Para que, Porquê*. Brasília: Besunsan.
- Sepici, L. (2015). *Anadolu'da keşfedilen dünya'nın ilk mabedi Göbekli Tepe*, İstanbul: Sınır Ötesi Yayınları.
- Schmidt, K. & Hauptmann, H. (2003). Göbekli Tepe Et Nevali Çori. *Dossiers D'archéologie* 28: 60-67.
- Schmidt K. (2006). *Göbekli Tepe: en eski tapınağı yapanlar*. İstanbul.
- Schmidt, K. (2007). Türkiye'de neolitik dönem, Başgelen, N. (Ed.), *Göbekli Tepe*, (s.115-129). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.
- Shoham, H. (2011). Rethinking tradition: from ontological reality to assigned temporal meaning. *European Journal of Sociology*, 2(2), 313-340.
- Smith, P. (2007). *Kültürel kuram*. İstanbul: Babil.
- Sümer, G. (2007). *Anadolu'da neolitik dönemde tanrı ve tanrıça*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şenel, A. (2006). *Kemirgenlerden, Sömürgenlere İnsanlık Tarihi*. Ankara: İmge.
- Taha, H. (2004). Managing cultural heritage in palestine “department of antiquities and cultural heritage. UNDP Focus, *Cultural Heritage*. Vol 1.
- Tanrıverdi, B. (2009). Sürdürülebilir çevre eğitimi açısından ilköğretim programlarının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34 (151), 89-103.

- Tosun, K. E. (2009). Sürdürülebilirlik olgusu ve kentsel yapıya etkileri. *Sosyoloji ve Politika Dergisi* (e-dergi), (2).
- Toth, N. & Schick, K. (2007). *Paleolitik antropolojiye genel bakış*. Henke HC Winfried; Hart Thorolf; Tatersall, Ian, *Pelooantropoloji el kitabı* 3. Heidelberg; New York: Springer; 1943-1963.
- Tunalı, İ. (2014). *Sanat ontolojisi*. İstanbul: İnkılap.
- Tunçer, M. (2014). Koruma kavramının tarihsel gelişmesi. (3. baskı). M. S. Akpolat (Ed.), *Kültürel miras mevzuatı içinde* (s. 2-27). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Türker, A. & Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yenifikir Dergisi*, 9, 88-95.
- Uçan, A. (1994). *Müzik eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uygur, N. (2003). *Kültür kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Ünal, Z. G. (2014). *Kültürel Mirasın Korunması*, İstanbul: İsmep Rehber Kitaplar.
- Vecco, M. (2010). A definition of cultural heritage: from the tangible to the intangible, *Journal of cultural heritage*, 2016, Sciencedirect.
- Yağmurlu, A. (2019) *Dünya mirası ve kamu diplomasisi: Göbekli Tepe örneği*. 4. Uluslararası GAP Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Yalçın, T. (2011). *Çanak Çömleksiz Neolitik Dönem'de Yukarı Mezopotamya'da Küçük Taş Eserler*. Konya.
- Yamak, G. (2021). *Yerel kültürün mimariye yansıması: Kayaköy örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yaşarsoy, E., Koç, D. E., & Ulema, Ş. (2021). Kültürel miras farkındalığı: Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1299-1318.
- Yeşilbursa, C. C. (2011). *Sosyal bilgilerde miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa karşı tutumlarına ve akademik başarılarına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yıldız, S. (2014). *Göbekli Tepe 12.000 yıllık Dünya'nın en eski tapınağı*, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Ankara: Navi Medya.

- Yılmaz Karaca, Ş., Şahbudak E., Akkuş, G. & Işkın M. (2017). Kültürel miras farkındalığı: Cumhuriyet  niversitesi  ğrencilerine yönelik bir uygulama  alışması. *Akademik Araştırmalar ve  alışmalar Dergisi*, 9(16), 86-100.
- Yolcu, E. (2018). *Sanat eğitimi kurumları ve yöntemleri*. Ankara: Pegem.

EKLER

Ek 1. Anket Soruları

Bu anket, Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin yakın çevre kültürlerine yönelik ilgi ve bilgilerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sonunda elde edilecek verilerin güvenilirliği, soruları yanıtlamaktaki samimiyetinize bağlıdır. Lütfen her bir soru maddesini ve soruları dikkatlice okuyarak tek bir seçeneği işaretleyiniz ve cevaplanmamış soru bırakmayınız. Yanıtlarınız sadece bu çalışmanın amaçları doğrultusunda kullanılacaktır. Bu anket akademik başarıınızı ölçmeyecektir.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

KİŞİSEL BİLGİLER

Tarih:

Adınız:

Soyadınız:

Cinsiyetiniz?

Kız () Erkek ()

1.BÖLÜM

1) Göbekli Tepe ne tür bir kültürel mirastır?

- A. Bina
- B. Mozaik
- C. Anıt
- D. Tapınak
- E. Kasaba
- F. Bilmiyorum

2) Göbekli Tepe kazı çalışmalarına öncülük eden arkeolog kimdir?

- A. Klaus Schmidt
- B. Ernst Pernicka
- C. Andreas Furtwangler
- D. Felix Pirson
- E. Jeffrey I. Rose

F. Bilmiyorum

3) Göbekli Tepe hangi ilde bulunmaktadır?

- A. Gaziantep
- B. Şanlıurfa
- C. Mardin
- D. Diyarbakır
- E. Kahramanmaraş
- F. Bilmiyorum

4) Göbekli Tepe hangi köy yakınında bulunmaktadır?

- A. Ortaören
- B. Derinkuyu
- C. Örencik
- D. Akyazı
- E. Kösecik
- F. Bilmiyorum

5) Arkeoloji bilim dalı neyi araştırır?

- A. İnsanların etnik gruplara ayrılışını ve yeryüzüne yayılışını
- B. Toprak veya su altında kalmış, geçmiş uygarlıklara ait kalıntıları ve eserleri
- C. Geçmiş ve günümüz topluluklarında yaşayan insanların iskelet, kafatası gibi fiziki yapısını
- D. Toplum ve insanın etkileşimini
- E. Ölmüş varlıkların fosil olarak isimlendirilen taşlaşmış kanıtlarını
- F. Bilmiyorum

6) Göbekli tepe arkeolojik olarak hangi çağa aittir?

- A. Paleolitik Çağ
- B. Mezolitik Çağ
- C. Neolitik Çağ
- D. Kalkolitik çağ
- E. Epipaleolitik Çağ
- F. Bilmiyorum

7) Göbekli Tepe’yi diğerlerinden ayıran ve dünyanın ilgi odağı olmasını sağlayan özelliği nedir?

- A. İçerisinde büyük bir ustalıkla işlenmiş çeşitli figürler bulundurması
- B. Kazılarda vahşi hayvan kemikleri bulundurması
- C. Prehistorik çağa ait olması
- D. İnsanlığın varlığına dair en eski yapı olması ve tarihin sıfır noktası kabul edilmesi
- E. Büyük taş sütunlar içermesi
- F. Bilmiyorum

8) Göbekli Tepe’de bulunan megalitik yapılar hangi harfi sembolize etmektedir?

- A. L
- B. T
- C. H
- D. I
- E. Y
- F. Bilmiyorum

9) Göbekli Tepe’de bulunan megalitik sütunları içinde barındıran yapı hangi şekildedir?

- A. Kare
- B. Dikdörtgen
- C. Oval-Yuvarlak
- D. Altıgen
- E. Üçgen
- F. Bilmiyorum

10) Şu ana kadar yapılan kazı çalışmalarında megalitik sütunları içinde barındıran kaç adet yapı ortaya çıkarılmıştır?

- A. 8
- B. 11
- C. 20

- D. 6
- E. 24
- F. Bilmiyorum

11) Göbekli Tepe’de hangi figürlere rastlanmamıştır?

- A. Hayvan figürleri
- B. Bitki figürleri
- C. İnsan figürleri
- D. Gökyüzü figürleri
- E. Günlük kullanım eşyası ile ilgili figürler
- F. Bilmiyorum

12) Göbekli Tepe’nin daha çok hangi amaçla inşa edildiği düşünülmektedir?

- A. Yerleşim amaçlı
- B. Tapınma amaçlı
- C. Eğlence amaçlı
- D. Ayin amaçlı
- E. Tarım amaçlı
- F. Bilmiyorum

13) Göbekli Tepe’ de bulunan taşların üzerindeki hangi figürler Mısır Piramitleri’nde de görülmektedir?

- A. Domuz
- B. Kuş
- C. Örümcek
- D. Çanta
- E. Tilki
- F. Bilmiyorum

14) Göbekli Tepe’deki figürler hangi teknikle yapılmıştır?

- A. Kabartma

- B. Fresk
- C. Lavi
- D. Tempera
- E. Yağlıboya
- F. Bilmiyorum

15) Göbekli Tepe hangi tarihte dünya mirası olarak kabul edilmiştir?

- A. 1 Temmuz 2019
- B. 1 Temmuz 2018
- C. 1 Temmuz 2020
- D. 1 Temmuz 2014
- E. 1 Temmuz 207
- F. Bilmiyorum

16) Göbekli Tepe kazı çalışmalarında bulunan en son kalıntı nedir?

- A. Bitki fosili
- B. Hayvan fosili
- C. İnsan kafatası
- D. Büst
- E. Doğum yapan kadın figürü
- F. Bilmiyorum

17) Göbekli Tepe'deki yapıları bilinçli olarak gömme ihtiyacı duyulmuştur. Neden?

- A. O dönem yaşayan insanların eski kimliklerini, onlar için önemli olan inanışlarını ve sembol dünyalarını barındırdığı için
- B. Bu yapılara artık gerek duymayarak yeni bir kimlik ve inanış aradıkları için
- C. Farklı biçimlerde yapılar inşa etmek istedikleri için
- D. Yapıların yıprandığını düşündükleri için
- E. Yapıların konumunu değiştirmek istedikleri için
- F. Bilmiyorum

18) Hangisi Balıklıgöl heykeli ya da Urfa adamı olarak bilinen heykelin özellikleri arasında yer almaz?

- A. Göbekli Tepe ile aynı arkeolojik zamana ait olması
- B. Normal insan boyutlarında olması
- C. Gözlerinin oyuklar içine yerleştirilmiş siyah obsidiyenden yapılmış olması
- D. Dev ayaklarının olması
- E. Heykelin başında kulakları, gözleri ve burnu olup ağzı olmaması
- F. Bilmiyorum

2.BÖLÜM

1) Göbekli Tepe’yi ilk duyduğumda çok dikkatimi çekti.

() Evet () Hayır

2) Göbekli Tepe’yi ilk fırsatta gidip görmek istedim.

() Evet () Hayır

3) Göbekli Tepe’yi öğrendiğimde hemen konuyla ilgili araştırma yaptım.

() Evet () Hayır

4) Göbekli Tepe ile ilgili bilgilere belgesel aracılığıyla ulaştım.

() Evet () Hayır

5) Göbekli Tepe ile ilgili bilgilere dergi aracılığıyla ulaştım.

() Evet () Hayır

6) Göbekli Tepe ile ilgili bilgilere basılı kitaplar aracılığıyla ulaştım.

() Evet () Hayır

7) Göbekli Tepe ile ilgili tasvirleri inceledim.

() Evet () Hayır

8) Göbekli Tepe yapılarının nasıl yıpranmadan günümüze ulaştığını merak ettim.

☐ Evet ☐ Hayır

9) Göbekli Tepe'deki kazı çalışmalarını kimin yürüttüğünü merak ettim.

☐ Evet ☐ Hayır

10) Göbekli Tepe tarihi açıdan dikkatimi çekti.

☐ Evet ☐ Hayır

11) Göbekli Tepe sanatsal açıdan dikkatimi çekti.

☐ Evet ☐ Hayır

12) Göbekli Tepe mimari açıdan dikkatimi çekti.

☐ Evet ☐ Hayır

13) Göbekli Tepe arkeolojik açıdan dikkatimi çekti.

☐ Evet ☐ Hayır

14) Göbekli Tepe'yi öğrendikten sonra kendi yorumumla çalışmak istedim.

☐ Evet ☐ Hayır

15) Göbekli Tepe'de yapılan tasvirlerin tekniğini denemek istedim.

☐ Evet ☐ Hayır

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...